

Załącznik nr 1
do Uchwały nr ~~057/2021~~
Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia
LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska”
z dnia ~~22.06.2022~~ ~~16.06.2021~~ r.

Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2022

LEŚNA KRAINA GÓRNEGO ŚLĄSKA

Stowarzyszenie
Lokalna Grupa Działania
„Leśna Kraina Górnego Śląska”

czerwiec 202~~2~~¹ r.

Operacja jest współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach działania
Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER w zakresie poddziałania:
19.1 „Wsparcie przygotowawcze” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020.
Wartość realizowanej operacji: 154 000 zł.

Szanowni Państwo!

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska” to trójsektorowe partnerstwo obejmujące obszar szesnastu gmin położonych w województwie śląskim, w których mieszka blisko 150 tysięcy mieszkańców. Strategię Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność przygotowaliśmy kilka miesięcy. Wspólnie wypracowaliśmy dokument, który wyznacza kluczowe kierunki działania mające zdynamizować rozwój partnerskich gmin i podnieść jakość życia mieszkańców wsi i miasteczek z tego obszaru.

Opracowanie dokumentu możliwe było dzięki działaniu: Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER w zakresie poddziałania: 19.1 „Wsparcie przygotowawcze” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Dziękujemy wszystkim mieszkańcom za zaangażowanie i poświęcony czas oraz udział w partycypacyjnych metodach budowania Strategii. Jesteśmy przekonani, że Państwa propozycje projektów, uwagi, zaproponowane kierunki działań odpowiadają rzeczywistym potrzebom i możliwościom wdrożeniowym naszej lokalnej społeczności. Dziękujemy pracownikom biura LGD Pani Agacie Reich-Burek za słuchanie, zebranie i opracowanie propozycji projektów, marzeń i planów wszystkich osób, które podczas prac nad Strategią zechciały się nimi podzielić oraz za ich ostateczne dostosowanie do wymagań ustaw, rozporządzeń, wytycznych, kryteriów i poradnika, a w konsekwencji opracowania merytorycznego dokumentu. Pani Katarzynie Ochman-Sozańskiej i Pani Wioletcie Gansinieć za dołożenie wszelkich starań, aby opis sytuacji wyjściowej był jak najbardziej rzetelny i uwzględniał głos mieszkańców. Jesteśmy przekonani, że, bazując na zdobytym doświadczeniu, osiągniemy wspólnie jeszcze niejedyn sukces.

„Idąc sam, dojdiesz szybciej. Idąc z kimś, dojdiesz dalej”

W imieniu szerokiej grupy osób zaangażowanych w tworzenie strategii

Zarząd Stowarzyszenia
Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska”

SPIS TREŚCI

1.1.	Forma prawna i nazwa LGD	4
1.2.	Obszar	4
1.3.	Potencjał LGD.....	5
1.3.1.	Sposób powstania i doświadczenie LGD.....	5
1.3.2.	Reprezentatywność LGD	8
1.3.3.	Poziom decyzyjny – Rada.....	10
1.3.4.	Zasady funkcjonowania LGD.....	10
2.	Partycypacyjny charakter LSR	12
3.	Diagnoza – opis obszaru i ludności.....	14
3.1.	Ludność	14
3.2.	Rynek pracy	17
3.3.	Grupy defaworyzowane.....	18
3.4.	Gospodarka	19
3.5.	Rolnictwo	22
3.6.	Kapitał społeczny	23
3.7.	Pomoc społeczna	24
3.8.	Turystyka	25
3.9.	Środowisko przyrodnicze	27
3.10.	Kultura	29
3.11.	Sport i rekreacja	30
3.12.	Spójność obszaru	31
4.	Analiza SWOT	33
5.	Cele i wskaźniki	37
5.1.	Logika realizacji LSR.....	37
5.2.	Proces formułowania celów ogólnych, celów szczegółowych i przedsięwzięć dla potrzeb LSR	40
5.3.	Cele i wskaźniki	41
5.3.1.	Cel ogólny 1: Rozwój gospodarczy regionu oraz wzrost przedsiębiorczości wśród jego mieszkańców	41
	Tabela 24. Cel ogólny 1	42
5.3.2.	Cel ogólny 2: Rozwój turystyczny obszaru w oparciu o walory przyrodnicze i kulturalne.....	43
	Tabela 25. Cel ogólny 2	44
5.3.3.	Cel ogólny 3: Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa oraz poprawa jakości życia mieszkańców	45
	Tabela 26. Cel ogólny 3	46
6.	Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	47
7.	Plan działania	49
8.	Budżet LSR	49
9.	Plan komunikacji	50
10.	Zintegrowanie	51
11.	Monitoring i ewaluacja	55
12.	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	57
13.	Wykaz wykorzystanej literatury	58
14.	Załączniki do LSR	60

1. CHARAKTERYSTYKA LGD

1.1. Forma prawna i nazwa LGD

Nazwa: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska”

Status prawny: Stowarzyszenie „specjalne” posiadające osobowość prawną działające na mocy:

- ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U nr 64, poz. 427),
- ustawy z dnia 7 kwietnia 1989r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. 1989 nr 20 poz. 104)
- ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności,
- oraz statutu.

Adres:

ul. Szkolna 13; 42-286 Koszęcin;

KRS : 0000529355 ; NIP: 5751887940; REGON: 360891224

1.2. Obszar

Obszar LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska”, który objęty będzie Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, zwaną dalej LSR, tworzy 16 gmin. Gminy „Leśnej Krainy Górnego Śląska” położone są w granicach administracyjnych trzech powiatów: gliwickiego, tarnogórskiego i lublinieckiego. Zajmują powierzchnię **1 596km²**, co stanowi **12,94%** powierzchni województwa śląskiego. Gminy „Leśnej Krainy Górnego Śląska” tworzą zlokalizowany w zachodniej części województwa śląskiego pas wzdłuż granicy z województwem opolskim.

Powiat lubliniecki:

- Ciasna, Herby, Kochanowice, Koszęcin, Pawonków,

Powiat tarnogórski:

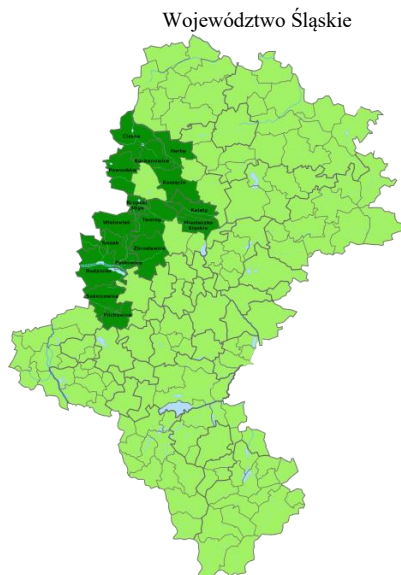
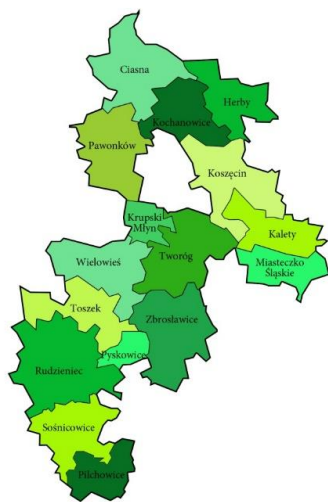
- Kalety, Krupski Młyn, Miasteczko Śląskie, Tworóg, Zbrodławice

Powiat gliwicki:

- Pilchowice, Pyskowice, Rudziniec, Sośnicowice, Toszek, Wielowieś.

Rysunek 1. Mapa obszaru „Leśnej Krainy Górnego Śląska”

Obszar „Leśna Kraina Górnego Śląska”

Źródło: opracowanie własne.

„Leśną Krainę Górnego Śląska” tworzy 16 gmin województwa śląskiego. Gminy te podjęły stosowne uchwały przystąpienia do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska”. Szczegółowe dane dotyczące obszaru gmin przedstawiono w tabeli poniżej:

Tabela 1. Gminy „Leśnej Krainy Górnego Śląska”.

WYKAZ GMIN TWORZĄCYCH OBSZAR LGD					
Lp.	Nazwa gminy	Numer identyfikacyjny	Typ gminy	Powierzchnia km ²	Ludność
1	Ciasna	2407032	wiejska	134	7 700
2	Herby	2407042	wiejska	86	6 876
3	Kalety	2413011	miejska	76	8 607
4	Kochanowice	2407052	wiejska	80	6 866
5	Koszęcin	2407062	wiejska	129	11 833
6	Krupski Młyn	2413052	wiejska	39	3 298
7	Miasteczko Śląskie	2413021	miejska	68	7 463
8	Pawonków	2407072	wiejska	119	6 563
9	Pilchowice	2405042	wiejska	70	11 396
10	Pyskowice	2405021	miejska	31	18 642
11	Rudziniec	2405052	wiejska	159	10 575
12	Sośnicowice	2405064	miejsko-wiejska	116	8 641
13	Toszek	2405073	miejsko-wiejska	100	9 494
14	Tworóg	2413082	wiejska	125	8 088
15	Wielowieś	2405082	wiejska	116	5 906
16	Zbrosławice	2413092	wiejska	148	15 638
Leśna Kraina Górnego Śląska				1 596	147 586

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013r.

1.3. Potencjał LGD

1.3.1. Sposób powstania i doświadczenie LGD

DOŚWIADCZENIE 2009 – 2015

Wpływ na wdrażanie Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Stowarzyszenia LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” ma Fundacja Lokalna Grupa Działania „Spichlerz Górnego Śląska”

Fundacja została utworzona w ramach projektu pn. „Spichlerz Górnego Śląska: edukacja, innowacja i rozwój”, realizowanego przez Śląski Związek Gmin i Powiatów w latach 2004-2006 w ramach tzw. Schematu Pilotażowego Programu LEADER+.

12.01.2006r. Lokalna Grupa Działania „Spichlerz Górnego Śląska” została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym jako fundacja.

W latach 2007 – 2008 „Spichlerz Górnego Śląska” realizował projekt „Wdrażanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich „Spichlerza Górnego Śląska”. Wszystkie zadania realizowane były samodzielnie przez LGD

„Spichlerz”. Realizacja projektu i stała integracja wewnętrzna przyczyniła się do wzrostu świadomości współpracujących w ramach LGD podmiotów na temat idei i zasad partnerstwa trójsektorowego.

LGD „Spichlerz Górnego Śląska” nabywała umiejętności również w trakcie realizacji projektu: „Dla siebie i dla innych – ja, ty, my” - półrocznego projektu dofinansowanego ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, adresowanego do młodzieży z obszaru LGD, realizowanego z partnerem – Fundacją Edukacja dla Demokracji. Całkowita wartość projektu wyniosła 142 940,00 zł na co złożyła się kwota dotacji: 128 490,00 zł oraz wkład własny: 14 450,00 zł.

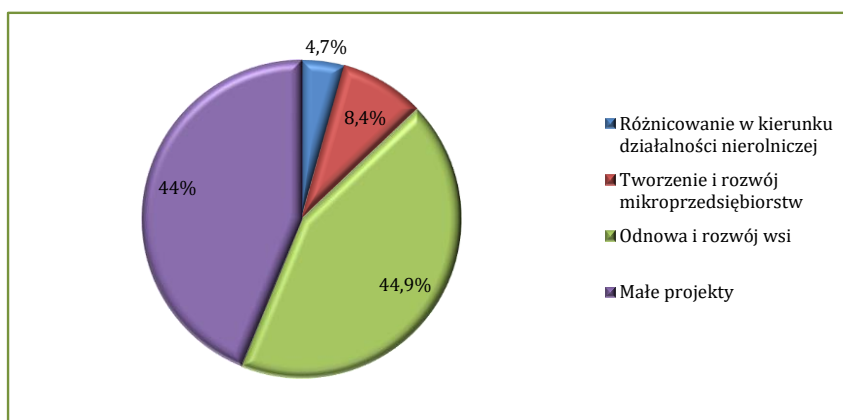
W 2008 roku LGD „Spichlerz Górnego Śląska” przystąpiła do opracowywania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009–2015. Przygotowanie LSR odbyło się według partnersko-ekspertycznego modelu budowania dokumentów strategicznych. Projekt strategii został zaakceptowany przez Zarząd LGD 4 kwietnia 2008r. Ostateczną wersję LSR przyjęto na Zgromadzeniu Partnerów w dniu 8 stycznia 2009r.

„Spichlerz Górnego Śląska” w latach 2009-2015 rozdysonował łącznie 13 326 962,48 zł. Środki te zostały rozdzielone w następujący sposób:

- Działanie 413. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – 10 245 833,25 zł (78% środków),
- Działanie 421. Wdrażanie projektów współpracy – 288 035,83 zł (2% środków),
- Działanie 431. Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja – 2 793 093,40 zł (20% środków).

W ramach działania 413. Wdrażanie LSR najwięcej środków udostępnionych zostało na działania Małe projekty (44,0%) oraz Odnowa i rozwój wsi (44,9%). Na działanie Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw udostępniono ok. 8,4% środków, a na działanie Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej 4,7%. Szczegółowe zestawienie pokazuje poniższy wykres:

Wykres 1. Podział Środków LSR 2009-2015

Źródło: na podstawie danych z Ewaluacji „Spichlerza Górnego Śląska”

Realizacja LSR przez „Spichlerz Górnego Śląska” oraz przez beneficjentów przyczyniła się do zrealizowania celów jakie postawiono w LSR na lata 2009 – 2015. Poniżej przedstawiono efekty realizacji projektów o znaczącym wpływie na rozwój funkcji rekreacyjnych i turystycznych obszaru LGD oraz istotnych z punktu widzenia poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Tabela 2. Poziom realizacji wybranych wskaźników LSR 2009-2015

Cele ogólne		Poziom realizacji wybranych wskaźników
Jakość życia	CO1. Podniesienie jakości życia na obszarze Spichlerza Górnego Śląska.	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzono 3 nowe miejsca pracy, • 6 rolników poszerzyło działalność o działalność nierolniczą, • Powstało 15 świetlic wiejskich, • Powstało lub zmodernizowano 43 wiaty, miejsca spotkań, place zabaw, skwery, miejsca o charakterze sportowym, • Powstało lub zmodernizowano 10 obiektów sportowych.
Integracja	CO2. Integracja obszaru Spichlerza Górnego Śląska i zwiększenie zaangażowania mieszkańców w rozwój swoich miejscowości.	<ul style="list-style-type: none"> • Postawiono 15 tablic informacyjnych o LGD w gminach i powiatach, • Utworzono stronę internetową informującą o LGD, • Powstały 4 bazy kontaktowe i informacyjne, • Zorganizowano 10 warsztatów z rękodzieła, • Opracowano i wydano 6 publikacji nt. dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, • Zorganizowano 8 plenerów artystycznych, • Zorganizowano 3 warsztaty z zakresu ekologii, • Zorganizowano 26 wydarzeń ożywiających centra miejscowości i integrujących mieszkańców, • Zorganizowano 8 konkursów społecznych i 6 inicjatyw społecznych, • Zorganizowano 2 wizyty studyjne krajowe i 3 wizyty studyjne zagraniczne, • Utworzono 2 centra wolontariatu i zorganizowano szkolenia dla wolontariuszy.
Turystyka i promocja	CO3. Rozwinięcie funkcji turystycznych Spichlerza Górnego Śląska i wypromowanie go na terenie regionu i kraju.	<ul style="list-style-type: none"> • Powstało 200 km rowerowych szlaków tematycznych, • Powstało 5 ścieżek edukacyjnych na terenach LGD, • Wydano 5 wydawnictw o charakterze turystycznym oraz 11 na temat walorów obszaru LGD, • Wpisano 28 imprez do cyklicznego kalendarza imprez , • Zorganizowano 4 „Święta Lasu”, • Powstało 12 punktów gastronomicznych, • Opracowano 2 trasy wycieczkowe po LGD, • Zrealizowano 4 krótkometrażowe filmy nt. LGD, • Wydano 5 map informacyjnych o obszarze LGD.

Źródło: na podstawie danych z Ewaluacji „Spichlerza Górnego Śląska”, stan na Luty 2014

Do końca 2014 roku przeprowadzonych zostało 11 naborów wniosków w ramach Wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Do LGD wpłynęło 548 wniosków na łączną kwotę 27 986 627,57 zł. Liczba wniosków zaakceptowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, do których dokonano płatności i będące w trakcie realizacji płatności wynosiła 234 wnioski. Stosunek budżetu alokowanego po wyborze LGD w okresie 2007-2013 do kwoty wypłaconej w ramach Wdrażania LSR wyniósł 91,92%.

Tabela 3. Ilość wniosków złożonych do LGD w ramach realizacji LSR

Poziom	Liczba	Kwota (w zł)	Wykorzystanie limitu
Wnioski złożone do LGD	548	27 986 627,57 zł	251%
Liczba wniosków zaakceptowanych przez UM-wnioski wypłacone i w trakcie realizacji	234	10 477 423,71 zł	94%
Liczba wniosków niezrealizowanych - wnioski definitywnie odrzucone i niezrealizowane	314	17 509 203,86 zł	157%

Źródło: na podstawie danych z Ewaluacji „Spichlerza Górnego Śląska”, stan na Luty 2014

Systematyczna współpraca biura „Spichlerza Górnego Śląska” z partnerami Fundacji, wnioskodawcami i beneficjentami zaowocowała złożeniem dobrze przygotowanych wniosków i efektywną realizacją budżetu Lokalnej Strategii Rozwoju 2009-2015.

W ramach działania 421. Wdrażanie projektów współpracy. „Spichlerz Górnego Śląska” w okresie 2009-2015 realizował trzy projekty współpracy: „Liswarciański Szlak – Wspiera Animuje Rozwija Turystykę Aktywną”, „Muzyka Łączy Regiony” oraz „Przewodnik za ladą”. Pomoc przyznana na realizację projektów współpracy wyniosła łącznie 288 035,83. zł.

LGD „Spichlerz” w ramach działania 431. Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja, organizowała działania o charakterze informacyjnym, w których udział wzięło ponad 100 tys.

uczestników. Przeszkoliła 461 lokalnych liderów, a w wydarzeniach o charakterze promocyjnym wzięło udział około 50 tys. uczestników.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska”.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska” powstało 12 czerwca 2014r na spotkaniu założycielskim, które odbyło się w Toszku. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele 12 gmin, które w latach 2006 - 2015 tworzyły Lokalną Grupę Działania „Spichlerz Górnego Śląska”. W związku z rekomendacją MRiRW uczestnicy spotkania powołali nowe „stowarzyszenie specjalne”, w skład członków którego jako osoba prawna weszła Fundacja Lokalna Grupa Działania „Spichlerz Górnego Śląska”. Opierając się na doświadczeniu „Spichlerza Górnego Śląska” założyciele „Leśnej Krainy Górnego Śląska” obrali kierunek i cele działania w przyszłym okresie programowania.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska” to dla mieszkańców obszaru, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych kontynuacja działalności LGD „Spichlerz Górnego Śląska”.

Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w sądzie Rejonowym w Częstochowie XVII Wydział Gospodarczy KRS w dniu **29 października 2014r.**

W 2014 roku Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska” już podczas drugiego Walnego Zebrania Członków liczyła 115 członków. Świadczy to o dużym zainteresowaniu i doświadczeniu podmiotów tworzących LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska”. Członkowie Stowarzyszenia to najczęściej podmioty, które w poprzednich latach ubiegały się oraz realizowały projekty w ramach Wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju „Spichlerza Górnego Śląska”.

W styczniu 2015r. zorganizowano Walne Zebranie Członków, na którym przeprowadzono wybory do Zarządu i Komisji Rewizyjnej. W maju 2015r. do Stowarzyszenia przyjęto cztery nowe gminy tj. Kalety, Miasteczko Śląskie, Pyskowice i Zbrosławice. Wraz z nowymi gminami przyjęto do Stowarzyszenia podmioty, które są przygotowane do ubiegania się o środki, jakimi będzie dysponować Lokalna Grupa Działania.

Od 1 lipca 2015r. działa biuro Stowarzyszenia, które jest odpowiedzialne za prawidłowy przebieg przygotowywania i opracowywania Lokalnej Strategii Rozwoju. Pracownicy biura LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” to osoby, które od lat pracowały w biurze LGD „Spichlerza Górnego Śląska”. Przez wszystkie lata pracownicy nabywali umiejętności, cenną wiedzę i doświadczenie, które będą wykorzystane w ramach wdrażania LSR.

Większa część Członków Stowarzyszenia LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” reprezentująca trzy sektory, miała styczność z pozyskiwaniem, realizacją lub wdrażaniem funduszy krajowych i unijnych. Wszyscy członkowie Stowarzyszenia brali także aktywny udział w budowaniu i opracowywaniu Lokalnej Strategii Rozwoju.

Wiele osób pracowało przez ostatnie lata wspólnie, dążąc do realizacji projektów o znaczącym wpływie na rozwój funkcji rekreacyjnych i turystycznych obszaru LGD oraz istotnych z punktu widzenia poprawy jakości życia jej mieszkańców. Realizacja przedsięwzięć oparta była o lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz aktywizację i integrację mieszkańców. Wydatkowanie powyższych kwot przyczyniło się do wzrostu atrakcyjności obszaru gmin, zwiększenia aktywności społeczności lokalnej jak i rozwoju małych przedsiębiorstw. Podniesiono jakość życia mieszkańców gmin poprzez stworzenie i wyposażenie miejsc pełniących funkcję rekreacyjno-sportową, społeczno-kulturalną. Wzrósł standard świadczonych usług kulturalnych i organizacji wolnego czasu mieszkańców wsi.

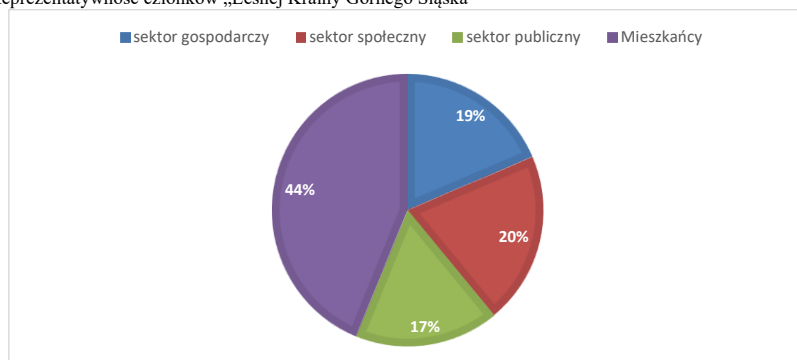
1.3.2. Reprezentatywność LGD

Charakter LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” określają członkowie Stowarzyszenia, zarówno osoby prawne jak i osoby fizyczne, będące reprezentantami różnych środowisk i sektorów. Członkowie Stowarzyszenia dzielą się na:

- członków zwyczajnych,
- członków wspierających,
- członków honorowych.

Nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa w Stowarzyszeniu określa Statut Stowarzyszenia.

Wykres 2. Reprezentatywność członków „Leśnej Krainy Górnego Śląska”

Źródło: opracowanie własne

Duży autorytet i możliwości działania zapewnia partnerstwu obecność w jego składzie podmiotów z sektora publicznego, w tym przede wszystkim samorządów lokalnych 16 gmin. Poza gminami sektor publiczny reprezentują przedstawiciele szkół (np. Zespół Szkół w Koszęcinie), ośrodków kultury (np. Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Krupskim Młynie), ośrodków pomocy społecznej (np. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Herbach), bibliotek publicznych itp.

Stowarzyszenie zrzesza również środowisko społeczne – każda gmina ma w składzie LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” co najmniej jedno Stowarzyszenie (np. Stowarzyszenie Rozwoju sołectwa Strzebiń, Stowarzyszenie „Góra Jerzego” z Miasteczka Śląskiego), organizacje sportowe (np. Ludowy Klub Sportowy „Naprzód Świebie”, koła gospodyń wiejskich i ochotnicze straże pożarne - Ochotnicza Straż Pożarna w Glinicy). Przedstawiciele sektora społecznego posiadają bogaty dorobek w zakresie organizowania przedsięwzięć na rzecz lokalnego społeczeństwa na terenie omawianego obszaru.

Członkami stowarzyszenia są także lokalni przedsiębiorcy i rolnicy, w tym właściciele gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych (np. Gospodarstwo Agroturystyczne Kornelia i Krystian Kielbasa z Toszka), lokalni rzemieślnicy (np. Sylwia Pietrek z Koszęcina), producenci i usługodawcy. Sektor gospodarczy reprezentuje 39 członków LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska”. Są to m.in. podmioty z sektora usług, handlu, produkcji. Wśród podmiotów prawnych występują spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Reprezentacja sektora gospodarczego daje pewną szansę na tworzenie nowych miejsc pracy, co jest jednym z najważniejszych celów LSR (w przypadku działania LEADER tworzenie miejsc pracy jest obowiązkowym wskaźnikiem). Członkowie sektora gospodarczego wykazują duży potencjał w zakresie animowania przedsiębiorczości społecznej na terenach wiejskich.

LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” zmierzy się z powyższymi wyzwaniami poprzez stworzenie mieszkańcom szansy na podejmowanie oddolnych inicjatyw umożliwiających realizację wymienionych celów, w tym szczególnie odzwierciedlenia istniejących na obszarze LGD grup defaworyzowanych.

Komunikacja z grupami defaworyzowanymi odbywa się poprzez stronę internetową, profil na Facebook’u, prasę lokalną, ogłoszenia na stronach gmin. Wysyłane są także informacje bezpośrednio do koordynatorów gminnych, instytucji społecznych, UP, itp.

Dla przedstawicieli grup defaworyzowanych LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” przeprowadzi szereg operacji, które będą im dedykowane jak m.in. działania aktywizacyjne skierowane do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (m.in. wdrożenie działań poprawiających warunki startu życiowego i zawodowego osób młodych).

LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” jest stowarzyszeniem otwartym na nowych członków. Proces budowania partnerstwa przebiega w sposób ciągły i jest jednym z celów LGD. Chodzi o budowanie partnerstwa trójsektorowego, które będzie aktywizować całą społeczność, budować społeczeństwo obywatelskie i wpływać na zrównoważony rozwój obszaru „Leśnej Krainy Górnego Śląska”.

LGD stale prowadzi działania, których celem jest pozyskanie nowych członków. Są to działania o charakterze informacyjno-promocyjnym, podejmowane przez władze stowarzyszenia, biuro stowarzyszenia oraz poszczególnych jego członków.

1.3.3. Poziom decyzyjny – Rada

Organem decyzyjnym „Leśnej Krainy Górnego Śląska” jest Rada składająca się z 15 osób wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie spośród członków Stowarzyszenia. Przewodniczącego i dwóch Wiceprzewodniczących wybiera Rada z pośród swoich członków. Do kompetencji Rady należy przede wszystkim: dokonywanie oceny projektów oraz wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, a także ustalanie przyznanej kwoty wsparcia. Rada jako organ decyzyjny pracuje i funkcjonuje ściśle z przepisami zawartymi Statucie Stowarzyszenia oraz w „Regulaminie Rady”.

W celu profesjonalnej realizacji zadań oraz podnoszenia wiedzy i kompetencji członków organu decyzyjnego zaprojektowany został plan szkoleń. Szkolenia te mogą być organizowane i prowadzone we wszystkich pozaszkolnych formach dydaktycznych (w tym jako zajęcia warsztatowe, seminaria, konferencje oraz kursy). Corocznie plan szkoleń przygotowywany będzie w oparciu o zgłoszone przez przedstawicieli organu decyzyjnego zapotrzebowania na szkolenia.

Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.

Decyzje Rady, w szczególności decyzje w sprawach związanych z oceną i wyborem operacji, podejmowane są w formie uchwały, zwykłą większością głosów (każdy członek Rady dysponuje jednym głosem). Tryb głosowania określają procedury wyboru - decyzje podejmowane są poprzez wypełnienie karty oceny operacji.

W celu wyboru operacji bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu w Radzie, prowadzony jest rejestr interesów członków Rady, który sprawdzany jest przez Przewodniczącego Rady każdorazowo przy ocenie poszczególnych wniosków o dofinansowanie. Tym samym, ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez organ decyzyjny.

Nie upoważnia się ponadto osób trzecich do udziału w podejmowaniu decyzji. Funkcje członków rady są pełnione osobiście, tj. w przypadku osób fizycznych wybranych do rady – przez te osoby, zaś w przypadku osób prawnych – przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych.

Dbając o prawidłowość wyborów dokonywanych przez członków rady podejmuje się działania dyscyplinujące wobec członków, którzy systematycznie nie biorą udziału w posiedzeniach Rady lub też podczas dokonywania oceny wniosków nie stosują zatwierdzonych kryteriów (dokonują oceny w sposób niezgodny z treścią kryteriów oceny).

Rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji osób oraz zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji reguluje „Regulamin Rady”.

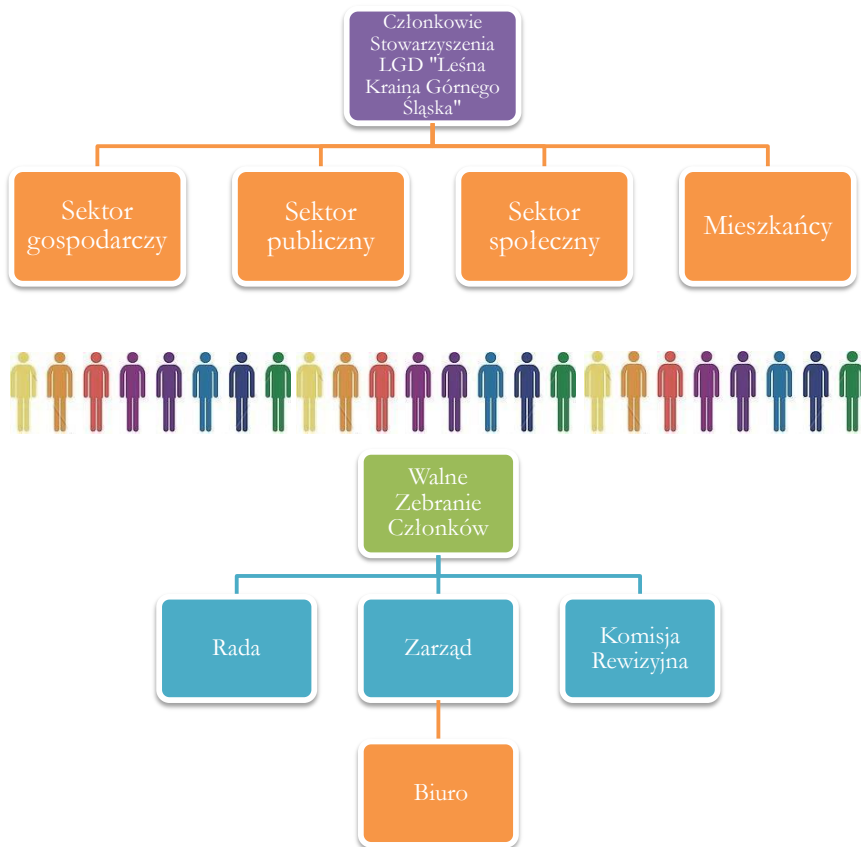
1.3.4. Zasady funkcjonowania LGD

Stowarzyszenie LGD wykonuje swoje zadania na podstawie Statutu. W tym dokumencie określono również zasady i procedury funkcjonowania LGD.

Struktura Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska” jest tak skonstruowana, aby oddawać w sposób reprezentatywny obszar LGD i społeczność go zamieszkującą. Strukturę LGD tworzą – zgodnie z uchwalonym Statutem – następujące organy:

- Walne Zebranie Członków
- Rada
- Komisja Rewizyjna
- Zarząd.

Schemat 1. Struktura „Leśnej Krainy Górnego Śląska”

Źródło: opracowanie własne

Walne Zebranie Członków

Walne Zebranie Członków tworzą podmioty sektora publicznego, gospodarczego i społecznego jak i mieszkańcy. Status Członka LGD otrzymują podmioty, które złożyły pisemną deklarację członkowską i otrzymały tytuł Członka mocą uchwały Zarządu. Każdy podmiot po przejściu powyższej procedury staje się członkiem Walnego Zebrania Członków i może bezpośrednio uczestniczyć w procesie decyzyjnym LGD. Walne Zebranie Członków pracuje według Statutu Stowarzyszenia oraz uchwalonego przez siebie Regulaminu.

Rada została opisana wcześniej w tym rozdziale (pkt.1.3.3) i zgodnie ze Statutem, tylko ten organ jest ciałem decyzyjnym.

Zarząd Stowarzyszenia składa się z od 5 do 12 osób. Skład Zarządu jest reprezentatywny dla obszaru LGD. Członkowie Zarządu pochodzą z sektora społecznego, gospodarczego i publicznego. Zarząd kieruje bieżącą działalnością LGD. Jego kadencja trwa 4 lata i jest wybierany przez Walne Zebranie Członków. Zarząd pracuje według Statutu Stowarzyszenia oraz uchwalonego przez Walne Zebranie Członków Regulaminu.

Komisja Rewizyjna składa się z 3 osób i jest organem wewnętrznej kontroli LGD. Jej kadencja trwa 4 lata i wybierana jest przez Walne Zebranie Członków. Członek Komisji Rewizyjnej nie może być równocześnie członkiem Rady, Zarządu oraz pracownikiem Biura LGD. Komisja Rewizyjna pracuje według Statutu Stowarzyszenia oraz uchwalonego przez Walne Zebranie Członków Regulaminu.

Biuro LGD Personal biura zatrudniany jest przez Zarząd. Zarząd dostosowuje skład osobowy biura do realnych potrzeb LGD oraz jej możliwości finansowych i organizacyjnych. Biurem LGD kieruje Dyrektor Biura. Odpowiada on bezpośrednio za organizację pracy całego personelu. Pracownikami Biura LGD nie mogą być członkowie Rady oraz członkowie Komisji Rewizyjnej. Pracownicy biura LGD zatrudniani na stanowisku doradczym posiadają doświadczenie oraz wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu regionalnym/lokalnym.

Dokumentami wewnętrznymi regulującymi zasady działania Stowarzyszenia są:

- **Statut** - reguluje najważniejsze kwestie przewidziane w Ustawie z dn. 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. 2015 poz.1393 z późn. zm.): nazwę stowarzyszenia, teren działania i siedzibę stowarzyszenia, cele i sposoby ich realizacji, sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków, a także wskazuje władze stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje, sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał, sposób uzyskiwania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich, zasady dokonywania zmian statutu oraz sposób rozwiązania się stowarzyszenia.
- **Regulamin Rady** - zawiera przede wszystkim: szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego, szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny), szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego, zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.
- **Regulamin Komisji Rewizyjnej** - zawiera przede wszystkim szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji, zasady prowadzenia działań kontrolnych, zasady protokołowania posiedzeń.
- **Regulamin Zarządu** - zawierający zapisy dotyczące przede wszystkim podziału zadań pomiędzy członków Zarządu, zasad organizacji posiedzeń Zarządu, zasady protokołowania posiedzeń.
- **Regulamin Funkcjonowania Biura** - określa zasady funkcjonowania Biura, w tym: uprawnienia Dyrektora biura, strukturę organizacyjną biura, podział zadań oraz metody pomiaru w zakresie doradztwa.

Oprócz podstawowych dokumentów wewnętrznych, funkcjonowanie stowarzyszenia regulują także:

- Regulamin naboru pracowników
- Polityka rachunkowości,
- Polityka bezpieczeństwa danych osobowych - Regulamin pracy i wynagradzania pracowników biura,
- Regulamin Walnego Zebrania Członków,
- Regulamin rozliczania kosztów podróży służbowych,
- Regulamin udzielania zamówień.

Tym samym, Regulamin Biura stowarzyszenia oraz dokumenty niższego rzędu określają szczegółowo podział zadań pracowników biura, a także zapewniają adekwatność wymagań przypisanych poszczególnym stanowiskom do przewidzianych obowiązków. Wyznaczono także zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy, a także przewidziano metody ich pomiaru. Podobnie jak w przypadku Rady, także dla pracowników biura zaprojektowany został plan szkoleń.

2. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” powstała w trakcie oddolnego procesu uwzględniającego lokalne potrzeby i potencjał. W przygotowywanie LSR byli aktywnie zaangażowani przedstawiciele różnych sektorów społeczności lokalnej. Strategia Rozwoju Lokalnego została opracowana przez biuro LGD uwzględniając wyniki badań własnych i tych zawartych w ewaluacji. W procesie tworzenia nie uczestniczył podmiot zewnętrzny.

Przygotowanie LSR i rozwijanie lokalnego partnerstwa to procesy, które dzieją się jednocześnie i wzajemnie na siebie oddziałują. Skoro ludzie przyczyniają się do rozwoju LSR, partnerstwo prawdopodobnie też rozwinię się w wyniku ich późniejszego zaangażowania. Ponieważ LGD opiera się na zasobach lokalnej wiedzy i świadomości, a także angażuje bezpośrednio w swoje działania lokalnych mieszkańców, przedsiębiorstwa i organizacje, pomaga ona zapewnić LSR lokalną perspektywę i rozwija przywiązanie do procesu rozwoju kierowanego przez lokalną społeczność.

Dzięki takiemu samemu rozumieniu problemów danego obszaru i ich przyczyn, a także zasobów, potrzeb i możliwości, rozwijać można wspólną wizję i cele, wzmacniając uznanie społeczne, zaangażowanie i poczucie odpowiedzialności LSR i LGD.

W ramach prac nad koncepcją nowej Lokalnej Strategii Rozwoju zastosowano szereg działań aktywizujących i zachęcających do dyskusji przedstawicieli sektora społecznego i mieszkańców zainteresowanych gmin. Umożliwiono mieszkańcom wpływ na kształt rodzącej się Strategii na kilka sposobów.

Zespół kierujący:

Proces planowania i inicjowania rozwoju LSR rozpoczęto od utworzenia przez Prezesa Zarządu Stowarzyszenia LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” oraz Prezesa Zarządu Fundacji LGD „Spichlerz Górnego Śląska” zespołu kierującego, który składał się z 4 osób: Prezes LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” – Piotr Leksy, Prezes LGD „Spichlerz Górnego Śląska” – Iwona Janic, Pracownicy biura LGD „Spichlerz Górnego Śląska” – Agata Reich-Burek i Katarzyna Ochman – Sozańska. W skład Zespołu weszły osoby, które posiadają odpowiednie kwalifikacje i doświadczenia w zakresie technik badawczych, rozwoju terytorialnego i organizacji oraz umiejętności organizacyjne i animacyjne. Zespół został zaangażowany w koordynację niezbędnych badań, planowanie i kierowanie procesem angażowania społeczności oraz tworzeniem i zabezpieczaniem niezbędnych zasobów ludzkich i innych. Pierwsze spotkania zespołu odbywały się na przełomie marca – maja 2015r. Podczas spotkań przeprowadzono wstępne **analizy danych** (desk reserch), która pozwoliła uzyskać informację o strukturze lokalnej społeczności, problemach rynku pracy, rozwoju gospodarczym i ekonomii społecznej oraz potencjalnych grupach defaworyzowanych. Diagnoza przeprowadzona była w oparciu o dokumenty (własne badanie ewaluacyjne, dane GUS i PUP) i pozwoliła zdefiniować problemy i potencjał obszaru objętego LSR, ale również na poprawne przygotowanie narzędzi do dalszych metod badawczych.

Następnym działaniem zespołu kierującego było przygotowanie ankiety identyfikującej potrzeby i oczekiwania mieszkańców obszaru (czterech sektorów) w formie elektronicznej jako **badanie CAWI** (Computer Assisted Web Interview) czyli wywiad przy pomocy stron internetowych. Ankieta udostępniona była do wypełnienia on-line na stronie Stowarzyszenia oraz tradycyjnej (papierowej) wypełniana podczas warsztatów(konsultacji społecznych). Materiał zebrany z ankiet został wykorzystany do analizy SWOT oraz przyczynił się do określenia celów i wskaźników w zakresie LSR.

Utworzono stronę internetową www.lesnakrainalgd.pl, na której zamieszczono plan włączenia społeczności lokalnej w proces budowy LSR oraz harmonogram spotkań konsultacyjnych w gminach. Utworzono również fanpage na portalu społecznościowym aby dotrzeć do młodych osób, dla których portal społecznościowy jest źródłem informacji o nadchodzących wydarzeniach.

Od 1 lipca uruchomiono biuro LGD. Przez cały okres opracowywania LSR w **biurze prowadzone były konsultacje** z mieszkańcami obszaru. Metoda ta zapewniła udział lokalnej społeczności na każdym etapie przygotowywania strategii: uzyskaniu wszelkich informacji o przygotowywanej LSR, porad jak się zaangażować, wyjaśnien i informacji na temat programu Leader. Każda osoba odwiedzająca biuro miała możliwość wnoszenia uwag i pomysłów do opracowywanej LSR.

Konsultacje społeczne „Leśne warsztaty”:

Do przeprowadzenia konsultacji społecznych w 16 gminach tworzących LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” zespół kierujący postanowił zatrudnić firmę zewnętrzną – Support 2B Ewa Drzyzga. Firma ta posiada wykwalifikowanych ekspertów w zakresie przeprowadzania warsztatów dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przedsiębiorczości, budowy stref aktywności gospodarczej oraz inkubatorów przedsiębiorczości.

Biuro LGD zostało wyznaczone do organizacji warsztatów oraz zapewnienia wysokiego standardu logistycznego. Większość warsztatów zorganizowano w godzinach popołudniowych w centralnych miejscowościach gminnych, aby umożliwić wszystkim mieszkańcom udział.

Informacje o prowadzonych warsztatach umieszczone były na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz na stronach wchodzących w skład LGD gmin. Utworzono na fanpage’u Stowarzyszenia wydarzenia i zapraszano do wzięcia udziału w wydarzeniu mieszkańców. W każdej gminie wywieszono plakaty informujące o warsztatach na tablicach ogłoszeniowych w centrach miejscowości. W lokalnej prasie i mediach ukazały się ogłoszenia lub materiały informacyjne nt. LGD i Konsultacji społecznych. Biuro Stowarzyszenia informowało drogą e-mailową członków Stowarzyszenia, a koordynatorzy gminni drogą telefoniczną mieszkańców.

W warsztatach wzięło udział 401 osób z sektorów:

Sektor gospodarczy: 81 osób,

Sektor publiczny: 127 osób,

Sektor społeczny: 117 osób,

Mieszkańcy: 76 osób.

Z konsultacji społecznych oraz ankiet wyłoniła się lista spraw, które mieszkańcy uważają za warte realizacji. Są to kwestie dotyczące szeroko pojętej promocji regionu, produktów regionalnych czy zagospodarowania terenu ze środków, będących w dyspozycji LGD. Podane zostały także bardzo konkretne propozycje szczegółowych działań, wśród których powtarzały się między innymi:

- Tworzenie nowych miejsc pracy
- Wsparcie dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą
- Rozwój turystyki
- Zaangażowanie młodzieży
- Tworzenie integracyjnych miejsc spotkań
- Organizacja szkoleń i warsztatów

Zorganizowano warsztat podsumowujący z mieszkańcami obszaru. Podczas warsztatu zaprezentowano zdiagnozowany obszar prezentując Analizę SWOT, oraz proponowaną hierarchię celów LSR. Propozycje wraz z kartami uwag były dostępne na stronie internetowej LGD w celu zgłaszania uwag. Wszystkie wnioski zostały przeanalizowane i znajdują odzwierciedlenie w przedsięwzięciach, podejmowanych przez LGD w ramach dostępnego budżetu, analizowane były każdorazowo przez zespół kierujący. Zestawienie uwag i rekomendacji prowadzone przez Biuro LGD, sporządzone w formie tabelarycznej uwzględniało: treść propozycji, zgłaszającego, decyzję LGD (tak, nie, do rozważenia w przyszłości), uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub odroczenia włączenia do strategii.

Spółeczność lokalna angażowana była także podczas tworzenia procedur monitorowania i oceny realizacji strategii, aktualizacji strategii oraz opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru. Każdorazowo propozycje rozwiązań były konsultowane poprzez stronę internetową LGD oraz z grupą koordynatorów gminnych poprzez email. Do opracowania metod komunikacji oraz animacji społeczności lokalnej wykorzystano wyniki badań ankietowych przeprowadzonych przez LGD „Spichlerz Górnego Śląska” oraz wnioski z ewaluacji „Spichlerza Górnego Śląska”. LGD planuje wspierać słabszych członków społeczności w procesie rozwoju lokalnego poprzez analizę sytuacji lokalnej, identyfikację i rozwój potencjalnych projektów, stymulowanie potencjalnych beneficjentów oraz pomoc lokalnym koordynatorom projektów w rozwijaniu własnych pomysłów w projekty kwalifikujące się do wsparcia finansowego.

Zaangażowanie społeczności lokalnej w przygotowanie LSR, z określeniem grup docelowych, zostało podzielone na poniższe etapy:

- etap definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza)
- etap określania celów i ustalania ich hierarchii,
- etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii,
- etap formułowania wskaźników realizacji LSR,
- etap identyfikacji grup docelowych strategii.

Należy zauważyć, iż dłożono wszelkich starań, aby uspołeczniony proces opracowania strategii przełożył się na zaplanowanie działań adekwatnych do potrzeb i wykorzystania szans rozwojowych oraz większego włączenia społecznego mieszkańców. Różnorodność zastosowanych metod partycypacyjnych i prowadzonych działań włączających interesariuszy, stanowi istotny fundament, dla racjonalnie i ambitnie określonych celów, mających przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców. Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR, zostały każdorazowo zaprezentowane przy charakterystyce danego etapu.

3. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

3.1. Ludność

Obszar działania „Leśnej Kraina Górnego Śląska” składa się z 11 gmin wiejskich, 2 miejsko-wiejskich (Sońnicowice, Toszek) i 3 miejskie (Kalety, Miasteczko Śl., Pyskowice), na które składa się łącznie 132 sołectwa. Teren LGD zamieszkuje 147 586 ludności, z czego 48,96% stanowią mężczyźni a 51,04% kobiety. Szczegółowe dane dotyczące struktury ludności przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 4. Struktura ludności na obszarze LGD

STRUKTURA LUDNOŚCI NA OBSZARZE LGD - PODSTAWOWE DANE					
	Gmina	Ludność ogółem zameldowani	Mężczyźni %	Kobiety %	Gęstość zaludnienia os/km ²
1	Ciasna	7 700	49,25	50,75	57
2	Herby	6 876	49,88	50,12	94
3	Kalety	8 607	48,97	51,03	113
4	Kochanowice	6 866	48,79	51,21	86
5	Koszęcin	11 833	49,06	50,94	92
6	Krupski Młyn	3 298	49,39	50,61	84
7	Miasteczko Śląskie	7 463	48,37	51,63	110
8	Pawonków	6 563	49,44	50,56	55
9	Pilchowice	11 396	48,82	51,18	163
10	Pyskowice	18 642	48,17	51,83	603
11	Rudziniec	10 575	49,14	50,86	66
12	Sośnicowice	8 641	47,92	52,08	74
13	Toszek	9 494	48,92	51,08	104
14	Tworóg	8 088	49,42	50,58	65
15	Wielowieś	5 906	48,39	51,61	51
16	Zbrosławice	15 638	49,90	50,10	105
	Leśna Kraina Górnego Śląska	147 586	48,96	51,04	92

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013r.

Z powyższych danych wynika, że najwięcej osób zamieszkuje w gminach: Pyskowice, Zbrosławice, Koszęcin, Pilchowice i Rudziniec, zaś najmniej w gminach: Krupski Młyn i Wielowieś. Ważnym wskaźnikiem demograficznym charakteryzującym badany obszar jest gęstość zaludnienia, wyrażona w liczbie osób przypadających na 1 km². Średnia wartość wskaźnika gęstości zaludnienia dla obszaru LGD wynosi 92 osoby na 1 km² i jest znacznie niższa niż analogiczna wartość dla województwa śląskiego, która wynosi 382 osoby na 1 km². Gminami o najwyższej gęstości zaludnienia są gminy Pyskowice, Pilchowice, Kalety i Miasteczko Śląskie; z kolei w gminach Wielowieś, Pawonków i Ciasna obserwuje się najniższą gęstość zaludnienia.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców „Leśnej Krainy Górnego Śląska” potwierdza ogólną tendencję starzenia się społeczeństwa obserwowaną w województwie śląskim i generalnie w Polsce. Z roku na rok spada ilość osób w wieku przedprodukcyjnym (kategoria wiekowa 0-18 lat), wzrasta zaś liczba mieszkańców w wieku 65 lat i więcej. Pomimo dodatniego przyrostu naturalnego w niektórych gminach obszaru „Leśnej Krainy Górnego Śląska” (gm. Kochanowice, Ciasna, Sośnicowice, Pilchowice i Miasteczko Śląskie), generalnie na terenie LGD odnotowuje się ujemny przyrost naturalny, potwierdzający tendencję starzenia się społeczeństwa.

Chcąc uzyskać pełny obraz zmiany liczby mieszkańców dokonano dodatkowo analizy przyrostu rzeczywistego. W tym celu konieczne było zbadanie migracji wewnętrznych na terenie LGD. Wynika z nich, iż saldo migracji jest ujemne, gdyż liczba osób osiedlających się na terenie „Leśnej Krainy Górnego Śląska” jest niższa o 256 osób od liczby mieszkańców opuszczających charakteryzowany obszar.

Tabela 5. Struktura wiekowa i charakterystyka zmian demograficznych w LGD

STRUKTURA WIEKOWA I CHARAKTERYSTYKA ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH W LGD							
Gmina	liczba ludności ogółem (mieszkający)	ludność w wieku przedprodukcyjnym (0-18 lat)	Ludność w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni	ludność w wieku poprodukcyjnym (od 65 lat mężczyźni, od 60 lat kobiety)	przyrost naturalny	saldo migracji	
1	Ciasna	7700	1109	5276	1315	1	-33
2	Herby	6876	1066	4613	1197	-19	-30
3	Kalety	8607	1067	4758	1041	-33	0
4	Kochanowice	6866	1882	7887	2064	21	16
5	Koszęcin	11833	986	4543	1034	-3	-27
6	Krupski Młyn	3298	1034	5963	1610	-11	-39
7	Miasteczko Śl.	7463	1081	4906	1476	8	-30
8	Pawonków	6563	431	2201	666	-17	-12
9	Pilchowice	11396	1117	5471	1500	5	149
10	Pyskowice	18642	2113	10639	2886	-28	-6
11	Rudziniec	10575	2379	12725	3538	-9	33
12	Sońciewice	8641	1763	7705	1928	2	-26
13	Toszek	9494	1440	7165	1970	-1	-28
14	Tworóg	8088	1213	5896	1532	-29	4
15	Wielowieś	5906	1336	6456	1702	-2	-11
16	Zbrosławice	15638	807	4084	1015	-20	-216
Leśna Kraina Górnego Śląska		147 586	20824	100288	26474	-135	-256

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013

Ujemny wskaźnik migracji na terenie „Leśnej Krainy Górnego Śląska” może być spowodowany dużym uzależnieniem niektórych gmin od zewnętrznego rynku pracy przy powolnym wzroście liczby miejsc pracy na opisywanym obszarze. Skutkuje to tendencjami do trwałych, a nie tylko czasowych migracji mieszkańców i w konsekwencji osłabianiem lokalnego kapitału ludzkiego.

Kwestie uwarunkowań demograficznych były także tematem dyskusji odbywających się podczas konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru LGD. Mieszkańcy wskazywali na problem migracji ludzi młodych, zdolnych, dobrze wykształconych poza obszar LGD. Wskazywali w tym zakresie na potrzebę poprawy warunków znalezienia dobrej pracy oraz możliwości zakładania i rozwoju przez ludzi młodych własnych działalności gospodarczych. Dużym problemem okazał się też napływ ludności z poza obszaru LGD i ich brak chęci do integracji z rdzennymi mieszkańcami, co może mieć również wpływ na ogólny brak aktywności społecznej mieszkańców opisywanego obszaru.

Jednym z najważniejszych wskaźników świadczących o rozwoju społeczeństwa na danym obszarze jest poziom i struktura wykształcenia jego mieszkańców. W tym zakresie wykorzystano dane GUS z 2011 roku (Narodowy Spis Powszechny). Poniższa tabela przedstawia strukturę wykształcenia mieszkańców dla trzech powiatów oraz dla województwa śląskiego. Dane te wskazują, że wykształcenie mieszkańców powiatów lublinieckiego, tarnogórskiego i gliwickiego, w granicach których znajdują się gminy LGD ma strukturę podobną do województwa śląskiego. Warto zwrócić uwagę na zmiany w strukturze wykształcenia wskazujące na pewne tendencje ludności w zdobywaniu wykształcenia. W NSP 2011 – w porównaniu do wyników NSP 2002 – odnotowano znaczny wzrost liczby osób z wykształceniem wyższym zarówno w miastach jak i na wsi. Z kolei w 2011 roku zdecydowanie więcej mieszkańców wsi niż miast posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe – 18,6% w miastach i 26,5% na wsi. Należy także zwrócić uwagę, że 55% osób biorących udział w badaniu ankietowym zadeklarowało wykształcenie wyższe.

Tabela 6. Struktura wykształcenia w LGD

	STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA W LGD			
	pow. Lubliński	pow. Tarnogórski	pow. Gliwicki	woj. Śląskie
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	1%	1%	1%	1%
Podstawowe ukończone	19%	16%	19%	17%
Gimnazjalne	6%	5%	5%	5%
Zasadnicze zawodowe	31%	27%	31%	26%
Średnie i policealne	30%	34%	31%	34%
Wyższe	13%	17%	13%	17%

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 2011 rok NSP.

3.2. Rynek pracy

Na terenie „Leśnej Krainy Górnego Śląska” można zaobserwować, podobnie jak w województwie śląskim, wzrastający z roku na rok poziom bezrobocia, który stanowi istotny problem na rynku pracy. Stopa bezrobocia (stosunek liczby bezrobotnych do ludności aktywnej ekonomicznie) na terenie „Leśnej Krainy Górnego Śląska” w dużej mierze potwierdza tendencje wojewódzkie, przy czym istnieją różnice pomiędzy obszarami LGD położonymi na terenach poszczególnych powiatów.

Tabela 7. Stopa bezrobocia na obszarze LGD

	STOPA BEZROBOCIA						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1 gliwicki	9,8	6,3	8,8	9,5	9,4	10,3	10,7
2 tarnogórski	8,9	7,4	10,0	11,0	10,9	11,6	12,0
3 lubliński	9,8	8,7	11,5	12,8	13,3	13,4	13,7
4 woj. śląskie	9,2	6,9	9,4	10,0	10,2	11,1	11,3

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013r.

Tabela 8. Bezrobotni zarejestrowani na obszarze LGD

	Gmina	BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI				
		ogółem	mężczyźni		Kobiety	
		liczba	liczba	%	liczba	%
1	Ciasna	314	127	40,4	187	59,6
2	Herby	382	182	47,4	200	52,6
3	Kalety	466	194	41,6	272	58,4
4	Kochanowice	379	168	44,3	211	55,7
5	Koszęcin	593	270	45,5	323	54,5
6	Krupski Młyn	120	59	49,2	61	50,8
7	Miasteczko Śląskie	383	159	41,5	224	58,5
8	Pawonków	276	103	37,3	173	62,7
9	Pilchowice	315	148	47,0	167	53,0
10	Pyskowice	823	395	48,0	428	52,0
11	Rudziniec	378	191	50,5	187	49,5
12	Sośnicowice	255	118	46,3	137	53,7
13	Toszek	377	168	44,6	209	55,4
14	Tworóg	316	129	40,8	187	59,2
15	Wielowieś	191	91	47,6	100	52,4
16	Zbrosławice	632	296	46,8	336	53,2
	Leśna Kraina Górnego Śląska	6200	2798	44,9	3402	55,1

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013r.

Stosunek ogólnej liczby osób bezrobotnych do ludności ogółem na obszarze „Leśnej Krainy Górnego Śląska” wynosi 4,20%, natomiast stosunek ogólnej liczby osób bezrobotnych do ludności w wieku produkcyjnym wynosi 6,18%.

Tabela 9. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności ogółem oraz w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze LGD

UDZIAŁ BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W LICZBIE LUDNOŚCI OGÓLEM ORAZ W WIEKU PRODUKCYJNYM				
Gmina	Ogółem liczba ludności	Udział bezrobotnych w liczbie ludności ogółem	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
	liczba	%	liczba	%
1 Ciasna	7 700	4,07	5276	5,95
2 Herby	6 876	5,55	4613	8,28
3 Kalety	8 607	5,41	4758	9,79
4 Kochanowice	6 866	5,51	7887	4,81
5 Koszęcin	11 833	5,01	4543	13,05
6 Krupski Młyn	3 298	3,64	5963	2,01
7 Miasteczko Śląskie	7 463	5,13	4906	7,81
8 Pawonków	6 563	4,20	2201	12,54
9 Pilchowice	11 396	4,80	5471	5,76
10 Pyskowice	18 642	4,41	10639	7,74
11 Rudziniec	10 575	3,57	12725	2,97
12 Sośnicowice	8 641	2,95	7705	3,31
13 Toszek	9 494	3,97	7165	5,26
14 Tworóg	8 088	3,90	5896	5,36
15 Wielowieś	5 906	3,23	6456	2,96
16 Zbrosławice	15 638	4,04	4084	15,48
Łeśna Kraina Górnego Śląska	147 586	4,20	100288	6,18

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013r.

3.3. Grupy defaworyzowane

W wyniku analizy opartej na danych statystycznych oraz w wyniku spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami poszczególnych gmin, zdiagnozowano występowanie na obszarze grup defaworyzowanych – osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, do których skierować należy przede wszystkim działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej, w tym przede wszystkim możemy zaliczyć:

- **osoby o niskich kwalifikacji zawodowych** – podstawowa bariera to brak kwalifikacji i niski poziom wykształcenia. Często osoby te przynależą również do innych grup defaworyzowanych – osób powyżej 50+, osób niepełnosprawnych, kobiet samotnie wychowujących dzieci. Oferty pracy zwykle zawierają konkretne umiejętności i kwalifikacje oczekiwane od potencjalnych pracowników. Osoby bez kwalifikacji mają zatem do dyspozycji stosunkową niewielką liczbę ofert, które dotyczą zwykle prostych, niskopłatnych prac. Niskie wynagrodzenie ściśle wiąże się z typem pracy możliwej do wykonania przez pracowników o niskich kwalifikacjach lub w ogóle ich nieposiadających. Oczekują oni jedynie aktualnych ofert pracy oraz możliwości wzięcia udziału w szkoleniach i kursach zawodowych. Natomiast rzadziej wyrażają chęć uzyskania pomocy finansowej. Niektóre matki wskazują także na pomoc w sprawowaniu opieki nad dziećmi, aby mogły podjąć pracę, lub wziąć udział w szkoleniu zawodowym. Na ogół dokładnie wiedzą w jakich kursach chcieli by uczestniczyć.
- **osoby młode** - W ostatnich latach wzrasta liczba osób bezrobotnych w wieku do 24 lat. Z poniższej analizy wynika, że ludzie młodzi stanowią w powiatach obejmujących obszar LGD grupę osób zagrożonych bezrobociem. Uszczegółowieniem tych danych są wnioski z przeprowadzonych spotkań z mieszkańcami, którzy często wskazywali przede wszystkim na kwestie niskiej aktywności społecznej osób młodych – niskim zaangażowaniu w działalność organizacji pozarządowych, brakiem chęci do zrzeszania się do działalności wolontariackiej, itp. Uczestnicy spotkań potwierdzili również trudną sytuację ludzi młodych o niższym poziomie wykształcenia oraz absolwentów, dla których bardzo często jedyną możliwością na znalezienie pracy są emigracja lub dojazdy do pobliskich miast. Bardzo dużym problemem występującym na opisywanym obszarze jest sytuacja osób młodych, w wieku do 30 roku życia, na rynku pracy. Tym samym, grupę tę należy uznać za zagrożoną wykluczeniem społecznym z tytułu utrudnionego dostępu do rynku pracy a w konsekwencji zakwalifikować do grup defaworyzowanych na terenie LGD.

Tabela 10. Bezrobotni zarejestrowani według wieku (24 lata i więcej, 55 lat i więcej) w powiatach lubliniecki, gliwicki i tarnogórski w latach 2007 – 2013.

BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI WEDŁUG WIEKU								
Lp.	Powiat	24 lata i mniej						
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	Powiat lubliniecki	577	581	806	905	909	860	871
2	Powiat tarnogórski	938	782	1275	1266	1116	1246	1179
3	Powiat gliwicki	558	491	794	788	757	855	817
	LGD	2073	1854	2875	2959	2782	2961	2867

Źródło: na podstawie danych z PUP – stan na 31.12.2013

3.4. Gospodarka

Gminy tworzące obszar „Leśnej Krainy Górnego Śląska” cechuje w dziedzinie gospodarki daleko posunięta wspólnota wyrażająca się podobieństwem struktury ekonomicznej, tradycji gospodarczych oraz walorów stanowiących podstawę dla rozwoju funkcji gospodarczych. Przy pewnej, nieuniknionej, specyfice dostrzegalne są liczne cechy wspólne pozwalające myśleć o wykreowaniu ujednoczonej ścieżki rozwoju dla wszystkich 16 gmin.

Tabela 11. Liczba podmiotów gospodarki narodowej (wpisanych do rejestru REGON) na obszarze LGD

LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ (WPISANYCH DO REJESTRU REGON)								
Lp.	Sektor	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	Liczba firm ogółem	9346	9709	9826	10566	10624	10979	11340
2	Sektor publiczny	496	430	419	428	432	434	441
3	Sektor prywatny – w tym:	8850	9279	9407	10138	10192	10545	10899
4	Spółki handlowe	378	399	433	471	511	565	638
5	Spółdzielnie	55	52	52	53	52	52	53
6	Fundacje, Stowarzyszenia	265	283	299	310	327	342	350
7	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	7144	7477	7600	8229	8211	8460	8722
8	inne	1008	1068	1023	1075	1091	1126	1136

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013

Tabela 12. Liczba podmiotów gospodarki narodowej (wpisanych do rejestru REGON) na obszarze LGD

LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ (WPISANYCH DO REJESTRU REGON)				
Lp.	Gmina	Liczba podmiotów gospodarki narodowej (wpisanych do rejestru REGON)	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Fundacje, Stowarzyszenia
1	Ciasna	470	385	14
2	Herby	551	411	19
3	Kalety	669	523	13
4	Kochanowice	474	402	15
5	Koszęcin	916	765	28
6	Krupski Młyn	283	167	8
7	Miasteczko Śląskie	510	409	12
8	Pawonków	364	281	25
9	Pilchowice	975	792	19
10	Pyskowice	1545	1067	26
11	Rudziniec	864	692	36
12	Sośnicowice	767	607	23
13	Toszek	595	417	26
14	Tworóg	647	505	19
15	Wielowieś	407	317	14
16	Zbrosławice	1303	982	53
	Leśna Kraina Górnego Śląska	11340	8722	347

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013

Na terenie „Leśnej Krainy Górnego Śląska” systematycznie wzrasta liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (w tym 96% w sektorze prywatnym), z czego najwięcej na terenie gmin: Pyskowice, Zbroslawice i Koszęcin. Najmniej zaś na terenie gmin: Krupski Młyn i Pawonków. Odnotowujemy również stały wzrost osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Oznacza to dynamiczny rozwój terenu LGD w tym zakresie. Wskaźnik przedsiębiorczości, czyli ilość podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców na opisywanym obszarze wynosi 76,84 i jest o 25% niższy od analogicznego wskaźnika dla województwa, który wynosi 100,9. Relatywnie niski na tle średniej dla województwa poziom rozwoju przedsiębiorczości potwierdzają wyniki badań ankietowych mieszkańców, w których wskazano, jako jedną z głównych potrzeb obszaru LGD, zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości (66,7% badanych).

Najwięcej, bo aż 26% wszystkich działalności stanowią usługi w zakresie handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego. Duży odsetek stanowią też podmioty z zakresu budownictwa. Niewiele jest podmiotów zajmujących się produkcją i świadczeniem usług. Obszar LGD charakteryzuje się stosunkowo niskim odsetkiem przedsiębiorstw działających w branżach turystycznych i okołoturystycznych, tj. wg klasyfikacji PKD: sekcji I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), w której działają 323 podmioty oraz sekcji R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją), w której działają 267 firmy. Dane te wskazują, że ogółem na terenie LGD funkcjonuje 590 podmiotów działających

w branży turystycznej i okołoturystycznej co stanowi 5 % wszystkich istniejących podmiotów gospodarczych. Jest to liczba niewielka w stosunku do posiadanego potencjału do rozwoju turystyki.

Uszczegóławiając te dane tylko do kwestii obiektów noclegowych sklasyfikowanych w dziale 55 Sekcji I, które wprost nawiązują do potencjału posiadanej infrastruktury turystycznej należy wskazać, że na terenie LGD istnieją tylko 30 tego typu obiekty, co stanowi jedynie 0,26%. W badaniu ankietowym przeprowadzonym przez LGD ankietowani wskazywali (58,8% badanych), że istotny jest rozwój turystyki, agroturystyki i gastronomii.

Zbadano również liczbę podmiotów gospodarczych jakie działają na terenie LGD w branży związanej z przetwórstwem lokalnych produktów, sklasyfikowanej w sekcji C PKD w dziale 10 i 11 (Produkcja artykułów spożywczych oraz Produkcja napojów) – w działach tych prowadzi obecnie działalność na terenie LGD jedynie 1,28% wszystkich podmiotów gospodarczych, co jest wielkością bardzo niewielką w stosunku do posiadanego potencjału w kontekście wykorzystania lokalnych zasobów naturalnych oraz tradycji i kultury. Konsultacje społeczne wykazały, że mieszkańcy mają niską świadomość własnych zasobów, gdyż na pytanie co powinno być najbardziej wspierane przez LGD, na promocję produktów i usług o charakterze lokalnym i regionalnym wskazało tylko 16,8% badanych.

Tabela 13. Liczba podmiotów gospodarki narodowej według PKD na obszarze LGD

BRANŻA/ DZIAŁ PKD		
1	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	463
2	Górnictwo i wydobywanie	20
3	Przetwórstwo przemysłowe	1302
4	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	9
5	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	61
6	Budownictwo	1663
7	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	2949
8	Transport i gospodarka magazynowa	697
9	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	323
10	Informacja i komunikacja	236
11	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	258
12	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	497
13	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	679
14	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	280
15	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	124
16	Edukacja	396
17	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	400
18	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	267
19	Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	716

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013

Obszar „Leśnej Krainy Górnego Śląska” nie należy do terenów o charakterze przemysłowym, toteż liczba podmiotów gospodarczych, zwłaszcza średnich i dużych jest niewielka. Z danych na 31.12.2013r. wynika, że jest tylko 80 średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 pracowników i zaledwie 4 duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 249 pracowników (w gminach Ciasna: Invado Sp. z o.o., Miasteczko Śląskie: Huta Cynku Miasteczko Śląskie S.A., Sośnicowice: i Toszek: SP ZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku). Zdecydowaną większość stanowią mikroprzedsiębiorstwa (95%). Na obszarze „Leśnej Krainy Górnego Śląska” nie ma zakładów zatrudniających 1000 i więcej pracowników.

W kontekście struktury istniejących przedsiębiorstw znamienny jest w tym zakresie fakt braku na opisywanym obszarze dużych zakładów przemysłowych i dominacja małych firm działających w sferze usług i handlu, co z jednej strony przekłada się na relatywnie niewielki potencjał istniejących form do generowania nowych miejsc pracy – z drugiej zaś skutkuje np. brakiem uciążliwych dla środowiska zakładów przemysłowych.

Tabela 14 Struktura przedsiębiorstw ze względu na liczbę pracowników na obszarze LGD

STRUKTURA PRZEDSIĘBIORSTW ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ PRACOWNIKÓW						
Lp.	Gmina	ogółem	0 – 9 (mikro)	10 – 49 (małe)	50 – 249 (średnie)	250 - 999 1000 i więcej (duże)
1	Ciasna	470	450	14	5	1
2	Herby	551	528	16	7	0
3	Kochanowice	474	455	18	1	0
4	Koszcin	916	885	27	4	0
5	Pawonków	364	349	15	0	0
6	Kalety	669	636	30	3	0
7	Miasteczko Śląskie	510	489	19	1	1
8	Krupski Młyn	283	273	6	4	0
9	Tworóg	647	599	39	9	0
10	Zbrosławice	1303	1211	81	11	0
11	Pyskowice	1545	1478	50	17	0
12	Pilchowice	975	927	43	5	0
13	Rudziniec	864	822	37	5	0
14	Sośnicowice	767	735	28	3	1
15	Toszek	595	552	37	5	1
16	Wielowieś	407	387	20	0	0
	Leśna Kraina Górnego Śląska	11340	10776	480	80	4

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013

W ogólnej ocenie mieszkańców jaka jawi się po przeprowadzonych konsultacjach społecznych wnioskować można, że znaczenie ekonomiczne gmin „Leśnej Krainy Górnego Śląska” w województwie śląskim jest zdecydowanie niewspółmierne w stosunku do posiadanego potencjału, co ma swoje przełożenie na dochody mieszkańców czy miejsca pracy. Podobne wnioski wynikają z opinii mieszkańców zebranych w trakcie konsultacji dotyczących udziału turystyki i rekreacji w lokalnej gospodarce obszaru LGD. Wskazano na niedostateczne wykorzystanie posiadanych walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości regionu. Mieszkańcy wskazywali na niski potencjał lokalnych przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw właśnie z branży turystycznej do generowania nowych miejsc pracy w regionie.

Podsumowując, można powiedzieć, że zarówno posiadany potencjał gospodarczy, jak również zewnętrzne uwarunkowania predestynują badane gminy do pełnienia znacznie istotniejszej roli w gospodarce województwa śląskiego niż ma to miejsce obecnie. Zwłaszcza sąsiedztwo aglomeracji górnośląskiej stwarza duże możliwości rozwoju gospodarki żywnościowej i turystyki. Obszar „Leśnej Krainy Górnego Śląska” oferuje atrakcyjne tereny pod budownictwo rezydencjalne i letniskowe, pełniące funkcje mieszkaniowe dla obecnych mieszkańców oraz mieszkańców sąsiednich miast. Czyste środowisko, niezbędne z punktu widzenia realizacji inwestycji związanych z najnowocześniejszymi technologiami zachęca potencjalnych przedsiębiorców do inwestowania na obszarze działania „Leśnej Krainy Górnego Śląska”. Należy zwrócić przede wszystkim uwagę na pewne braki w posiadanych potencjałach, do których należą m.in. niski stopień przetworzenia produktów, brak instytucji/podmiotów wymiany doświadczeń, wspierania rozwoju przedsiębiorczości, dalece niewystarczające nasycenie w czynniki kreujące atrakcyjność turystyczną obszaru, ze szczególnie istotnymi brakami w rozwoju bazy noclegowej i częściowo gastronomicznej, mała liczba imprez o znaczeniu ponadlokalnym, istotne braki w promocji itp.

3.5. Rolnictwo

„Leśna Kraina Górnego Śląska” jest obszarem typowo rolniczym ze stosunkowo dużym rozdrobieniem gospodarstw rolnych (przeważają gospodarstwa do 10 ha) i dobrymi warunkami glebowymi. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi od 2,08 ha w gminie Miasteczko Śląskie do 29,24 ha w gminie Zbrosławice. Z kolei największa liczba gospodarstw rolnych występuje w gminie Kochanowice – 806, najmniej w gminie Krupski Młyn – 41. Gospodarstwa rolne mają przeważnie charakter mieszany. Głównym kierunkiem produkcyjnym jest hodowla zbóż i ziemniaków oraz chów bydła i trzody chlewnej, przy czym występują też gospodarstwa specjalistyczne, np. hodowla norek (gm. Pawonków), fermy brojlerów (gm. Pawonków, gm. Pilchowice) rybne stawy hodowlane (gm. Sośnicowice, gm. Pilchowice, gm. Ciasna).

Tabela 15. Powierzchnia gospodarstw rolnych na obszarze LGD

POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH							
Lp.	Gmina	Ogółem	Do 1 ha	Od 1 - 5 ha	Od 5 - 10 ha	Od 10 - 15 ha	Powyżej 15 ha
1	Ciasna	6648,04	75,67	458,02	957,63	982,29	4174,43
2	Herby	1654,09	28,83	320,54	361,96	194,50	748,26
3	Kalety	334,70	53,54	174,51	Brak danych	Brak danych	0,00
4	Kochanowice	3076,25	52,22	486,22	614,30	374,94	1548,57
5	Koszęcin	4593,85	276,29	697,61	665,14	309,76	2645,05
6	Krupski Młyn	173,04	2,33	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych
7	Miasteczko Śląskie	266,86	25,53	173,14	Brak danych	Brak danych	Brak danych
8	Pawonków	5147,29	36,58	563,67	946,99	714,27	2885,78
9	Pilchowice	13719,17	253,56	490,91	344,66	176,31	12453,73
10	Pyskowice	842,54	68,41	144,00	198,21	102,06	329,86
11	Rudziniec	5547,14	57,78	570,46	617,83	242,39	4058,68
12	Sośnicowice	5025,77	211,16	483,56	443,79	179,53	3707,73
13	Toszek	4680,81	219,60	571,32	614,99	615,32	2659,58
14	Tworóg	2381,62	55,45	403,25	319,27	331,70	1271,95
15	Wielowieś	6179,68	180,85	524,94	761,96	667,45	4044,48
16	Zbrosławice	13828,57	24,35	613,06	825,51	457,48	11908,17

Źródło: na podstawie danych z powszechnego spisu rolnego 2010r.

Tabela 16. Liczba i średnia wielkość gospodarstw rolnych na obszarze LGD

LICZBA I ŚREDNIA WIELKOŚĆ GOSPODARSTW ROLNYCH				
Lp.	Gmina	liczba gospodarstw	Powierzchnia ogółem	średnia powierzchnia gospodarstwa w ha
1	Ciasna	587	6648,04	11,33
2	Herby	213	1654,09	7,77
3	Kalety	169	334,70	1,98
4	Kochanowice	406	3076,25	7,58
5	Koszęcin	925	4593,85	4,97
6	Krupski Młyn	41	173,04	4,22
7	Miasteczko Śląskie	128	266,86	2,08
8	Pawonków	483	5147,29	10,66
9	Pilchowice	819	13719,17	16,75
10	Pyskowice	245	842,54	3,44
11	Rudziniec	471	5547,14	11,78
12	Sośnicowice	680	5025,77	7,39
13	Toszek	816	4680,81	5,74
14	Tworóg	270	2381,62	8,82
15	Wielowieś	781	6179,68	7,91
16	Zbrosławice	473	13828,57	29,24
	Leśna Kraina Górnego Śląska	7507	74099,42	9,87

Źródło: na podstawie danych z powszechnego spisu rolnego 2010r.

Na obszarze „Leśnej Krainy Górnego Śląska” występuje dobrze rozwinięte rolnictwo, opierające się na wysokiej kulturze rolnej i generalnie dobrych warunkach klimatyczno-glebowych. Teren ten może stać się ważnym dostawcą artykułów rolnych, żywności ekologicznej, produktów spożywczych o tradycyjnych cechach, wytwarzanych w oparciu o tradycyjne receptury.

Prowadzenie działalności rolniczej nie musi być jedynym źródłem dochodu na obszarach wiejskich regionu, ponieważ występują potencjalne możliwości rozwoju innej działalności przynoszącej dodatkowy dochód. Pozarolnicza aktywność gospodarza wsi jest jednak na razie słabo rozwinięta, głównie ze względu na brak systemu wsparcia finansowego i stosunkowo niski poziom aktywizacji społecznej. Ożywienie gospodarcze tych obszarów jest możliwe głównie dzięki małym firmom, pozwalającym osobom prywatnym angażować swój kapitał. Ważnym sposobem rozwoju aktywności zawodowej dużej części mieszkańców wsi jest dywersyfikacja gospodarstw rolnych w kierunku działalności pozarolniczej, np.: wstępne przetwórstwo produktów rolnych, agroturystyka, rzemiosło i rękodzielnictwo. W ten sposób część rolników może zapewnić sobie dodatkowe źródło dochodów w przyszłości. Prowadzenie działalności w kierunku niezwiązanym z rolnictwem będzie ukierunkowane na pełne wykorzystanie miejscowych zasobów i uwzględniać lokalną odrębność regionu. Wykorzystanie lokalnej specyfiki i tradycji kulturowych umożliwi wprowadzenie na rynek oryginalnych, regionalnych produktów.

3.6. Kapitał społeczny

Miarą aktywności społecznej mieszkańców danego obszaru jest liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych. W obrębie 16 gmin „Leśnej Krainy Górnego Śląska” zinventaryzowano 335 organizacji pozarządowych w tym aż 85 stowarzyszeń i 80 klubów sportowych. Poziom zaangażowania społecznego mieszkańców określa między innymi liczba NGO przypadająca na 1000 osób. Rozkład tego wskaźnika kształtuje się odmiennie niż rozkład bezwzględnej liczby organizacji. Najwięcej organizacji pozarządowych przypada na 1000 mieszkańców w gminie Pawonków (3,81). Powyżej średniej dla obszaru LGD (2,27). Najniżej plasuje się pod tym względem gmina Kalety (1,05).

Tabela 17. Organizacje pozarządowe na obszarze LGD

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE								
Lp.	Gmina	Ogółem	Stowarzyszenia	Fundacje	OSP	Kluby sportowe	inne	Ilość NGO na 10000 mieszkańców
1	Ciasna	16	1	0	8	4	3	2,08
2	Herby	20	4	0	6	5	5	2,91
3	Kalety	9	5	0	1	2	1	1,05
4	Kochanowice	23	4	1	6	5	6	3,35
5	Koszęcin	28	9	2	6	7	4	2,37
6	Krupski Młyn	10	2	0	2	3	3	3,04
7	Miasteczko Śląskie	19	2	1	2	2	12	2,55
8	Pawonków	25	6	1	10	4	4	3,81
9	Pilchowice	19	7	0	4	3	5	1,67
10	Pyskowice	22	7	0	0	8	7	1,18
11	Rudziniec	32	7	0	9	13	3	3,03
12	Sośnicowice	26	7	1	8	6	4	3,01
13	Toszek	27	7	0	6	6	8	2,85
14	Tworóg	21	6	0	6	4	4	2,60
15	Wielowieś	15	3	0	6	3	2	2,54
16	Zbrosławice	24	8	2	8	5	1	1,54
	Leśna Kraina Górnego Śląska	336	85	8	88	80	72	2,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań „Spichlerza Górnego Śląska”

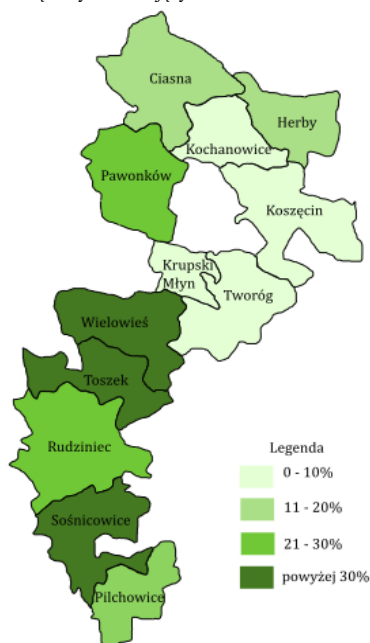
Działalność organizacji pozarządowych z terenu „Leśnej Krainy Górnego Śląska” na podstawie danych ze starostw powiatowych lublinieckiego, gliwickiego i tarnogórskiego nastawiona jest między innymi na kultywowanie regionalnych tradycji, rozwój kultury oświaty, rekreacji i sportu, pomoc społeczną i rozwój regionalny. Organizacje te wykazywały się dużą aktywnością w ramach sięgania po środki z „Wdrażania lokalnych strategii rozwoju” w zakresie tzw. małych projektów. W ramach naborów prowadzonych przez „Spichlerz Górnego Śląska” w latach 2009-2014, 28 organizacji pozarządowych zrealizowało 62 projekty o łącznej wartości 1 430 850 zł. Aktywność społeczności LGD jest zróżnicowana, w jednych gminach znajdują się stowarzyszenia zrzeszające aktywnych mieszkańców, miłośników obszaru, w innych działają jedynie organizacje z sektora publicznego.

Najprężniej działające Stowarzyszenia na obszarze „Leśnej Krainy Górnego Śląska” to m.in. Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych w Koszęcinie, Stowarzyszenie Rozwoju Sołectwa Lisowice w województwie śląskim, Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich Kołchecice w województwie śląskim, Stowarzyszenie Pilchowiczanie Pilchowiczanom oraz inne.

Wpływ na rozwój gospodarczy obszaru mogą mieć społeczni liderzy lokalni, pielęgnujący najważniejsze wartości obszaru, szczególnie przyrodę oraz kulturę materialną i niematerialną, organizujący lokalne imprezy, a poprzez to przyczyniający się do eksponowania lokalnych atutów turystycznych, atrakcyjnych z punktu widzenia odwiedzających obszar „Leśnej Krainy Górnego Śląska” mieszkańców miast.

Liczba organizacji pozarządowych na diagnozowanym obszarze systematycznie wzrasta, co świadczy o wzroście zaangażowania społecznego jego mieszkańców. Podobnie, jak dla całego obszaru, tak i we wszystkich gminach objętych działaniem LGD ta tendencja jest rosnąca. Przy bezpośrednim wsparciu LGD powstały nowe organizacje w latach 2009-2015 na terenie „Spichlerza Górnego Śląska” co potwierdzone zostało podczas badania ewaluacyjnego w zakresie monitoringu oraz ewaluacji działań związanych z wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju „Spichlerz Górnego Śląska”.

Rysunek 2. Wzrost liczby organizacji pozarządowych działających na obszarze LGD w latach 2009-2013

Źródło: Badanie ewaluacyjne w zakresie monitoringu oraz ewaluacji działań związanych z wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju „Spichlerz Górnego Śląska”.

Aktywność osób młodych obszaru „Leśnej Krainy Górnego Śląska” jest niewystarczająco duża. Młodzi ludzie przestają być aktywni społecznie co jest spowodowane niedostateczną ofertą spędzania wolnego czasu, rozwoju. Obecna aktywność w większej części sprowadza się do udzielania się w miejscowych klubach sportowych, ochotniczych strażach pożarnych jako młodzieżowe drużyny pożarnicze. Podczas konsultacji społecznych zwrócono na ten problem uwagę i zaproponowano, aby oferta zajęć dla młodzieży oferowana przez domy kultury lub inne instytucje formalne i nieformalne została zwiększona. Zaznaczono, że młodzi utalentowani artyści nie mają wsparcia w gminach, aby rozwijać swoje umiejętności muszą dojeżdżać do większych miast (Gliwice, Częstochowa, Dobrodzień). Z uwag mieszkańców można wywnioskować, że należy rozwinąć ofertę kulturalną dla młodych ludzi, w celu podniesienia ich świadomości społecznej i kultury osobistej rozwoju talentów, gdyż to oni są przyszłością każdej gminy.

3.7. Pomoc społeczna

Kolejnym wskaźnikiem charakteryzującym kondycję społeczności lokalnej zwłaszcza w kontekście walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym jest poziom udzielanej pomocy społecznej.

Ośrodki pomocy społecznej działające na badanym obszarze udzieliły w 2013r. pomocy łącznie 8 207 osobom, co stanowiło 5,56 % ludności zamieszkującej te tereny. Zasięg pomocy społecznej (procentowy udział ludności objętej pomocą w ogólnej liczbie ludności) jest na omawianym terenie niewiele niższy niż w województwie śląskim, gdzie pomocą społeczną objęto w tym samym roku 5,65 % ludności.

Jednocześnie odsetek ludności objętej opieką społeczną jest zróżnicowany w skali gmin. Najwyższy jest w gminie Krupski Młyn (21,4 %), a najniższy w gminie Tworóg i Zbrosławice (2,1 %). W większości wszystkich gmin wskaźnik ten przekracza wartość dla województwa śląskiego, co świadczy o słabej kondycji lokalnej społeczności w tym zakresie. Liczba osób korzystających z opieki społecznej w porównaniu do lat poprzednich znacząco zmalała, a to ze względu na zmiany dotyczące waloryzacji progów dochodowych uprawniających do korzystania z pomocy.

Tabela 18. Charakterystyka pomocy społecznej na obszarze LGD

Lp.	Gmina	POMOC SPOLECZNA			
		Gospodarstwa korzystające ze środowiskowej pomocy społ.	Osoby w gospodarstwach domowych korzystające z pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem	Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci
1	Ciasna	102	334	4,3%	197
2	Herby	238	688	10,0%	246
3	Kalety	166	521	6,05%	239
4	Kochanowice	289	834	12,1%	307
5	Koszęcin	149	478	4,0%	183
6	Krupski Młyn	263	707	21,4%	254
7	Miasteczko Śląskie	213	505	6,8%	193
8	Pawonków	87	244	3,7%	63
9	Pilchowice	163	486	4,2%	191
10	Pyskowice	298	895	4,8%	314
11	Rudziniec	295	655	6,2%	296
12	Sośnicowice	111	335	3,9%	148
13	Toszek	203	527	5,5%	195
14	Tworóg	59	167	2,1%	152
15	Wielowieś	203	501	8,5%	149
16	Zbrosławice	110	330	2,1%	146
	Leśna Kraina Górnego Śląska	2949	8207	5,56%	3273

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013r.

Na terenie „Leśnej Krainy Górnego Śląska” usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej świadczone są w przeważającej większości przez podmioty niepubliczne, które mają zawarte umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia. Zadania z zakresu opieki społecznej oraz zadania zlecone w tym zakresie są natomiast realizowane przez ośrodki pomocy społecznej, będące jednostkami budżetowymi gmin.

3.8. Turystyka

Teren „Leśnej Krainy Górnego Śląska” to obszar o bogatej kulturze i pysznej regionalnej kuchni. To zielona kraina, pełna fascynujących miejsc, zabytków i historii, idealnie nadająca się do rozwoju turystyki wiejskiej. Gościnność mieszkańców Górnego Śląska jest słynna w całym kraju, a obszar „Leśnej Krainy Górnego Śląska” unikalny. Naszym największym skarbem jest spokój. Można tu spacerować po lesie, słuchać śpiewu ptaków, jeździć na rowerze lub konno, a także sprawić sobie oryginalną pamiątkę wykonaną przez naszych artystów rękodzielników. Duży potencjał turystyczny drzemie w zbiornikach wodnych; niektóre są zaniedbane i nie spełniają funkcji turystycznych. Odpowiednie zagospodarowanie brzegów rzek i zbiorników poprawi atrakcyjność turystyczną regionu i pozytywnie wpłynie na jego rozwój.

Obszar „Leśnej Krainy Górnego Śląska” posiada unikatowy kapitał społeczny, kulturę, zachowane cechy tradycyjnej wsi śląskiej, zarówno w sensie materialnym (obiekty gospodarcze i mieszkalne, krajobraz wiejski), jak i niematerialnym (tradycje, wartości, zachowania). Wyjątkowe w województwie śląskim walory przyrodnicze, duża bioróżnorodność, urozmaicenie krajobrazów, zróżnicowana rzeźba terenu (malownicze jary, wąwozy, morfogenetyczne ślady polodowcowe - elementy moreny czołowej oraz łagodnie pagórkowate pofałdowanie powierzchni), mogą

stanowić atrakcyjny teren zarówno dla mieszkańców, turystów jak i potencjalnych inwestorów. Osiągnąć można to poprzez współpracę oraz prowadzenie zintegrowanych i zaplanowanych działań ukierunkowanych na budowę wyspecjalizowanego produktu turystycznego.

Według danych z GUS na naszym terenie mamy 18 obiektów noclegowych. Jednak z badań przeprowadzonych przez „Spichlerz Górnego Śląska” w 2013r. ich liczba wynosi 73. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera według danych z GUS wynosi 34,62. Rozbieżność danych z GUS i badań własnych LGD spowodowana może być niewypełnieniem przez osoby prowadzące obiekty noclegowe odpowiednich druków z GUS. Poniżej przedstawiono wyniki badań z GUS oraz wyniki badań własnych LGD.

Tabela 19. Turystyczne obiekty noclegowe oraz wskaźnik ruchu turystycznego na obszarze LGD

TURYSTYCZNE OBIEKTY NOCLEGOWE				
Lp.	Gmina	Obiekty	Udzielone noclegi	Intensywność ruchu turystycznego według Schneidera
1	Ciasna	0	0	0
2	Herby	0	0	0
3	Kalety	2	618	7,18
4	Kochanowice	2	9416	137,14
5	Koszęcin	4	11533	97,46
6	Krupski Młyn	1	1489	45,14
7	Miasteczko Śląskie	1	3295	44,15
8	Pawonków	0	0	0
9	Pilchowice	0	0	0
10	Pyskowice	2	3692	19,80
11	Rudziniec	3	10096	95,47
12	Sośnicowice	2	7954	92,05
13	Toszek	0	0	0
14	Tworóg	0	0	0
15	Wielowieś	0	0	0
16	Zbrosławice	1	2989	19,11
	Leśna Kraina Górnego Śląska	18	51082	34,62

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013r.

Tabela 20. Turystyczne obiekty noclegowe i gastronomiczne na obszarze LGD

TURYSTYCZNE OBIEKTY NOCLEGOWE I GASTRONOMICZNE								
Lp.	Gmina	Agroturystyka		Hotele		Motele/Zajazdy/Ośrodki wypoczynkowe		Gastronomiczne
		Ilość obiektów	Ilość miejsc noclegowych	Ilość obiektów	Ilość miejsc noclegowych	Ilość obiektów	Ilość miejsc noclegowych	
1	Ciasna	1	6	1	30	2	79	11
2	Herby	1	2	1	30	1	30	9
3	Kalety	0	0	0	0	3	180	7
4	Kochanowice	6	46	0	0	4	165	9
5	Koszęcin	1	14	1	30	2	45	13
6	Krupski Młyn	0	0	2	70	0	0	3
7	Miasteczko Śląskie	0	0	0	0	3	42	5
8	Pawonków	1	8	0	0	1	0	7
9	Pilchowice	0	0	1	20	0	0	5
10	Pyskowice	0	0	0	0	6	189	10
11	Rudziniec	2	24	4	155	8	370	7
12	Sośnicowice	2	20	2	76	2	44	3
13	Toszek	3	30	0	0	1	8	5
14	Tworóg	0	0	0	0	3	145	2
15	Wielowieś	1	11	0	0	3	67	4
16	Zbrosławice	0	0	0	0	4	142	7
	Leśna Kraina Górnego Śląska	18	161	12	411	43	1506	107

Źródło: na podstawie badań własnych „Spichlerza Górnego Śląska”, stan na 31.12.2013r.

W obrębie 16 gmin „Leśnej Krainy Górnego Śląska” zinventaryzowano 18 gospodarstw agroturystycznych, oferujących oprócz możliwości spokojnego wypoczynku i noclegu również liczne atrakcje np.: wędkowanie, jeździectwo, hipoterapia, grillowanie, organizacja imprez. Widoczne jest zwiększające się zainteresowanie agroturystyką. Należy zauważyć, iż gospodarstwa te są nastawione nie tylko na turystę z terenu aglomeracji

górnosląskiej, ale także na gości z pozostałych regionów Polski. Potrzeba poprawy standardu infrastruktury pobytowej wynika również z założenia, że chcemy przyciągać także turystów zagranicznych. Niewątpliwie istotną rolę w przyciąganiu zagranicznych turystów odgrywa nostalgia Niemców wywodzących się z tych terenów. Praktycznie na całym terenie „Leśnej Krainy Górnego Śląska” agroturystyka traktowana jest jako strategiczny priorytet rozwoju turystyki.

Dogodne położenie komunikacyjne gmin „Leśnej Krainy Górnego Śląska”, znakomite warunki środowiskowe (zabytki, historia i kultura), umożliwiają rozwój turystyki o oryginalnym charakterze: turystyka rodzinna, turystyka weekendowa, turystyka przyrodnicza, turystyka edukacyjna i kulturowa.

W ramach realizacji przez „Spichlerz Górnego Śląska” projektu współpracy „Przewodnik za ladą” 12 obiektów z terenu „Leśnej Krainy Górnego Śląska” zostało oznaczonych punktem informacji turystycznej. Jednak niewystarczająca jest informacja o tym gdzie punkty się znajdują i jak może do nich trafić potencjalny turysta. Ważnym elementem zagospodarowania turystycznego obszaru jest także infrastruktura rekreacyjna, pojmowana jako wszelkiego rodzaju obiekty i urządzenia wpływające na atrakcyjność wypoczynku i wzbogacenie jego scenariusza.

Podczas spotkań z mieszkańcami przeprowadzonych w każdej z gmin obszaru LGD przedstawiciele lokalnej społeczności w odpowiedzi na pytanie co powinno być najbardziej wspierane przez LGD mieszkańcy wskazywali na szanse wynikające właśnie z rozwoju turystyki – w opinii mieszkańców widoczne są bowiem na rynku jednoznaczne trendy związane ze wzrostem zainteresowania turystyką wiejską wśród turystów krajowych i zagranicznych a w ostatnich kilku latach widoczna jest szczególnie moda na turystykę aktywną i prozdrowotną – do uprawiania, których obszar LGD posiada idealne warunki. Zwracano przy tym uwagę, że niewykorzystanie tych szans i posiadanego potencjału do rozwoju turystyki grozi w dłuższej perspektywie czasowej spadkiem atrakcyjności terenu LGD dla turystów w kontekście rosnącej konkurencji ze strony regionów sąsiednich – posiadających podobne walory turystyczne i kulturowe - w zakresie świadczenia usług turystycznych – zwracano tutaj uwagę głównie na obszar województwa opolskiego.

3.9. Środowisko przyrodnicze

Uwarunkowania geologiczno-morfologiczne

Pod względem usytuowania fizyczno-geograficznego w klasyfikacji J. Kondrackiego, analizowany obszar zajmuje graniczne położenie pomiędzy podprowincją Wyżyna Śląsko-Krakowska (makroregion Wyżyna Śląska, Woźnicko-Wieluńska i Krakowsko-Częstochowska) a podprowincją Nizina Śląska (Równina Opolska). W obrębie Wyżyny Śląskiej (341.1) analizowany obszar obejmuje kilka mezoregionów: Chełm (341.11), Garb Tarnogórski (341.12), Wyżynę Katowicką (341.13). W obrębie Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej obszar „Leśnej Krainy Górnego Śląska” obejmuje mezoregiony: Obniżenie Liswarty-Proсны (341.22), Próg Woźnicki (341.23), Próg Herbski (341.24). W klasyfikacji geomorfologicznej obszar LGD należy do kilku jednostek rzeźby powierzchni. W obrębie Wysoczyzn Przywyżynnych zlokalizowane są gminy: Sośnicowice, Pilchowice, Rudziniec i Toszek. W obrębie Progu Środkowotriasowego – częściowo Toszek, i Wielowieś. W Dolinie Małej Panwi – Krupski Młyn, Tworóg, Pawonków, Kalety częściowo Koszęcin. Na Progu Górnotriasowym leżą gminy: Kochanowice, Koszęcin; w obrębie Doliny Liswarty: Ciasna, i Kochanowice.

Klimat

Klimat obszaru „Leśnej Krainy Górnego Śląska” kształtuje napływ mas powietrza o różnych cechach. Obszar ten charakteryzuje się klimatem przejściowym z sezonowymi wpływami klimatu kontynentalnego i atlantyckiego. Ukształtowanie terenu sprzyja napływowi atlantyckich mas powietrza. Z kolei południkowa rozciągłość obszaru ułatwia napływ ciepłych mas powietrza przez Bramę Morawską z południa Europy. Region cechuje wysoki udział mgieł i wysoka wilgotność powietrza w dolinach rzecznych i okolicach zbiorników wodnych. Obszar ten charakteryzuje się opadami w granicach 650-750mm rocznie, z wyjątkiem obszarów położonych w tzw. cieniu opadowym, gdzie opady są znacznie niższe. Okres wegetacji trwa tu 210-240 dni. Średnia roczna temperatura powietrza 7,0°C. Minimum termiczne jest osiągnięte w styczniu, natomiast maksimum w lipcu. Przeważają wiatry z sektora zachodniego W, SW. W analizowanym regionie występuje najkrótszy w województwie śląskim okres zalegania pokrywy śnieżnej (50 - 90 dni).

Bogactwa naturalne

Teren „Leśnej Krainy Górnego Śląska” leży na zachodnim obrzeżu aglomeracji górnosląskiej poza obszarem występowania złóż węgla kamiennego. W dolinach rzecznych zalegają złoża torfu przejściowego. W dolinie Liswarty występują złoża gliniek ceramicznych, na garbie tarnogórskim - złoża wapienia triasowego, w dolinie Małej Panwi - złoża piasku jako wydmy śródlądowe. Na południu obszaru występują złoża rudy darniowej.

Uwarunkowania hydrologiczne i gospodarka wodna

Obszar „Leśnej Krainy Górnego Śląska” leży w zlewisku Bałtyku w dorzeczu Odry. Głównymi rzekami obszaru są od południa: Ruda, Bierawka, Kłodnica, Drama, Potok Laryszowski, Potok Toszek, Stoła, Mała Panew, Lublinianka, Rów Młyński i Liswarta. Najgęściejszą sieć rzeczną posiadają gminy: Tworóg, Pawonków, Kochanowice, najniższa gęstość sieci wodnej występuje w gminie Wielowieś. Na terenie działania „Leśnej Krainy Górnego Śląska” liczne są stawy o przeznaczeniu hodowlanym. Największa ich koncentracja występuje w powiecie lublinieckim – w gminie Ciasna i Herby. Należą do nich: Staw Piegza, Posmyk, Zagłówek, Kaczy Staw i Staw Ludwika. Na całym terenie spotykane są ponadto formy małej retencji w postaci starorzeczy, mniejszych stawów hodowlanych i zbiorników ppoż. W gminie Rudziniec występują zbiorniki zaporowe - retencyjne Pławniowice, Dzierżno Duże i Małe. Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego zrzeszonych gmin największe znaczenie mają wielofunkcyjne, duże zbiorniki wodne: Zbiornik Dzierżno Duże, Zbiornik Dzierżno Małe, Zbiornik Pławniowice, Zbiornik Słupsko, Staw Hubert, Staw Poręby, Zalew Nakło – Chechło. Jednak nie każdy zbiornik jest w pełni wykorzystany, a brzegi zagospodarowane. Wiele z nich pozostaje zanieczyszczona, a posiadając duży potencjał mogłyby stanowić atrakcję turystyczną dla regionu. Na większości obszaru wody podziemne występują w kilku poziomach wodonośnych. Największe znaczenie ma zbiornik triasowych wód szczelinowo-krasowych. Głównym zbiornikiem wód tego typu jest w północnej części analizowanego obszaru GZWP Lubliniec-Myszków, a w południowej - GZWP Gliwice. Mniejsze znaczenie mają wody czwartorzędowe, o charakterze porowym (głównie w dolinach rzecznych – Rudy, dolnym biegu Kłodnicy oraz Małej Panwi). Największym linowym obiektem hydrotechnicznym na opisywanym terenie jest Kanał Gliwicki.

Elementy przyrody i obszary chronione

Najważniejszym bogactwem naturalnym na terenie działania „Leśnej Krainy Górnego Śląska” są lasy. Powierzchnia leśna w analizowanych gminach zajmuje obecnie **48,41%** powierzchni badanego obszaru (średni wskaźnik lesistości „Leśnej Krainy Górnego Śląska”). Najwyższą lesistością charakteryzują się gminy Kalety (81,7%), Krupski Młyn (80,9%), Miasteczko Śląskie (78%), Tworóg (71,5%), Herby (65%), Sośnicowice (57,5%) oraz Koszęcin (51,4%). Najniższy wskaźnik lesistości mają gminy: Pyskowice (3,5%), Toszek (16,9%) i Zbroslawice (18,4%). Obszar „Leśnej Krainy Górnego Śląska” pomimo sąsiedztwa dużej aglomeracji miejskiej jest obszarem o stosunkowo czystym środowisku i mnogości różnorodnych form przyrody. Blisko 23% powierzchni obszaru jest objęte prawną ochroną. Na terenach tych występuje 149 pomników przyrody. Ze względu na unikatowy charakter założeń leśnych w obrębie „Leśnej Krainy Górnego Śląska” zostały utworzone dwa parki krajobrazowe: Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich oraz Lasy nad Górną Liswartą. Z powodu występowania dzikiego ptactwa, siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny tereny te objęto ochroną Natura 2000. Na terenie sześciu gmin występuje Obszar Natura 2000, są to: gmina Herby i gmina Ciasna „Łęgi w Lasach nad Liswartą” (Stanowią one rozległy kompleks leśny, przez którego środek przepływa rzeka Liswarta. Cały teren pokrywają lasy, w 88% to są lasy liściaste, w 12% iglaste), gmina Krupski Młyn „Dolina Małej Panwi” (Obszar obejmuje jedną z najbardziej naturalnych rzek nizinnych. Lasy zajmują tu 69% terenu), gmina Zbroslawice „Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie” (Obszar leżący na wysokości 300 m n.p.m. obejmuje podziemne wyrobiska po eksploatacji rud metali ciężkich. Jeden z największych systemów podziemnych na świecie. Obecnie liczą ponad 300 km chodników, 5 sztolni odwadniających, liczne szyby oraz liczne komory i wybiarki.), gmina Wielowieś „Hubert” (Jest to rezerwat leśny (w całości pokryty lasem mieszanym), poddany czynnej ochronie.), gmina Toszek „Las Fazaniec” (obejmuje najlepiej zachowane siedliska o znaczeniu europejskim w wyspie leśnej, położonej na północy. W lesie tym zachowały się stare drzewostany dębowe, grabowe i bukowe, w których drzewa osiągały wiek ponad 210 lat.)

Odkrycia paleontologiczne

Teren „Leśnej Krainy Górnego Śląska” to również historia zapisana głęboko pod ziemią. W Lisowicach w gminie Pawonków odkryto skamieniałości archozaura, gdzie w tej chwili znajduje się niewielkie muzeum paleontologiczne. Jedno z najbardziej znanych stanowisk odkrywkowych kości mamuta znajduje się Pyskowicach. Wprawne oko badacza wyróżni również kurhany we wsi Łany Wielkie czy grodziska w Żernicy.

Zanieczyszczenie środowiska

Wpływ na zanieczyszczenie środowiska na terenie „Leśnej Krainy Górnego Śląska” mają braki centralnego ogrzewania oraz sieci kanalizacyjnej wynikające z odprowadzania ścieków do gruntu oraz emisji zanieczyszczeń do powietrza z indywidualnych systemów grzewczych. Świadczy to również o niskiej jakości życia mieszkańców obszaru LGD. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ma ogromne znaczenie dla rozwoju LGD, ponieważ będzie oddziaływało na podniesienie atrakcyjności obszaru. Wysoka jakość wód będzie miała pozytywny wpływ na rozwój turystyki wodnej, natomiast jakość powietrza na turystykę rekreacyjną.

Kwestie związane z ochroną środowiska były też tematem spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami dla których bardzo ważna była ochrony środowiska przyrodniczego. Wskazano aby jednym z kierunków rozwoju obszaru były działania

na rzecz środowiska naturalnego w tym szkolenia z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych. Potwierdzają to również wyniki przeprowadzonych badań ankietowych, w których mieszkańcy (26,3%) wskazali ten aspekt. Jednocześnie mieszkańcy wskazywali na niedostateczne wykorzystanie posiadanych zasobów naturalnych regionu dla rozwoju turystyki, przedsiębiorczości czy generowania miejsc pracy. Zwracano również uwagę, że mimo wprowadzonej ustawy śmieciowej i akcji promującej zachowania proekologiczne, nieznacznie wpłynęło to na świadomość ekologiczną mieszkańców. W związku z tym postulowano o nowe rozwiązania mające na celu podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

3.10. Kultura

Teren „Leśnej Krainy Górnego Śląska” wyróżnia się bogatym dziedzictwem kulturowym. Dotyczy to zarówno sfery kultury materialnej (obiekty i miejsca historyczne oraz wytwory sztuki ludowej) jak i duchowej (folklor, tradycja, podania i legendy). W rozwoju różnorodnych form kultury współpracują zarówno instytucje samorządowe (muzea, izby regionalne, ośrodki kultury, świetlice oraz biblioteki publiczne) jak i stowarzyszenia oraz organizacje pozarządowe (Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, zespoły folklorystyczne, orkiestry dęte, nowe organizacje pozarządowe), a także kościoły (chóry, teatry amatorskie, orkiestry). Warto zainteresować formą upowszechniania kultury także sektor lokalnego biznesu. Jak dowodzą doświadczenia z krajów europejskich dziedzictwo kulturowe (materialne i duchowe) może stać się ważnym czynnikiem rozwoju lokalnego i wzrostu dobrobytu miejscowych społeczności. Człowiek wykorzystując zasoby przyrodnicze środowiska dla swych potrzeb gospodarczych kształtuje przestrzeń. Kształtuje przy tym także zwyczaje i wzory zachowań oparte na tradycjach i wartościach kulturowych. To z kolei wpływa na mentalność i zachowania, na sposób pracy i stosunek do otoczenia.

Wraz ze wzrostem gospodarczego wykorzystania środowiska i w miarę wzrostu potrzeb zmienia się ocena wartości lokalnej przestrzeni. Działania LGD powinny się koncentrować na utrzymaniu harmonii pomiędzy potrzebami społecznymi a walorami otoczenia. Należy szukać możliwości kompromisu pomiędzy wzrastającymi wymaganiami a cennym, aczkolwiek ograniczonym potencjałem naturalnym i kulturowym „Leśnej Krainy Górnego Śląska”.

Tabela 21. Instytucje kultury i biblioteki na obszarze LGD

INSTYTUCJE KULTURY I BIBLIOTEKI					
Lp.	Gmina	Instytucje kultury (ilość)	Uczestnicy imprez	Biblioteki (ilość)	Czytelnicy (ilość)
1	Ciasna	1	8035	4	607
2	Herby	0	0	4	1123
3	Kalety	1	2820	2	1009
4	Kochanowice	1	8100	3	1112
5	Koszęcin	2	10335	4	1251
6	Krupski Młyn	1	2678	3	786
7	Miasteczko Śląskie	1	14399	2	1102
8	Pawonków	0	0	5	969
9	Pilchowice	1	18340	4	1326
10	Pyskowice	1	7400	2	4119
11	Rudziniec	1	7325	3	1089
12	Sośnicowice	0	0	1	1109
13	Toszek	1	33824	2	1461
14	Tworóg	1	5420	3	1261
15	Wielowieś	1	5700	2	494
16	Zbrosławice	0	0	6	2261
	Leśna Kraina Górnego Śląska	13	124376	50	21079

Źródło: na podstawie danych z GUS – www.bdl.pl, stan na 31.12.2013r.

Zabytki

Na terenie „Leśnej Krainy Górnego Śląska” istnieje wiele miejsc historycznych i interesujących obiektów o cechach zabytkowych. Na obszarze „Leśnej Krainy Górnego Śląska” burzliwe dzieje widoczne są w architekturze regionu. Wpływy książąt piastowskich, śląskich rodów rycerskich, królów czeskich, władców pruskich i austriackich – to wspólna przeszłość mieszkańców Śląska. Podróżując przez teren LGD, dzięki tej wielokulturowości można zwiedzić

choćby pochodzący z XI w. zamek w Toszku, pałace między innymi w Ciasnej, Rudzińcu, Brynku czy Pławniowicach; obejrzeć wystawę etnograficzną i posłuchać opowieści pasjonata i regionalisty pana Jana Myrcika w Ośrodku Kultury i Tradycji Regionalnej w Koszęcinie, czy podziwiać jedyne w swoim rodzaju drewniane kościoły znajdujące się na Szlaku drewnianej architektury województwa śląskiego. Zobaczyć można budynki przemysłowe i mieszkalne z XIX i XX w., które wiele mówią o charakterze i przeszłości Górnego Śląska. Niewielkie, rozproszone zabytki, często o wartości regionalnej, powinny być postrzegane przez lokalne społeczności jako własne i bliskie, a jednocześnie stanowiące składnik naszej tożsamości narodowej.

Przedsięwzięcia na rzecz renowacji obiektów zabytkowych mogą być podejmowane przez pojedyncze podmioty gospodarcze (osoby, firmy, instytucje, organizacje pozarządowe, fundacje) lecz najlepiej gdy jest to wspólne dzieło o charakterze publiczno-prywatnym bądź też nawet z zaangażowaniem trzech sektorów. Jest to o tyle istotne, iż kontrola władz publicznych nad zabytkiem z pozycji współwłaściciela, współinwestora, współużytkownika może być większa niż w przypadku zabytków objętych w całości przez podmioty niepubliczne. Ich kompletna prywatyzacja może doprowadzić do całkowitej izolacji od społeczeństwa. W przypadku opisywanego obszaru ochronę zabytkowych obiektów można traktować jako ważny czynnik aktywizacji gospodarczej. Najbardziej typowa szansa tego rodzaju związana jest z traktowaniem dziedzictwa kulturowego obszaru jako swoistego waloru turystycznego będącego elementem szerszego produktu turystycznego.

Produkt lokalny

Obszar działania „Leśnej Krainy Górnego Śląska” to także bogactwo artystyczne rękodzielników, rzemieślników oraz produktów lokalnych, z którymi utożsamiają się mieszkańcy regionu. Produkt lokalny, dzięki specyficznym i niepowtarzalnym cechom może być również wizytówką regionu. Produkty inspirują mieszkańców do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Na Liście Produktów Tradycyjnych znalazło się 139 produktów z województwa śląskiego. Wśród nich znalazła się Ciapkapusta z Kochanowic oraz Chleb Herbcki z Herb. Za sprawą promocji produktów lokalnych chroni się dziedzictwo kulturowe wsi, co w dużym stopniu przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności terenów wiejskich i rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej. Również w ostatnich latach coraz bardziej popularna staje się żywność, wytwarzana na bazie tradycyjnych produktów i receptur.

Warto zwrócić uwagę na działalność Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” im. S. Hadyny, gdyż pielęgnuje oraz dumnie prezentuje regionalną sztukę, kulturę i tradycję. Droga do dzisiejszej wielkości Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” rozpoczęła się 1 lipca 1953 roku. Stanisław Hadyna wraz z Elwirą Kamińską stworzyli solidne podstawy współczesnego kunsztu artystycznego „Śląska”. Biorąc pod uwagę dzisiejsze bogactwo repertuaru, niezliczone nagrody i ponad 120 koncertów wykonywanych corocznie - widać wyraźnie jak bardzo Zespół pracował nad kontynuacją wieloletniego dążenia do perfekcji i najwyższej maestrii. Nadrzędną ideą działania Zespołu jest ukazywanie bogactwa źródeł kultury śląskiej na tle spuścizny innych regionów kraju. Ponad stuosobowy skład artystyczny obejmuje chór, balet i orkiestrę. Współpraca z autorytetami w dziedzinie kulturoznawstwa – to potencjał gwarantujący realizację widowisk na najwyższym poziomie artystycznym. Poziom artystyczny Zespołu przyniósł mu uznanie na całym świecie, liczne nagrody i dyplomy honorowe. „Śląsk” odwiedził 44 kraje na pięciu kontynentach. Zespół dał ponad 7 tysięcy koncertów dla ponad 25 milionów widzów. Pałac, w którym znajduje się siedziba Zespołu, zbudowany został w roku 1609 zaliczony został do I kategorii zabytków. Jest to jeden z największych w Polsce zespołów pałacowych z okresu neoklasycyzmu. Od 1953 roku pałac jest siedzibą Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”. Tutaj toczy się całe życie Zespołu, w pałacowych salach odbywają się zajęcia artystyczne, koncerty kameralne i imprezy okolicznościowe, w zabytkowych wnętrzach mieszczą się biura Instytucji.

Imprezy

Gminy „Leśnej Krainy Górnego Śląska” oferują szereg atrakcyjnych wydarzeń kulturalnych. Wydarzenia te opierają się na tradycji, zwyczajach, obrzędach, kultywują zawody, zwyczaje, co przekłada się na podkreślenie specyfiki tego obszaru w stosunku do regionu. W Toszku cyklicznie odbywają się „Brewerie Toszeckie”, w Koszęcinie „Święto Śląska”. W każdej gminie corocznie organizowane są Dni Gminy oraz dożynki gminne. Dużą popularności cieszyły się też cykliczne imprezy organizowane przez LGD „Spichlerz Górnego Śląska” : „Danie Roku Spichlerz”, „Święto lasu” i konkurs popularyzujący gwarę śląską „Godomy po naszymu...”

3.11. Sport i rekreacja

Obszar objęty zasięgiem oddziaływania „Leśnej Krainy Górnego Śląska” charakteryzuje się dużym potencjałem dla promocji sportu. Na obszarze tym zlokalizowane są szlaki rowerowe i piesze, jak „Leśno Rajza” czy „Liswarciański szlak rowerowy”, które zachęcają do aktywnego spędzania wolnego czasu. W każdej z gmin funkcjonuje kilka boisk sportowych, zarówno ogólnodostępnych jak i tych przyszkolnych, a także placów zabaw i siłowni na wolnym powietrzu. Na obszarze „Leśnej Krainy Górnego Śląska” funkcjonuje także kilka hal sportowych oraz ośrodków sportowych.

Jednym z nich jest Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Koszęcinie, który w ostatnich latach przeszedł gruntowną modernizację. Na obiekcie tym znajduje się boisko sportowe, basen i tor kajakowy oraz wypożyczalnia sprzętu wodnego i turystycznego. W miejscowości Herby funkcjonuje pełnowymiarowa kryta pływalnia, zaś w Gminnym Ośrodku Kultury w Krupskim Młynie czynny w sezonie letnim basen kąpielowy.

Na obszarze „Leśnej Krainy Górnego Śląska” aktywnie działają liczne kluby i sekcje sportowe.

Kwestie oferty sportowo-rekreacyjnej oraz infrastruktury sportowo-rekreacyjnej były tematem dyskusji podczas konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru „Leśnej Krainy Górnego Śląska”. Podczas tych spotkań mieszkańcy najczęściej wskazywali na problem słabej oferty sportowo-rekreacyjnej, niewystarczającej promocji w tej dziedzinie aktywności oraz na niedostateczną ilość obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej, w tym niewystarczającą ilość lub w ogóle brak miejsc służących integracji społecznej i dających możliwość wspólnego spędzania wolnego czasu, jak świetlice wiejskie, place zabaw czy lokalne boiska sportowe. Jaką przyczynę mieszkańcy najczęściej wskazywali na brak znajomości zasobów własnych obszaru.

3.12. Spójność obszaru

Uzasadnienie wewnętrznej spójności obszaru LGD

Obszar „Leśnej Krainy Górnego Śląska” tworzą gminy, których historia i teraźniejszość, mimo różnic wynikających z różnej przynależności państwowej w latach 1922 – 1939 i administracyjnej w latach 1976 – 1999, wykazują wiele cech wspólnych. Spójność tego obszaru przejawia się w wielu wymiarach: środowiskowym, historycznym, kulturowym, demograficznym, gospodarczym i rynku pracy. Obszar „Leśnej Krainy Górnego Śląska” cechuje daleko idąca wspólnota występujących potencjałów i problemów. Można mówić o podobnej pozycji konkurencyjnej w stosunku do innych obszarów wiejskich województwa śląskiego i Polski południowej.

Spójność obszaru najlepiej opisują następujące czynniki:

1. Położenie wszystkich 16 gmin obszaru w zachodniej części województwa śląskiego na granicy z woj. opolskim, co owocuje swobodnym przenikaniem kultur i absorbowaniem przez lokalne społeczności postaw i wartości charakterystycznych dla mieszkańców najbliższego sąsiedztwa;
2. Położenie w dorzeczu Odry nad pierwszorzędowymi jej dopływami – Bierawka, Kłodnicą, Małą Panwią, Liswartą – z malowniczymi krajobrazami dolin rzecznych oraz obszarami cennymi przyrodniczo w tym obszarami leśnymi objętymi ochroną w ramach NATURA 2000, z bogatą i unikatową fauną i florą Niżu Polskiego;
3. Bardzo dogodne położenie komunikacyjne - drogowe, kolejowe i wodne na szlakach o znaczeniu międzynarodowym z północy na południe i ze wschodu na zachód Europy;
4. Historia rozwoju cywilizacji należąca do najdłuższych na ziemiach polskich, kształtująca się w dorzeczu Odry już 8 tys. lat p.n.e, z pochodzącymi z późniejszego okresu śladami ludów związanych z wytopem i obróbką żelaza;
5. Historia arystokratycznych rodów śląskich związanych z rewolucją przemysłową na Śląsku oraz późniejszą świetnością gospodarczą przemysłowego Śląska;
6. Większość mieszkańców cechuje śląska mentalność wyrażająca się: zamiłowaniem do porządku, dbałością o swoje obowiązki, gospodarnością, więziami rodzinnymi, solidnością w pracy i wykonywaniu swoich obowiązków, poczuciem humoru; cechy te pielęgnuje lokalna mniejszość niemiecka jak i coraz częściej przyjmują osiedleni i zadomowieni tutaj potomkowie repatriantów ze wschodu;
7. Duże zaangażowanie oraz aktywność społeczna przejawiająca się w różnych dziedzinach życia wsi;
8. Duża waga przywiązywana przez mieszkańców do religii, pielęgnowanie katolickich tradycji religijnych, obchodzenie świąt i obrzędów religijnych zgodnie z wielowiekowymi zwyczajami, podtrzymywanie tradycji pielgrzymek, występowanie licznych zabytków sakralnych (kapliczki, krzyże przydrożne, średniowieczne krzyże pokutne, cmentarze), jak również świadomość wielowyznaniowej i wieloreligijnej przeszłości tych ziem – dbałość o ślady kultury religijnej protestantów i żydów;
9. Zachowane i wspieranie tradycyjnych rzemiosł i działalności artystycznej, działalność osób i grup zajmujących się rękodziełem ludowym, hafciarstwem, wikliniarstwem, rzeźbą, malarstwem, produkcją wyrobów ceramicznych w tym fajek, kowalstwem artystycznym i użytkowym;
10. Wyjątkowa kuchnia lokalna, posiadająca cechy kuchni śląskiej, polskiej, niemieckiej, kresowej, a równocześnie mająca swój odrębny charakter i smak, ze specyficznymi produktami i daniami mogącymi stać się produktami lokalnymi (opisanymi w książce: „Śląska spiżarnia o jodle, warzeniu, maszkietach i inkszym pichceni”); z tradycjami kuchni lokalnej wiąże się również sezonowość przygotowywania pewnych potraw oraz określony ceremoniał towarzyszący przygotowywaniu i podawaniu pewnych posiłków (np. specyficzna oprawa wieczerzy wigilijnej);

11. Duża grupa mieszkańców zajmująca się agroturystyką oraz produkcją zdrowej żywności na rynek aglomeracji Śląskiej;
12. Na terenie „Leśnej Krainy Górnego Śląska” jest grupa mieszkańców zajmująca się hodowlą drobnego inwentarza (rasy ozdobne kur, królików, gołębie), hodowlą koni, organizowane są imprezy wystawowe, pokazy;
13. Duża aktywność sportowa mieszkańców i funkcjonowanie licznych klubów sportowych;
14. Aktywność drużyn pożarniczych oparta o rozwiniętą sieć jednostek OSP;
15. Dużym pragnieniem mieszkańców jest aktywizacja starań o turystyczne wykorzystanie rzek Leśnej Krainy Górnego Śląska są organizowane spływy, rajdy i inne imprezy oparte o naturalne drogi wodne;
16. Zachowane atrakcyjne przykłady kompozycji krajobrazowych oraz spore obszarowo fragmenty zieleni urządzonej w postaci parków wokół rezydencji arystokratycznych i dworów, różnorodne formy ochrony przyrody i krajobrazu (dwa parki krajobrazowe), znaczna lesistość gmin Leśnej Krainy Górnego Śląska, tworzą ogromny potencjał obszaru LGD;
17. Rozwijająca się turystyka i rekreacja oparta na walorach przyrodniczych, udostępnionych przez sieć ścieżek i tras rowerowych, ścieżek edukacyjnych oraz między gminną sieć informacji turystycznej;
18. Wzrost świadomości mieszkańców „Leśnej Krainy Górnego Śląska” jako spójnej przestrzeni w zachodniej części Śląska przejawiający się np.: wspólnymi inicjatywami w dziedzinie promocji kultury.

Patrząc na powyższe spójniki obszaru „Leśnej Krainy Górnego Śląska” warto zaakcentować:

1. Położenie w zachodniej cz. woj. śląskiego, które kształtuje klimat dorzecza Górnej Odry, a co za tym idzie położenie to sprzyja przepływowi ludzi, zasobów, zjawisk kulturalnych.
2. Międzykulturową spuściznę przeszłości tych ziem oraz skomplikowaną historię, która pozostawiła swój ślad w mentalności i poczynaniach współczesnych mieszkańców tego obszaru.
3. Polskie, niemieckie i czeskie wpływy w miejscowej gwarze śląskiej.
4. Wielokulturowe wpływy w kuchni lokalnej.

Spójność obszaru może być także rozpatrywana w kategorii problemów, które społeczności zamieszkujące 16 gmin powinny wspólnie rozwiązywać. Należą do nich:

1. Niewykorzystane w odpowiedni sposób dziedzictwo przyrodnicze i historyczne obszaru, w szczególności niewystarczający w stosunku do możliwości rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych.
2. Nieukształtowany, mimo wielu wyróżniających atutów, wizerunek obszaru i mała znajomość atrakcji obszaru w regionie i kraju.
3. Słabnąca atrakcyjność obszaru dla swoich mieszkańców, przejawiająca się w coraz silniej odczuwalnych zjawiskach emigracji zarobkowej.
4. Znaczne uzależnienie od sytuacji na rynku pracy w pobliskich miastach oraz bezrobocie.
5. Niezadawalające tempo przemian struktury gospodarczej w kierunku działalności innowacyjnych.
6. Postawy części mieszkańców nacechowane brakiem poszanowania dla wartości środowiska naturalnego.
7. Konieczność rozszerzania aktywności społecznej mieszkańców, która obecnie stanowi domenę silnych, lecz ograniczonych liczebnie środowisk i grup lidarskich, a także zwiększanie udziału społeczności lokalnych w rozwoju swoich miejscowości.

Podczas konsultacji społecznych oraz podczas doradztw udzielanych w biurze, zauważono, że marka „Leśnej Krainy Górnego Śląska” jest mało rozpoznawalna. Spowodowane jest to niedługą działalnością oraz brakiem odpowiednich materiałów promocyjnych. W związku z tym, ważnym elementem działalności stowarzyszenia będzie promowanie swoich działań oraz dbanie o dobro wizerunku. Silna i rozpoznawalna marka jest dużą wartością firmy i wpływa na jej rozwój, zaufanie klientów oraz gwarantuje rzetelną współpracę z wieloma beneficjentami.

4. ANALIZA SWOT

Tabela 22. Analiza SWOT

ANALIZA SWOT						
Mocne strony (S)			Słabe strony (W)			
Lp.		Odniesie nie do diagnozy	Lp.		Odniesie nie do diagnozy	
Gospodarka	S.1.	Siedziba instytucji i przedsiębiorstw o bardzo silnej pozycji rynkowej.	3.3	W.1.	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców.	3.8
	S.2.	Podobieństwo struktury ekonomicznej, tradycji gospodarczej oraz walorów gmin stanowiące podstawę do rozwoju funkcji gospodarczych.		W.2.	Niska świadomość przedsiębiorczości mieszkańców.	3.3
	S.3.	Systematyczny wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w szczególności osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.		W.3.	Niewystarczająca oferta informacyjna oraz doradcza dla małych firm.	
	S.4.	Atrakcyjność inwestycyjna obszaru.	W.4.	Słabe wsparcie dla nowo zakładanych oraz istniejących firm.		
	S.5.	Korzystne warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa Ekologicznego.	3.4	W.5.	Niski odsetek podmiotów gospodarczych zajmujących się świadczeniem usług.	3.3 3.2
	S.6.	Istniejąca baza silnych – wysokotowarowych gospodarstw rolnych.		W.6.	Ograniczone możliwości znalezienia pracy na miejscu.	
	S.7.	Niskie zanieczyszczenie środowiska, występowanie obszarów NATURA 2000.	3.8	W.7.	Wzrastająca stopa bezrobocia, w szczególności wśród osób w wieku do 24 lat.	3.2
	S.8.	Atrakcyjne tereny krajobrazowe i malownicze zakątki, parki krajobrazowe (min. PK Lasy nad Górną Liswartą), rezerwaty przyrody (min. „Cisy nad Liswartą”) duże powierzchnie lasów, zagospodarowanie zbiorniki wodne oraz cieków wodnych oraz duże bogactwo fauny i flory co stanowi duży potencjał turystyczny.		W.8.	Niewystarczające wykorzystanie gospodarcze istniejących naturalnych zasobów lokalnych.	3.3 3.7 3.9
	S.9.	Obszary z zachowanym tradycyjnym wiejskim krajobrazem rolniczym i kulturowym.		3.11 3.7	W.9.	Niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego oraz niedostateczna promocja walorów obszaru (zasobów przyrodniczo krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego).
	S.10.	Potencjał do tworzenia pozarolniczych miejsc pracy (korzystne warunki dla rozwoju agroturystyki, turystyki weekendowej oraz przetwórstwa produktów rolnych i leśnych).	3.3 3.7	W.10.	Niedostateczna ilość miejsc noclegowych, zaplecza gastronomicznego oraz atrakcji turystycznych.	3.7
	S.11.	Potencjał w wytwarzaniu lokalnych produktów (miody, potrawy z lokalnych składników, wędliny, itp.).	3.3 3.9	W.11.	Zły stan techniczny wielu obiektów dziedzictwa narodowego i kulturowego mogących stanowić potencjalną atrakcję turystyczną.	3.9

Turystyka, Kultura, lokalne dziedzictwo	S.12.	Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” o renomowanej sławie światowej, ukazujący bogactwo źródeł kultury śląskiej.	3.9	W.12.	Brak wspólnej i konkurencyjnej oferty turystycznej.	3.3
	S.13.	Funkcjonowanie na terenie LGD licznych artystów, rękodzielników, pedagogów artystycznych, promujących lokalną kulturę, sztukę i tradycję.	3.11	W.13.	Słabe zagospodarowanie brzegów rzek i zbiorników wodnych.	3.7 3.8
	S.14.	Punkt informacji turystycznej w większości gmin.	3.7	W.14.	Brak znajomości zasobów własnych obszarów.	3.3 3.7 3.8 3.9 3.10
	S.15.	Cykliczne imprezy regionalne i lokalne nawiązujące do tradycji obszaru LGD.	3.9	W.15.	Niewystarczająco wyeksponowanie atrakcje lokalne i produkty lokalne.	3.7 3.9
	S.16.	Zachowane dziedzictwo historyczne obszaru (spichlerze, folwarki, pałace, zamki, zabytki architektury sakralnej).				
	S.17.	Unikalne zasoby środowiska przyrodniczego oraz zaplecza historyczno-kulturowego (odkrycia paleontologiczne, ścieżki rowerowe i konne).				
	Strefa społeczna	S.18.	Dobrze działające Ochotnicze Straże Pożarne, kluby sportowe.	3.5 3.10	W.16.	Zróżnicowana względem gmin aktywność społeczna mieszkańców, w szczególności osób młodych.
S.19.		Wzrost zaangażowania społecznego mieszkańców.	3.5	W.18.	Słaba oferta sportowo-rekreacyjna i kulturalna.	3.8 3.10
S.20.		Wysokie zainteresowanie mieszkańców LGD podejmowaniem działań w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju potwierdzone dużą liczbą zrealizowanych projektów.				
S.21.		Relatywnie duża liczba wykształconych młodych osób.				
S.22.		Dostępna baza sportowa.	3.10	W.19.	Słaba integracja społeczna pomiędzy ludnością napływową a rdzennymi mieszkańcami.	3.1
S.23.		Lokalni liderzy.	3.6	W.20.	Niedostateczna infrastruktura kulturalna i rekreacyjna w postaci świetlic, ogólnodostępnych placów zabaw dla dzieci, itp.	3.10
				W.21.	Słaba oferta zajęć dla małych dzieci i innych form opieki nad nimi.	3.5
				W.22.	Niskie zróżnicowanie działalności lokalnych organizacji pozarządowych (sfera sportu, turystyki, edukacji, kultury i sztuki).	
	W.23.			Niewykorzystanie potencjału liderów społecznych.		
	W.24.			Brak ukształtowanego wizerunku LGD stanowiący barierę w kontaktach z najbliższym otoczeniem.	3.11	

		Szanse (O)		Zagrożenia (T)		
Gospodarka	O.1.	Rozwój gospodarczy pobliskich ośrodków miejskich jako czynnik aktywizujący gospodarczo obszar LGD o wysokim potencjale edukacyjnym i dobrze skomunikowanym.	3.3	T.1.	Przerost biurokracji.	3.3
	O.2.	Rozwój nowoczesnych sieci TIK,		T.2.	Zwiększanie się możliwości wyjazdów zarobkowych oraz duże zainteresowanie wyjazdami skutkujące zjawiskami trwałej emigracji oraz rozluźnianiem więzi rodzinnych.	3.1 3.2 3.3
	O.3.	Rozwój instrumentów wsparcia dla przedsiębiorców		T.3.	Brak rozeznania potrzeb rynku pracy i niedostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy.	3.2
	O.4.	Wykreowanie ujednocionej ścieżki rozwoju dla wszystkich 16 gmin LGD.		T.4.	Malejące możliwości utrzymania się małych gospodarstw rolnych na rynku.	3.4
	O.5.	Rozwój działalności gospodarczej związanej z turystyką, rekreacją, przetwórstwem spożywczym oraz kosmetycznym.		T.5.	Brak aktywnej polityki regionalnej dla rozwoju przedsiębiorczości i ograniczania bezrobocia na obszarach wiejskich.	3. 3.3
	O.6.	Rozwój technologii produkcji i wykorzystania biopaliw oraz wzrastająca presja na wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.	3.8	T.6.	Brak efektywnego systemu ochrony środowiska i gospodarowania przestrzenią	3.8
	O.7.	Możliwość wykorzystania funduszy pochodzących z perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.	T.7.	Zagrożenie dla środowiska wynikające z niskiej emisji i słabej świadomości ekologicznej ludności.		
T.8.			Skomplikowane i złożone procedury ubiegania się o środki unijne.			
T.9.			Refundacja a nie zaliczkowanie dotacji unijnych.			
			T.10.	Rosnące tempo rozwoju technologii stwarzające presję na ponoszenie znaczących nakładów na rozwój produktów i usług oraz podtrzymanie poziomu konkurencyjności oferty.	3.3	
Turystyka, Kultura, dziedzictwo	O.8.	Wykorzystanie zasobów kulturowych i przyrodniczych oraz położenia geograficznego.	3.9 3.8	T.11.	Napływ wzorców cywilizacyjnych zakłócających system tradycyjnych lokalnych wartości i zachowań oraz dezintegrujący społeczność lokalną.	3.1 3.11
	O.9.	Wzrost zapotrzebowania na usługi turystyczne, rekreacyjne i hotelarskie.	3.7			
	O.10.	Wzrost liczby osób uprawiających sport.	3.10	T.12.	Lokalny wymiar większości obiektów dziedzictwa kulturowego	3.9
	O.12.	Wzrost popytu na „zdrową żywność” i naturalne kosmetyki.	3.3			
			3.2 3.9			
	O.13.	Wzrost zainteresowania kulturą wiejską i tradycyjnymi produktami oraz tradycją regionu, co w perspektywie długoterminowej może stać się istotnym elementem regionalnej gospodarki.	3.9 3.3	T.13.	Niewystarczający dostęp do informacji o regionie i jego zasobach.	3.3 3.4 3.7 3.8 3.10
	O.14.	Rozwój bazy turystyczno-noclegowej.	3.3 3.7			
O.15.	Dynamiczny rozwój nowych firm i typów turystyki zwiększający możliwości wykorzystania posiadanych potencjałów.	3.3				

	O.16.	Możliwość wykorzystania funduszy pochodzących z perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.				
Strefa społeczna	O.17.	Możliwość wykorzystania funduszy pochodzących z perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.		T.14.	Pogarszająca się struktura demograficzna, wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym.	3.1
	O.18.	Nasilanie się aktywności społeczności lokalnej oraz działalności świetlic środowiskowych poprzez wykorzystanie istniejącej infrastruktury społecznej oraz tworzenie nowej.	3.5	T.15.	Utrudniony dostęp do specjalistycznych usług medycznych.	3.6
	O.19.	Wzrost znaczenia inicjatyw, grup nieformalnych, organizacji pozarządowych.		T.16.	Niewystarczające wsparcie dla instytucji pozarządowych.	3.5
	O.20.	Wzrost społecznego zainteresowania rozwojem kwalifikacji, studiowaniem, podnoszeniem kwalifikacji zawodowych.		T.17.	Niewystarczający poziom edukacji obywatelskiej i deficyty w uczeniu się pozaformalnym.	

Źródło: opracowanie własne.

Po przeprowadzonej analizie SWOT wypracowano wnioski, które wskazują, że "Leśna Kraina Górnego Śląska" posiada wiele unikatowych potencjałów pozwalających na dalszy rozwój społeczno- gospodarczy.

Należy zwrócić szczególną uwagę na wysoki poziom przedsiębiorczości. Rosnący potencjał gospodarczy daje możliwości do rozwoju całego społeczeństwa opisywanego obszaru. Atrakcyjne tereny inwestycyjne oraz bliskość ośrodków aglomeracji stanowią doskonałe warunki do tworzenia nowych przedsiębiorstw. Natomiast pejoratywny wydzźwięk ma poziom wykształcenia mieszkańców, gdyż jest on o wiele niższy od mieszkańców pobliskich aglomeracji. Poprawy wymaga także stan i nasycenie w infrastrukturę techniczną i społeczną.

Obszar "Leśnej Krainy Górnego Śląska" jest zasobny jeżeli chodzi o walory kulturowe i przyrodnicze. Splatają się tutaj obszary cenne przyrodniczo z interesującymi przykładami antropogenicznego kształtowania krajobrazu. Jest to obszar niewątpliwie cenny i posiada duży potencjał turystyczny, który należy odpowiednio wykorzystać. Analiza obszaru podczas konsultacji społecznych pokazała, że należy wzmocnić rozwój turystyki. Zaznaczono, że szczególnego wsparcia wymaga rozwój działalności gospodarczej związanej z przemysłem turystycznym jako jednym ze źródeł zapotrzebowania na lokalne usługi turystyczne wraz z infrastrukturą towarzyszącą (noclegi, gastronomia, sport, oferta animacyjna dla rodzin z dziećmi, produkty lokalne, wypożyczalnie sprzętu turystycznego, szlaki konne i rowerowe). Bazowym obszarem, który powinien zostać wzmocniony jest odpowiednia promocja atrakcji turystycznych, która pozwoli zmienić ich wymiar lokalny na regionalny.

Istotnym elementem jest silny kapitał społeczny, posiadający duży potencjał. Wyraźnie widoczne jest zainteresowanie lokalnej społeczności podejmowaniem działań o charakterze lokalnym i społecznym. Świadczą o tym inicjatywy odpowiednich jednostek we współpracy z Fundacją LGD "Spichlerz Górnego Śląska". Stopień wykształcenia mieszkańców nie jest wystarczająco wysoki ale jego tendencja wzrostowa, pozwala na rozwój wyspecjalizowanych obszarów działania i może mieć pozytywny wpływ na strefę społeczną, ekonomiczną i gospodarczą opisywanego obszaru. Dużą wartością kapitału społecznego są więzi rodzinne i sąsiedzkie, które silnie łączą mieszkańców gmin, a ich przeniesienie na poziom całego obszaru "Leśnej Krainy Górnego Śląska" zapewni jego zintegrowany rozwój. Niestety wyraźnym problemem jest emigracja młodych i wykształconych osób do dużych miast lub za granicę. Jest to duże wyzwanie dla lokalnej polityki społecznej, a działania temu zapobiegające będą istotnym elementem realizacji LSR.

Fundacja „Spichlerz Górnego Śląska” zapoczątkowała działania mające na celu rozwój obszarów wiejskich. Podczas swojej działalności stała się rozpoznawalną organizacją regionalną, co przyczyniło się do zacieśnienia współpracy międzysektorowej mieszkańców obszaru. W związku z tym ważnym wyzwaniem Stowarzyszenia "Leśna Kraina Górnego Śląska" będzie wykreowanie nowej marki, która będzie rozpoznawalna w regionie a jednocześnie będzie kontynuacją poprzednich działań. Konieczne jest więc podejmowanie działań promocyjnych, ale także działań na rzecz pogłębiania spójności obszaru i wzmocnienia jego pozycji w regionie.

Analiza SWOT została stworzona na podstawie uwag wnoszonych podczas konsultacji społecznych i na stronie Stowarzyszenia oraz diagnozy obszaru przeprowadzonej przez pracowników biura. Wnioski te znalazły także swoje uzasadnienie w kartach propozycji projektu. Takie działania zapewniają partycypacyjny charakter dokumentu oraz pozwalają na realizację działań zaspokajających realne potrzeby mieszkańców oraz wspomagających ich rozwój.

5. CELE I WSKAŹNIKI

5.1. Logika realizacji LSR

Tabela 23. Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno - ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcie	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie		Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
<p>Niska świadomość przedsiębiorczości mieszkańców.</p> <p>Niewystarczająca oferta informacyjna oraz doradczą dla małych firm.</p> <p>Slabe wsparcie dla nowo zakładanych oraz istniejących firm.</p> <p>Niski odsetek podmiotów gospodarczych zajmujących się świadczeniem usług.</p> <p>Ograniczone możliwości znalezienia pracy na miejscu.</p> <p>Wzrastająca stopa bezrobocia, w szczególności wśród osób w wieku do 24 lat.</p> <p>Niewystarczające wykorzystanie gospodarcze istniejących naturalnych zasobów lokalnych.</p>	CO.1 Rozwój gospodarczy regionu oraz wzrost przedsiębiorczości wśród jego mieszkańców	CO.1 CS.1 Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców	Rozwój działalności gospodarczych	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Ilość utworzonych miejsc pracy	Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	Niwelacja procesu wzrostu stopy bezrobocia na obszarze	Rozwój postaw przedsiębiorczych, wspieranie i promocja przedsiębiorczości.
			Podejmowanie działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Ilość rozpoczętych działalności gospodarczych			Zmiany systemu kształcenia i rozwój szkolnictwa zawodowego.
			Podnoszenie kompetencji kadry wspierającej realizację LSR	<p>Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD</p> <p>Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD</p> <p>Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa</p>	Liczba osób, które otrzymały wsparcie którym udzielono doradztwa			Ograniczenia prawne, zmiany przepisów.
								Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania.

<p>Niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego oraz niedostateczna promocja walorów obszaru (zasobów przyrodniczo krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego). Niedostateczna ilość miejsc noclegowych, zaplecza gastronomicznego oraz atrakcji turystycznych. Zły stan techniczny wielu obiektów dziedzictwa narodowego i kulturowego mogących stanowić potencjalną atrakcję turystyczną. Brak wspólnej i konkurencyjnej oferty turystycznej. Słabe zagospodarowanie brzegów rzek i zbiorników wodnych. Brak znajomości zasobów własnych obszarów. Niewystarczająco wyeksponowanie atrakcje lokalne i produkty lokalne.</p>	<p>CO. 2 Rozwój turystyczny obszaru w oparciu o walory przyrodnicze i kulturalne</p>	<p>CO.2 CS.1 Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru</p>	<p>Budowa lub modernizacja obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej</p>	<p>Liczba nowych miejsc noclegowych w tym agroturystycznych</p>	<p>Liczba osób, które skorzystały z miejsc noclegowych w ciągu roku</p>	<p>Wzrost wskaźnika ruchu turystycznego w 2023r.</p>	<p>Zmniejszenie się bądź wzrost liczby osób podróżujących po Polsce. Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania Ograniczenia prawne związane z ochroną zabytków Moda na zdrowy styl życia Moda na produkty lokalne Konkurencja ze strony sąsiednich obszarów, zwłaszcza w obszarze turystyki.</p>
			<p>Promocja obszaru jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku i rekreacji</p>	<p>Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej</p>	<p>Liczba osób, które skorzystały z wspartych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej</p>		
			<p>Imprezy markowe bazujące na lokalnych produktach związanych ze specyfiką obszaru</p>	<p>Liczba przeprowadzonych działań marketingowych</p>	<p>Liczba osób poinformowanych o ofercie turystycznej obszaru</p>		
			<p>Zachowanie tożsamości lokalnej</p>	<p>Liczba wspartych produktów lokalnych</p>	<p>Liczba osób poinformowanych o produktach lokalnych z obszaru LGD</p>		
		<p>CO.2 CS.2 Zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług</p>	<p>Zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług</p>	<p>Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii</p>	<p>Liczyby osób odwiedzających wsparte zabytki i obiekty</p>		
			<p>Zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług</p>	<p>Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR</p>			
			<p>Zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług</p>	<p>Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury</p>			
		<p>Zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług</p>	<p>Liczba zrealizowanych projektów współpracy</p>				

<p>Zróznicowana względem gmin aktywność społeczna mieszkańców, w szczególności osób młodych.</p> <p>Izolacja społeczna osób młodych.</p> <p>Słaba oferta sportowo-rekreacyjna i kulturalna.</p> <p>Słaba integracja społeczna pomiędzy ludnością napływową a rdzennymi mieszkańcami.</p> <p>Niedostateczna infrastruktura kulturalna i rekreacyjna w postaci świetlic, ogólnodostępnych placów zabaw dla dzieci, itp.</p> <p>Słaba oferta zajęć dla małych dzieci i innych form opieki nad nimi.</p> <p>Niskie zróżnicowanie działalności lokalnych organizacji pozarządowych (sfera sportu, turystyki, edukacji, kultury i sztuki).</p> <p>Niewykorzystanie potencjału liderów społecznych.</p> <p>Brak ukształtowanego wizerunku LGD stanowiący barierę w kontaktach z najbliższym otoczeniem.</p>	<p>CO.3 Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa</p>	<p>CO.3 CS.1 Aktywizacja społeczności lokalnej</p>	<p>Organizacja szkoleń lub innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym podnoszącym kompetencje mieszkańców lub rozwijającym ich świadomość</p>	<p>Liczba szkoleń</p>	<p>Liczba osób, które podniosły swoje kompetencje, i uzyskały certyfikat</p>	<p>Wzrost liczby mieszkańców deklarujących poprawę zadowolenia z jakości życia w 2023 roku (w porównaniu z 2015)</p>	<p>Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców</p>	<p>Bierność społeczna, zanikanie społeczeństwa obywatelskiego bądź wzrost popularności oddolnych inicjatyw mieszkańców</p> <p>Zanikanie poczucia tożsamości lokalnej, mobilność ludności</p> <p>Skomplikowane procedury aplikowania o środki finansowe oraz brak środków finansowych na wkład własny</p> <p>Migracje mieszkańców i niekorzystne czynniki demograficzne.</p> <p>Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania</p>
			<p>Pobudzanie oddolnych inicjatyw kulturalno-społecznych mieszkańców na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz integracji społeczności lokalnej</p>	<p>Liczba operacji kulturalno-społecznych integrujących mieszkańców</p>	<p>Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach w tym osoby z grup defaworyzowanych</p>			
			<p>Działania aktywizacyjne skierowane do grup zagrożonych ubóstwem lub wkluczeniem społecznym</p>	<p>Liczba operacji aktywizacyjnych skierowanych do grup defaworyzowanych</p>	<p>Liczba osób z grup defaworyzowanych uczestniczących w wydarzeniach aktywizacyjnych społeczność lokalną</p>			
			<p>Realizacja wizyt studyjnych krajowych lub zagranicznych w celu wymiany doświadczeń, kształtowania oświat pro obywatelskich, integracji i tworzenia kapitału społecznego</p>	<p>Liczba wizyt studyjnych</p>	<p>Liczba osób uczestniczących w wizytach studyjnych</p>			
			<p>Wzmocnienie potencjału i współpraca organizacji pozarządowych</p>	<p>Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały wsparcie</p>	<p>Ilość osób uczestniczących w wydarzeniach</p>			
			<p>Wspieranie aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR</p>	<p>Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami</p>				
				<p>Liczba projektów grantowych dotyczących przygotowania koncepcji Smart Village</p>				
			<p>Zwiększenie ilości miejsc integracji społeczno-kulturalnych lub poprawa stanu wyposażenia obiektów już istniejących</p>	<p>Ilość utworzonych, rozbudowanych, doposażonych miejsc integracji społecznej</p>	<p>Ilość osób korzystających z miejsca integracji społecznej</p>			

Źródło: opracowanie własne.

5.2. Proces formułowania celów ogólnych, celów szczegółowych i przedsięwzięć dla potrzeb LSR

W oparciu o wyniki przeprowadzonej analizy SWOT oraz analizy diagnozy obszaru LSR przy jednoczesnym wykorzystaniu rezultatów spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami społeczności lokalnej „Leśnej Krainy Górnego Śląska” określono cele ogólne, które powinny zostać osiągnięte poprzez wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Cele LSR zostały sformułowane z wykorzystaniem „metody problemowej”. Formułowanie celów opiera się o analizę SWOT, gdzie pierwszym etapem jest identyfikacja problemów. Prezentowane cele i przedsięwzięcia są bezpośrednio powiązane z diagnozą. Przy formułowaniu celów i przedsięwzięć uwzględniono wnioski z konsultacji społecznych

Należy przypomnieć, że Lokalna Strategia Rozwoju stanowi kontynuację myślenia o rozwoju obszaru LGD, które zostało zapoczątkowane pracami nad „Zintegrowaną Strategią Rozwoju Obszaru Spichlerza Górnego Śląska” oraz „Wdrażaniem Lokalnej Strategii Spichlerza Górnego Śląska”. Stąd też proponowane cele są skorelowane z celami realizowanymi przez LGD we wcześniejszym okresie programowania. Struktura ustalonych celów przedstawia się w następujący sposób:

CO.1 Rozwój gospodarczy regionu oraz wzrost przedsiębiorczości wśród jego mieszkańców

CO.2 Rozwój turystyczny obszaru w oparciu o walory przyrodnicze i kulturalne

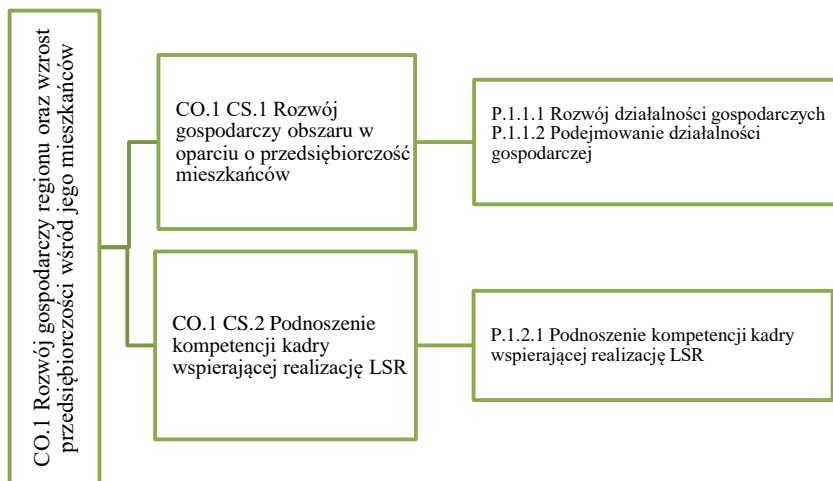

C0.3 Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa

5.3. Cele i wskaźniki

5.3.1. Cel ogólny 1: Rozwój gospodarczy regionu oraz wzrost przedsiębiorczości wśród jego mieszkańców

Schemat 2. Cel ogólny 1

Źródło: opracowanie własne.

Stopień rozwoju gospodarczego gmin „Leśnej Krainy Górnego Śląska” oraz ich znaczenie ekonomiczne w województwie śląskim jest niewspółmierny w stosunku do posiadanego potencjału. Aby poprawić ten stan, mieszkańcy podczas konsultacji społecznych, proponowali, aby wzmocnić i pobudzić przedsiębiorczość na obszarze LGD. Trudności w znalezieniu pracy oraz brak kapitału do otwarcia własnej działalności były jednymi z głównych problemów wymienianych podczas konsultacji społecznych. Natomiast drzemiący duży potencjał w walorach naturalnych i kulturowych pozwoli na rozwój turystyki, co przełoży się na wzrost zatrudnienia, wzrost jakości życia mieszkańców, itp. Świadomy i przedsiębiorczy rozwój turystyki pozwoli na stworzenie całorocznych miejsc pracy oraz na rozwój całej gminy i regionu.

Zakłada się, że realizacja przedsięwzięć zostanie dofinansowana ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020. Cel odpowiada założeniom działania LEADER, a dokładnie celom:

2) rozwój przedsiębiorczości, z wyłączeniem świadczenia usług rolniczych;

4) podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, lub podejmowaniem zatrudnienia, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy.

Realizacja celu ogólnego CO.1 przyczyni się do realizacji wskaźników dla 4 celów operacyjnych **Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”**:

- A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa

- A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy

- A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych

- A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały celu.

Wspierany będzie rozwój działalności pozarolniczej i przetwórstwa, wprowadzania na rynek, w tym sprzedaży bezpośredniej artykułów na małą skalę lub artykułów o charakterze lokalnym czy tworzeniem sieci w zakresie utworzenia krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz działań promocyjnych.

W ramach realizacji celu, nastąpi integracja kilku branż działalności gospodarczej; m.in.: branże z działy przemysłu, budownictwa, handlu.

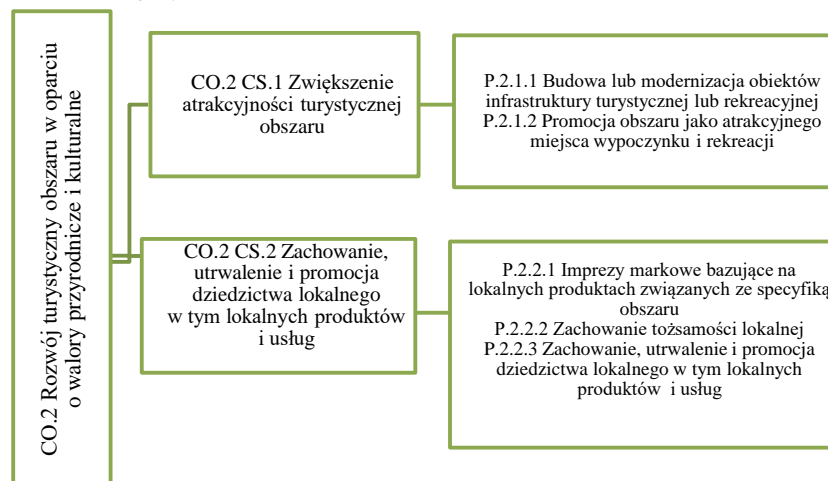
Tabela 24. Cel ogólny 1

1.0		Rozwój gospodarczy regionu oraz wzrost przedsiębiorczości wśród jego mieszkańców						
1.1		Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców						
1.2		Podnoszenie kompetencji kadry wspierającej realizację LSR						
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy na 2013r.	Plan na 2023r.	Źródło danych/sposobu pomiaru		
W1.0	Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców		Szt.	11 340	11 500	Dane GUS		
W.1.1	Niwelacja procesu wzrostu stopy bezrobocia na obszarze		Procent	12,14%	12 %	Dane GUS		
		Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy na 2013r.	Plan na 2023r.	Źródło danych/sposobu pomiaru		
W 1.1	Ilość utworzonych miejsc pracy		Szt.	0	80	Dane SW		
W 1.1	Ilość rozpoczętych działalności gospodarczych		Szt.	0	121 113	Dane SW		
W 1.1	Liczba osób z grup defaworyzowanych zatrudnionych w tym samozatrudnienie		Osoba	0	20	Dane własne LGD		
W 1.1	Liczba zmodernizowanych przedsiębiorstw dzięki wsparciu LSR (w tym innowacyjnych)		Szt.	0	2	Dane własne LGD		
W 1.2	Liczba osób, które otrzymały wsparcie którym udzielono doradztwa		Osoba	0	105	Dane własne LGD – karty doradztwa		
		Wskaźnik produktu						
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru	
					Początkowa na 2013r.	Końcowa na 2023r.		
1.1.1	Rozwój działalności gospodarczych	wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w tym:	Szt.	0	11	Dane SW
				Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	Szt.	0	2	Dane własne LGD
1.1.2	Podjęmowanie działalności gospodarczej	potencjalni przedsiębiorcy	Konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Szt.	0	113 121	Dane SW
1.2.1	Podnoszenie kompetencji kadry wspierającej realizację LSR	wszyscy potencjalni wnioskodawcy, pracownicy biura LGD, członkowie organów LGD	Aktywizacja	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Osobodzień	0	130	Dane własne LGD listy obecności
				Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	Osobodzień	0	190	Dane własne LGD listy obecności
				Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Szt.	0	350	Dane własne LGD listy obecności
SUMA						8 840 000		

Źródło: opracowanie własne.

5.3.2. Cel ogólny 2: Rozwój turystyczny obszaru w oparciu o walory przyrodnicze i kulturalne

Schemat 3. Cel ogólny 2

Źródło: opracowanie własne.

Zakłada się, że realizacja przedsięwzięć zostanie dofinansowana ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020. Cel odpowiada założeniom działania LEADER, a dokładnie celom:

- 6) rozwój produktów lokalnych,
- 7) rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk,
- 8) zachowanie dziedzictwa lokalnego,
- 9) rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej,

Analiza SWOT oraz wnioski z przeprowadzonych konsultacji społecznych wskazują na wiele problemów z wykorzystaniem potencjału turystycznego oraz niedostateczną promocją walorów obszaru (zasobów przyrodniczo krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego). Dlatego LGD zaplanowało realizację przedsięwzięć dla Celu ogólnego 2, które przyczynią się do wzmocnienia atrakcyjności turystycznej obszaru oraz poprawy ofert kulturalnej. Te działania pozytywnie wpłyną na cały obszar LGD, podniosą jakość życia mieszkańców oraz rozwiną działalność związaną z turystyką i rekreacją oraz kulturą. Poprzez realizację celów i przedsięwzięć nawiąże się współpraca pomiędzy podmiotami z różnych branż. Można wyszczególnić integrację branż z działy turystyki i wypoczynku, budownictwa, nauki, kultury i sztuki, handlu.

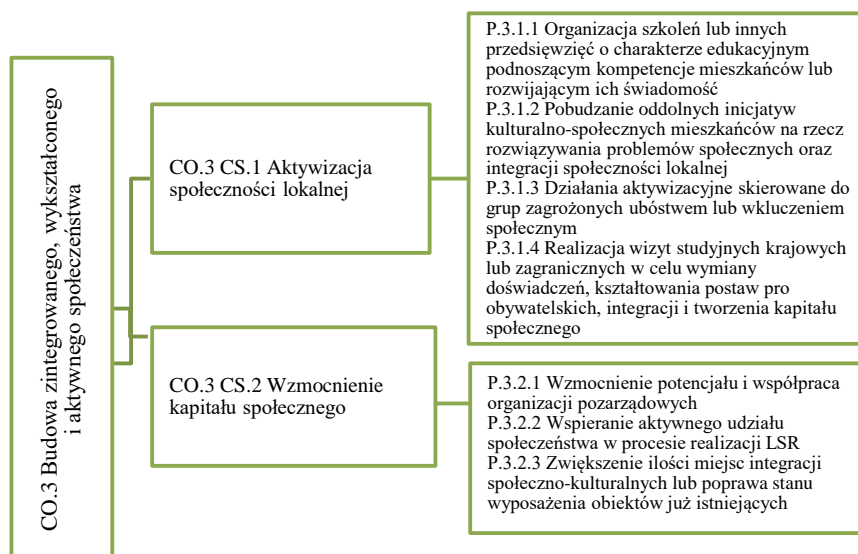
Tabela 25. Cel ogólny 2

2.0		CEL OGÓLNY							Rozwój turystyczny obszaru w oparciu o walory przyrodnicze i kulturalne		
2.1		CELE SZCZEGÓLNE		Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru							
2.2				Zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług							
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego			Jednostka miary	Stan początkowy na 2013r.	Plan na 2023r.	Źródło danych/sposobu pomiaru			
W2.0		Wzrost wskaźnika ruchu turystycznego			Procent	34,62	40,00	Dane GUS			
		Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych			Jednostka miary	Stan początkowy na 2013r.	Plan na 2023r.	Źródło danych/sposobu pomiaru			
W 2.1		Liczba osób, które skorzystały z miejsc noclegowych			Osoba	0	100	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna			
W 2.1		Ilość utworzonych miejsc pracy			Osoba	0	4	Dane SW			
\W 2.1		Liczba osób, które skorzystały z wspartych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej			Osoba	0	10 000	Dane własne LGD, listy obecności			
W 2.1		Liczba osób poinformowanych o ofercie turystycznej obszaru			Osoba	0	10 000	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna			
W 2.2		Liczba osób poinformowanych o produktach lokalnych z obszaru LGD			Osoba	0	16 000	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna			
W 2.2		Liczba osób odwiedzających wsparte zabytki i obiekty			Osoba	0	2 000	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna			
		Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu		Źródło danych/sposób pomiaru			
						Nazwa	Jednostka miary	Wartość			
								Początkowa na 2013r.	Końcowa na 2023r.		
2.1.1		Budowa lub modernizacja obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej		wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Konkurs	Liczba nowych miejsc noclegowych w tym agroturystycznych	Szt.	0	4,5	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna	
						Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej	Szt.	0	56 61	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna	
2.1.2		Promocja obszaru jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku i rekreacji		wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Konkurs	Liczba przeprowadzonych działań marketingowych	Szt.	0	19	Dane własne LGD, listy obecności	
2.2.1		Imprezy markowe bazujące na lokalnych produktach związanych ze specyfiką obszaru		wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Konkurs	Liczba wspartych produktów lokalnych	Szt.	0	30	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna	
2.2.2		Zachowanie tożsamości lokalnej		wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Konkurs	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	Szt.	0	3	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna	
2.2.3		Zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług		wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Konkurs Projekt grantowy	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	Szt.	0	6	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna	
						Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	Szt.	0	6	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna	
					Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Szt.	0	5,6	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna	
		SUMA									

Źródło: opracowanie własne.

5.3.3. Cel ogólny 3: Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa oraz poprawa jakości życia mieszkańców

Schemat 4. Cel ogólny 3

Źródło: opracowanie własne.

Zakłada się, że realizacja przedsięwzięć zostanie dofinansowana ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020. Cel odpowiada założeniom działania LEADER, a dokładnie celom:

- 1) wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR,
- 4) podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy,
- 5) podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji.

Zaangażowanie lokalnej społeczności w proces budowy LSR oraz przeprowadzona diagnoza obszaru wskazują że kapitał społeczny opisywanego obszaru stanowi podstawę do przeciwdziałania wykluczeniom społecznym dotyczącym w szczególności osób młodych. Aktywność lokalnych społeczności będzie stymulowana poprzez szereg działań aktywizujących (zwłaszcza społeczności marginalizowane, wykluczone) oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi lokalnemu kierowanemu przez społeczność. Dzięki realizacji celów nastąpi integracja branż z działów: nauka, kultura i sztuka.

Tabela 26. Cel ogólny 3

3.0		CEL OGÓLNY		Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa				
3.1		CELE SZCZEGÓLNE		Aktywizacja społeczności lokalnej				
3.2				Wzmocnienie kapitału społecznego				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy na 2013r.	Plan na 2023r.	Źródło danych/sposobu pomiaru	
W 3.0	Wzrost liczby mieszkańców deklarujących poprawę zadowolenia z jakości życia w 2023 roku (w porównaniu z 2015)			Procent	0	25	Dane własne LGD	
W 3.0	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców			Szt.	2,27	2,50	Dane GUS	
		Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan początkowy na 2013r.	Plan na 2023r.	Źródło danych/sposobu pomiaru	
W 3.1	Liczba osób, które podniosły swoje kompetencje, i uzyskały certyfikat			Osoba	0	70	Dane własne LGD, listy obecności	
W 3.1	Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach w tym osoby z grup defaworyzowanych			Osoba	0	400	Dane własne LGD, listy obecności	
W 3.1	Liczba osób z grup defaworyzowanych uczestniczących w wydarzeniach aktywizacyjnych społeczność lokalną			Osoba	0	40	Dane własne LGD, listy obecności	
W 3.2	Ilość osób uczestniczących w wizytach studyjnych			Osoba	0	90	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna	
W 3.2	Ilość osób uczestniczących w wydarzeniach			Osoba	0	2000	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna	
W 3.2	Ilość osób korzystających z miejsc integracji społecznej			Osoba	0	2000	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna	
				Wskaźnik produktu				
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposobu pomiaru
						Początkowa na 2013r.	Końcowa na 2023r.	
3.1.1	Organizacja szkoleń lub innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym podnoszącym kompetencje mieszkańców lub rozwijającym ich świadomość	mieszkańcy	Konkurs	Liczba szkoleń	Szt.	0	9	Dane własne LGD, listy obecności
3.1.2	Pobudzenie oddolnych inicjatyw kulturalno-społecznych mieszkańców na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz integracji społeczności lokalnej.	mieszkańcy	Projekt grantowy, Konkurs	Liczba operacji kulturalno-społecznych integrujących mieszkańców	Szt.	0	89	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna
3.1.3	Działania aktywizacyjne skierowane do grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	grupa defaworyzowana	Konkurs	Liczba operacji aktywizacyjnych skierowanych do grup defaworyzowanych	Szt.	0	14	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna
3.1.4	Realizacja wizyt studyjnych krajowych i zagranicznych w celu wymiany doświadczeń, kształtowania postaw pro obywatelskich, integracji i tworzenia kapitału społecznego	lokalni liderzy, w tym osoby z grup defaworyzowanych	Aktywizacja	Liczba wizyt studyjnych	Szt.	0	2	Dane własne LGD,
3.2.1	Wzmocnienie potencjału i współpraca organizacji pozarządowych	organizacje pozarządowe	Projekt grantowy, Konkurs	Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały wsparcie	Szt.	0	12	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna
3.2.2	Wspieranie aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR	mieszkańcy	Aktywizacja	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Szt.	0	30	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna
			Projekt grantowy	Liczba projektów grantowych dotyczących przygotowania koncepcji Smart Village	Szt.	0	1	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna
3.2.3	Zwiększenie ilości miejsc integracji społeczno-kulturalnych lub poprawa stanu wyposażenia obiektów już istniejących	wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Konkurs	Ilość utworzonych, rozbudowanych, doposażonych miejsc integracji społecznej	Szt.	0	23	Dane własne LGD, ankieta ewaluacyjna
SUMA								

Źródło: opracowanie własne.

6. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

„Leśna Kraina Górnego Śląska” opracowała niedyskryminujące, przejrzyste i obiektywne reguły i zasady funkcjonowania partnerstwa, w tym w szczególności zasady wyboru projektów, które będą mogły w przyszłości otrzymać dofinansowanie w ramach wdrażania LSR. Zapewnienie transparentności LGD w tym zakresie zarówno dla jej członków i partnerów, jak i potencjalnych beneficjentów już na etapie opracowania LSR było jedną z ważniejszych kwestii, z jaką musiano zmierzyć się w pracach nad Strategią Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2022.

Realizacja celów zawartych w LSR na lata 2016-2022 przewiduje działania dotyczące następujących typów operacji:

- operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do SW,
 - ✓ Rozwój przedsiębiorczości;
 - ✓ Premie na start;
 - ✓ „duże projekty”;
- projekty grantowe;
- operacje własne LGD (których beneficjentem i realizatorem operacji jest LGD);
- projekty współpracy (w tym projekt międzynarodowy oraz projekt krajowy).

Wysokość wsparcia na realizację operacji w ramach LSR zostało szczegółowo określone w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Zgodnie z powyższym określenie intensywności pomocy w zależności od kategorii beneficjenta lub rodzaju operacji przy realizacji LSR nie będzie przekraczać wartości określonych przepisami prawa. Ewentualne zmniejszenie intensywności tej pomocy w przypadku jakiegokolwiek beneficjenta lub rodzaju operacji zostanie określone w ogłoszeniu o naborze (nie dotyczy premii w ramach zakładania działalności gospodarczej).

Wysokość wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej ustalono na poziomie 55 000,00 PLN a od 2019 roku 85 000,00 PLN. Kwota ta została ustalona po przeanalizowaniu średniej wielkości wsparcia na realizację przez beneficjentów w okresie 2007-2014 projektów z działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw w LGD „Spichlerz Górnego Śląska” (ok. 90 tys. zł), oraz kwoty udzielanego wsparcia dla osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą przy pomocy Powiatowych Urzędów Pracy (ok. 20 tys. zł). Przy ustalaniu kwoty wsparcia dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą wzięto też pod uwagę wnioski z konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru, w których zgłaszano, że im większa kwota wsparcia na początkowym okresie działalności firmy, tym większa szansa na jej szybki rozwój i długie funkcjonowanie. Oprócz tego – zdaniem uczestników spotkań – taka kwota pozwoli na realne wsparcie pomysłów o cechach innowacyjności i realnie wpływających na wykorzystanie lokalnych zasobów.

W celu stworzenia sprawnego i czytelnego dla potencjalnych beneficjentów systemu przyznawania wsparcia z budżetu LGD opracowano następujący zestaw procedur:

- Procedura oceny i wyboru operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020;
- Procedura wyboru i oceny grantów oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020 .
- Procedura wyboru operacji własnych w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020;
- Kryteria wyboru operacji wraz z procedury opracowywania i zmian lokalnych kryteriów wyboru, które stanowią załączniki do poszczególnych powyższych procedur.

Przyjęte przez LGD procedury są:

- zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS,
- niedyskryminujące,
- przejrzyste,

- pozwalające uniknąć ryzyka konfliktu interesów tj. zawierają wzory deklaracji bezstronności oraz przewidują prowadzenie rejestru interesów członków Rady,
- przewidują zachowanie paritetu sektorowego,
- szczegółowo regulują sytuacje szczególne (taka sama liczba punktów, głos decydujący w przypadku równej liczby głosów, itp.),
- zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru,
- określają tryb odwołania się wnioskodawców od rozstrzygnięć Rady w sposób zapewniający możliwość skutecznego złożenia odwołania,
- przyjęte procedury pozwalają uniknąć rozbieżnych ocen w ramach kryteriów, procedury uwzględniają ustanowienie Przewodniczącego Rady, jako osoby której zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji, zgodności formalnej.

Kryteria wyboru operacji, były konstruowane przez Zespół roboczy ds. opracowywania strategii, zgodnie z przepisami obowiązującymi dla RLKS, z zastosowaniem metod partycypacji. Wraz z kryteriami wyboru operacji przygotowano procedury zmiany kryteriów. W procedurach tych uwzględniono także powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami LSR. Opracowane kryteria są mierzalne albo zawierają szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium, niebudzące wątpliwości interpretacyjnych, posiadają dodatkowe opisy/definicje. Zasady ustalania lub zmiany kryteriów są przejrzyste, a wszelkie zmiany w powyższych dokumentach będą konsultowana ze społecznością lokalną.

W pierwszej kolejności weryfikują, czy wniosek został ważnie złożony i czy zakres tematyczny operacji zgodny jest z zakresem interwencji przewidzianych w LSR oraz przepisów obowiązujących dla RLKS. Ta grupa kryteriów dotyczy poprawności formalnej wniosków i obejmuje zagadnienia związane z: terminowością, kompletnością i adekwatnością zgłaszanych operacji. Wnioski, które przeszły ocenę formalną oceniane będą przede wszystkim pod kątem spójności proponowanego projektu z zapisami zawartymi w Lokalnej Strategii Rozwoju, w tym przede wszystkim z diagnozą obszaru zawartą w Strategii, a także przewidzianymi w dokumencie wskaźnikami produktów i rezultatów. Premiowane będą ponadto projekty wykorzystujące lokalne potencjały do wyeliminowania zidentyfikowanych problemów. W kryteriach wyboru operacji dla wszystkich typów operacji odniesienie znalazły również kluczowe zagadnienia takie jak: innowacyjność, wpływ operacji na poprawę stanu środowiska naturalnego lub klimatu, tworzenie nowych miejsc pracy, oddziaływanie operacji na grupę defaworyzowaną zidentyfikowaną w LSR. Zakłada się również przyznawanie dodatkowych punktów projektom, które zakładają wykorzystanie większego wkładu własnego beneficjenta, a także zaproponują innowacyjne podejście do rozwiązania zidentyfikowanych problemów. **Innowacyjność** - zastosowanie lub wprowadzenie nowych lub ulepszonych produktów, procesów (technologii), metod organizacji lub marketingu poprzez praktyczne wykorzystanie lokalnych zasobów unikalnych i charakterystycznych na obszarze LSR (przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych). Innowacyjne może być ich nietypowe, niestandardowe wykorzystanie czy promocja.

LGD planuje zrealizować projekty grantowe. Zaplanowane w LSR projekty grantowe dedykowane są głównie organizacjom pozarządowym, które bardzo często nie posiadają środków na pokrycie wkładu własnego, co było wielokrotnie podkreślane w trakcie spotkań warsztatowych jak również w ankietach. Chcąc sprostać potrzebom społeczności lokalnej przyjęty został w LSR poziom finansowania pojedynczego grantu (każdego zadania służącego osiągnięciu celu projektu grantowego, jakie ma być zrealizowane przez grantobiorcę) w wysokości 100%, natomiast wartość dofinansowania będzie wynosić od 10–50 tys. zł. Pomimo możliwości otrzymania 100% wsparcia w ramach projektów grantowych, założono premiowanie tych beneficjentów, którzy zadeklarują wkład własny finansowy na poziomie co najmniej 10%.

LGD planuje również zrealizować projekt grantowy dotyczący przygotowania oddolnych koncepcji rozwoju w skali mikro (Smart Village – inteligentna wioska), zwanych dalej „koncepcjami SV”, na obszarach zamieszkałych przez nie więcej niż 20 tys. mieszkańców (lub kilku miejscowości, których łączna liczba mieszkańców nie przekracza 20 tys. mieszkańców), mających na celu wypracowanie efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu.

Rozwiązania te będą:

- a) uwzględnić użycie technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepsze wykorzystanie wiedzy,
- b) wykazywać korzyść dla lokalnej społeczności, m.in. w zakresie poprawy jakości życia, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska i klimatu, problemów dotyczących niedoinwestowania, starzejącego się społeczeństwa, wyludnienia, niewystarczającej ilości miejsc pracy, przepaści cyfrowej.

Grant na przygotowanie koncepcji może być udzielony grantobiorcy z obszaru objętego tą koncepcją, który zrealizuje zadanie w partnerstwie z co najmniej jednym podmiotem z tego obszaru.

Koncepcja SV obejmuje w szczególności:

- zapewnienie partycypacyjnego charakteru procesu opracowania koncepcji, tj. udział mieszkańców obszaru w pracach nad koncepcją (aktywne włączenie społeczności do jej przygotowania), w tym przeprowadzenie konsultacji ze społecznością obszaru wyników prac partnerstwa;
- uproszczoną analizę SWOT obszaru objętego koncepcją SV;
- przedstawienie planu włączenia społeczności w późniejszą ewentualną realizację koncepcji, z uwzględnieniem roli sołtysa lub rady sołeckiej w tym procesie;
- opracowanie listy projektów, które składać się będą na realizację koncepcji SV, zawierających komponent cyfrowy lub środowiskowy lub klimatyczny.

Koncepcja SV nie może być sprzeczna z innymi dokumentami strategicznymi dla obszaru, w szczególności z LSR. Grant na przygotowanie koncepcji SV obejmującej dany obszar w okresie realizacji Programu przysługuje tylko raz. Dany obszar może być objęty tylko jedną koncepcją SV. Projekty przewidziane w przygotowanej koncepcji będą premiowane w naborach realizowanych przez LGD. Pomoc ma formę płatności zryczałtowanej w kwocie 4 000,00 zł za jedną koncepcję.

W ramach realizacji LSR istnieje możliwość realizacji projektów własnych LGD, w których poziom dofinansowania obniżono do 90%.

LGD dysponuje budżetem na realizację projektów współpracy w partnerstwie z innymi Lokalnymi Grupami Działania krajowymi i zagranicznymi. Pomoc na projekty współpracy jest przyznawana do wysokości limitu, który wynosi nie więcej niż 10% wysokości środków określonych w umowie ramowej zawartej na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności na poddziałanie, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 14 lit. b ustawy, z tym że pomoc na operacje polegające wyłącznie na przygotowaniu projektu współpracy nie może przekroczyć 1% wysokości tych środków.

7. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania jest ściśle powiązany z logiką realizacji LSR opisaną w rozdziale dotyczącym celów i wskaźników w LSR. Dla zachowania przejrzystego układu, plan działania dotyczy każdego celu ogólnego z osobna (aby zapewnić spójność z logiką). Plan działania zawiera szczegółowe wskazanie harmonogramu osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu (w przedziałach czasowych) dla określonych w strategii przedsięwzięć, co w konsekwencji przełoży się na osiągnięcie celów. Szczegółowy Plan działania stanowi załącznik nr 3 do LSR.

8. BUDŻET LSR

Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność „Leśna Kraina Górnego Śląska” na lata 2016-2022, opierać się będzie o środki PROW na lata 2014-2020.

Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzą będą głównie z 3 źródeł, w tym:

- Budżet EFRROW,
- Budżet państwa,
- Wkład własny (LGD premiuje w lokalnych kryteriach wyboru projekty których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w poszczególnych programach zasada ta dotyczy również realizacji operacji własnych przez LGD).

Poniżej zaprezentowano powiązania budżetu z poszczególnymi celami LSR, które mają przyczynić się do zrealizowania wizji, określonej w partycypacyjnym procesie tworzenia założeń strategii.

Tabela 27. Budżet LSR

Cel ogólny	Budżet na realizację celu	Uzasadnienie
CO.1 Rozwój gospodarczy regionu oraz wzrost przedsiębiorczości wśród jego mieszkańców	2 747 539,68 EUR	Istotnym wyzwaniem rozwojowym stojącym przed LDG jest rozwój przedsiębiorczości – zarówno w sferze biznesowej, jak i społecznej – która powinna przyczynić się do skuteczniejszego i bardziej innowacyjnego wykorzystywania lokalnych potencjałów oraz szans w otoczeniu. Atrakcyjność obszaru LGD istotnie warunkowana jest rozwojem przedsiębiorczości na jej terenie, gdyż przekłada się to przede wszystkim na miejsca pracy dla mieszkańców, a w konsekwencji na płacenie podatków, które zasilają również budżet lokalnego samorządu.
CO.2 Rozwój turystyczny obszaru w oparciu o walory przyrodnicze i kulturalne	2 054 595,42 2 081 772,80 EUR	Poprawa pozycji LGD w otoczeniu przejawiająca się w rozwoju funkcji turystycznych, produktów lokalnych, powiązań kooperacyjnych z partnerami w regionie oraz atrakcyjnym wizerunkiem obszaru – jest zorientowana na wzmacnianie pozycji w otoczeniu regionalnym, tworzenie interesującej oferty oraz wzmacnianie wizerunku LGD.
	543 950,00 EUR	Celem projektów współpracy będzie współpraca pomiędzy mieszkańcami, producentami poprzez wymianę informacji i doświadczeń, zdobywanie wiedzy, promocję i rozwój, wykreowanie wizerunku lokalnych produktów LGD oraz kultywowania dziedzictwa kulturowego poprzez spowodowanie postrzegania LGD jako ośrodków pielęgnowania i rozwijania tradycyjnego produktu lokalnego za pomocą organizacji przedsięwzięć kulturalno-edukacyjnych.
CO.3 Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa	637 364,90 610 187,52 EUR	LDG dąży do podwyższania lokalnego kapitału zaufania i odpowiedzialności za innych, co w warstwie społecznej i gospodarczej powinno przekładać się na podniesienie skłonności mieszkańców do współpracy.

Źródło: opracowanie własne.

9. PLAN KOMUNIKACJI

Celem głównym planu komunikacji jest wspieranie realizacji celów określonych w LSR. Zachęcanie beneficjentów, potencjalnych beneficjentów i uczestników projektów do korzystania ze środków finansowych oferowanych w ramach LSR. Dostarczanie informacji niezbędnych w procesie ubiegania się o środki, motywowanie projektodawców i edukowanie w obszarze właściwej realizacji projektów, kształtowanie świadomości społeczeństwa w zakresie postępów realizacji LSR oraz upowszechnianie efektów wykorzystywania budżetu LSR.

Cel główny Planu komunikacji osiągnąć będzie poprzez realizację celów szczegółowych. Pozwolą one na zdefiniowanie i dobór odpowiednich narzędzi komunikacji, kluczowych wskaźników, umożliwiających dokładniejszą analizę efektów prowadzonej polityki informacyjnej oraz zapewnienie synergii i spójności działań poszczególnych instytucji zaangażowanych w proces informowania i promocji. Zostały one sformułowane po analizie potrzeb i oczekiwań beneficjentów wskazanych w ankietach oraz na konsultacjach społecznych przeprowadzanych przez LGD.

Szczegółowy plan komunikacji na linii LGD – grupy docelowe – LGD w procesie realizacji LSR 2016-2022 dla LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” znajduje się w załączniku nr 5 do LSR.

Zaproponowany plan komunikacji ma za zadanie zlikwidować dotychczasowe niedostatki komunikacyjne, a także zagwarantować dwustronność przekazu oraz umożliwić pozyskiwanie informacji zwrotnej od mieszkańców. W planie komunikacji ujęto wiele działań komunikacyjnych, skierowanych do różnych grup społecznych, mających różne cele odpowiadające celom nakreślonym w LSR i mających przynieść różne efekty. Dobrane metody, techniki, środki i narzędzia przekazu informacji, a także doświadczenie i wysoki poziom umiejętności komunikacji interpersonalnej i merytorycznej pracowników biura LGD powinny przynieść planowane efekty.

10. ZINTEGROWANIE

Lokalna Strategia Rozwoju jest spójnym dokumentem, który ma zintegrowany charakter pozwalający na wykorzystanie endogenicznego potencjału obszaru, jego zasobów i wiedzy. Skorelowanie specyfiki obszaru z systemem ustalonych celów strategicznych może być uzasadnione w wielu płaszczyznach. Zintegrowany charakter przejawia się w wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym rozwoju danego obszaru. Wymiar wewnętrzny to wielowymiarowy potencjał LGD, gdzie podejmowane działania będą zachowywały i wspierały lokalny rozwój, będą aktywizowały wszystkie zasoby 16 gmin tworzących partnerstwo. Działania w zakresie wymiaru zewnętrznego to wzmocnienie pozycji i znaczenia „Leśnej Krainy Górnego Śląska” w regionie oraz odpowiednie wpisanie się w strategiczny rozwój województwa. Dla zobrazowania zintegrowania Lokalnej Strategii Rozwoju z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla stworzono matrycę spójności celów LSR z celami, priorytetami i kierunkami w poszczególnych dokumentach. Wykazano, że LSR jest spójna z następującymi dokumentami strategicznymi wyższego szczebla:

- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”,
- Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich do roku 2030 (projekt),
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014 -2020,
- Strategia Zintegrowanych inwestycji terytorialnych subregionu centralnego województwa śląskiego na lata 2014 – 2020,
- Strategia Rozwoju Kultury Województwa Śląskiego na lata 2006 – 2020,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego .

Tabela 28. Matryca spójności celów Lokalnej Strategii Rozwoju.

Cele Szczegółowe Lokalnej Strategii Rozwoju „Leśnej Krainy Górnego Śląska” na lata 2014 -2020								
Nadrzędne dokumenty strategiczne	Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców	Podnoszenie kompetencji kadry wspierającej realizację LSR	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru	Promocja obszaru jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku i rekreacji	Zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług	Aktywizacja społeczności lokalnej	Wzmocnienie kapitału społecznego	Poprawa jakości życia mieszkańców
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”	Zgodność z celem operacyjnym: - A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa - A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy - A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych - A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały	Zgodność z celem operacyjnym: - B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców	Zgodność z celem operacyjnym:	Zgodność z celem operacyjnym: - D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego	Zgodność z celem operacyjnym: - A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały	Zgodność z celem operacyjnym: - A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy - A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały - B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców	Zgodność z celem operacyjnym: - B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców	Zgodność z celem operacyjnym: - B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców - B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców - C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni
Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich do roku 2030 (projekt)	Zgodność z celami operacyjnymi: - Rozwój działalności gospodarczych wykorzystujących rolnictwo oraz uwarunkowania środowiskowe i kulturowe obszarów wiejskich - A3. Rosnący potencjał generowania i absorbowania - A5. Dostępność udogodnień podnoszących atrakcyjność biznesową obszarów wiejskich		Zgodność z celami operacyjnymi: - C3. Rrozwój aktywności kulturalnych o ponadlokalnej atrakcyjności opierających się na wykorzystaniu tradycji obszarów wiejskich - C4. Budowanie wizerunku województwa z wykorzystaniem wartości przyrodniczych i kulturowych obszarów wiejskich.	Zgodność z celami operacyjnymi: - C3. Rrozwój aktywności kulturalnych o ponadlokalnej atrakcyjności opierających się na wykorzystaniu tradycji obszarów wiejskich - C4. Budowanie wizerunku województwa z wykorzystaniem wartości przyrodniczych i kulturowych obszarów wiejskich.	Zgodność z celami operacyjnymi: - C1. Ochrona zasobów środowiskowych i kulturowych obszarów wiejskich - C2. Kształtowanie przestrzeni wiejskich z zachowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych - D1. Wykorzystanie rynków regionalnych aglomeracji i lokalnych ośrodków rozwoju do sprzedaży produktów i usług wytworzonych na obszarach wiejskich.	Zgodność z celami operacyjnymi: -B4. Zintegrowane społecznośći lokalne i wysoka aktywność mieszkańców w podejmowaniu działań na rzecz społeczności lokalnej	Zgodność z celami operacyjnymi: -B4. Zintegrowane społecznośći lokalne i wysoka aktywność mieszkańców w podejmowaniu działań na rzecz społeczności lokalnej	Zgodność z celami operacyjnymi: - B2. Oferta lokalnych firm zapewniająca dostęp do dóbr i usług rynkowych warunkujących codzienne funkcjonowanie mieszkańców - B3. Ograniczona presja funkcji mieszkaniowych na zasoby środowiskowe i kulturowe obszarów wiejskich
RPO WSL 2014-2020	Zgodność z celami szczegółowymi: - ulepszone warunki do rozwoju MŚP.	Zgodność z celami szczegółowymi: - poprawa kompetencji i kwalifikacji kadr	Zgodność z celami szczegółowymi:		Zgodność z celami szczegółowymi:	Zgodność z celami szczegółowymi: - wzrost zdolności do zatrudnienia osób	Zgodność z celami szczegółowymi: - wzmocnienie aktywności społecznej i	Zgodność z celami szczegółowymi: - wzrost dostępności i jakości usług

	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększone zastosowania innowacji w MŚP. - wzrost aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia. - rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia. - poprawa kompetencji i kwalifikacji kadr pracowniczych przedsiębiorstw sektora MŚP zgodnie z ich potrzebami. - wzrost liczby i stabilności miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej w regionie. 	<p>pracowniczych przedsiębiorstw sektora MŚP zgodnie z ich potrzebami.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utrzymanie odpowiedniego poziomu zatrudnienia personelu zaangażowanego w zarządzanie, wdrażanie i monitorowanie RPO WSL 2014-2020 oraz zapewnienie możliwości podnoszenia jego kwalifikacji i niezbędnych warunków pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększona atrakcyjność obiektów kulturowych regionu - zwiększona liczba osób odwiedzających instytucje paramuzealne 		<ul style="list-style-type: none"> - zwiększona atrakcyjność obiektów kulturowych regionu - zwiększona liczba osób odwiedzających instytucje paramuzealne 	<ul style="list-style-type: none"> wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. - wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej społeczności lokalnych zamieszkujących obszary zdegradowane i peryferyjne. - lepszy dostęp do usług społecznych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem. - zwiększona aktywizacja społeczno-gospodarcza ludności zamieszkującej rewitalizowane tereny. - wzrost kwalifikacji i kompetencji w zakresie umiejętności cyfrowych i języków obcych dorosłych mieszkańców województwa śląskiego, w szczególności osób starszych oraz osób o niskich kwalifikacjach. 	<p>zawodowej społeczności lokalnych zamieszkujących obszary zdegradowane i peryferyjne.</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększona aktywizacja społeczno-gospodarcza ludności zamieszkującej rewitalizowane tereny. 	<p>społecznych zapobiegających ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.</p>
<p>Strategia zintegrowanych inwestycji terytorialnych subregionu centralnego województwa śląskiego na lata 2014 - 2020</p>	<p>Zgodność z celami szczegółowymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - C1.1.1.1. Ulepszone warunki do rozwoju MŚP - C1.1.2.1. Obniżenie skali bezrobocia długookresowego - C1.1.2.2. Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia 	<p>Zgodność z celami szczegółowymi:</p>			<p>Zgodność z celami szczegółowymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - C1.2.1.1. Zwiększona aktywizacja społeczno-gospodarcza ludności zamieszkującej rewitalizowane tereny - C1.2.1.2. Lepszy dostęp do usług społecznych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem 			
<p>Strategia Rozwoju Kultury Województwa Śląskiego na lata 2006 - 2020</p>			<p>Zgodność z celem strategicznym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz 		<p>Zgodność z celem strategicznym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze (biernego - w roli odbiorców treści kulturowych i czynnego - w roli 	<p>Zgodność z celem strategicznym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wzrost kompetencji potrzebnych do uczestnictwa w kulturze, efektywnego zarządzania kulturą i twórczości artystycznej 	<p>Zgodność z celem strategicznym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tworzenie lepszych warunków dla rozwoju środowisk twórczych i wykorzystanie ich kreatywności 	<p>Zgodność z celem strategicznym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tworzenie lepszych warunków dla rozwoju środowisk twórczych i wykorzystanie ich kreatywności

			jego lepsze wykorzystanie do celów turystycznych		twórców treści kulturowych) - upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego lepsze wykorzystanie do celów turystycznych	w warunkach gospodarki rynkowej - Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze (biernego - w roli odbiorców treści kulturowych i czynnego – w roli twórców treści kulturowych) - tworzenie lepszych warunków dla rozwoju środowisk twórczych i wykorzystanie ich kreatywności		
Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego						Zgodność z celami strategicznymi: - Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu - wspieranie osób starszych w pełnieniu ról społecznych - wzmacnianie równych szans dla osób niepełnosprawnych		

Źródło: opracowanie własne.

LSR wykazuje także komplementarność ze strategicznymi dokumentami obowiązującymi na poziomie gmin. Najważniejszym argumentem świadczącym o skorelowaniu obszaru jest dostosowanie proponowanych celów do oczekiwań i aspiracji społeczności lokalnej. Szeroka konsultacja społeczna i wykorzystywanie w tym procesie różnych narzędzi świadczą o właściwym, akceptowanym przez mieszkańców obszaru zapisie celów zgodnym z lokalną hierarchią wartości. Cele i założenia LSR będące wypadkową przeprowadzonych diagnoz, analiz i konsultacji społecznych, pokazują drogę i kierunki konieczne do osiągnięcia spójności społecznej, stworzenia konkurencyjnej gospodarki oraz zwiększenia potencjału tego regionu. Scharakteryzowane problemy i szanse określone w dokumentach strategicznych, kierunki rozwoju, priorytety oraz cele strategiczne korespondują z tymi zawartymi w LSR. Dokumenty strategiczne 16 gmin to:

- Strategia Rozwoju Gminy Ciasna na lata 2007 – 2015,
- Strategia Rozwoju Gminy Herby na lata 2016 – 2025,
- Strategia Rozwoju miasta Kalety do roku 2025,
- Strategia Rozwoju Gminy Kochanowice na lata 2001 – 2015,
- Strategia Rozwoju Gminy Koszęcin na lata 2004 – 2015,
- Strategia Rozwoju Gminy Krupski Młyn na lata 2002 – 2015,
- Strategia Rozwoju Gminy Miasteczko Śląskie na lata 2007 – 2017,
- Strategia „Gmina Pilchowice 2020”
- Strategia Rozwoju Gminy Rudziniec na lata 2007 – 2015,
- Strategia Rozwoju Gminy Sońnicowice na lata 2013 – 2025,
- Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013 – 2020,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tworóg
- Strategia Rozwoju Gminy Wielowieś na lata 2014 – 2020,

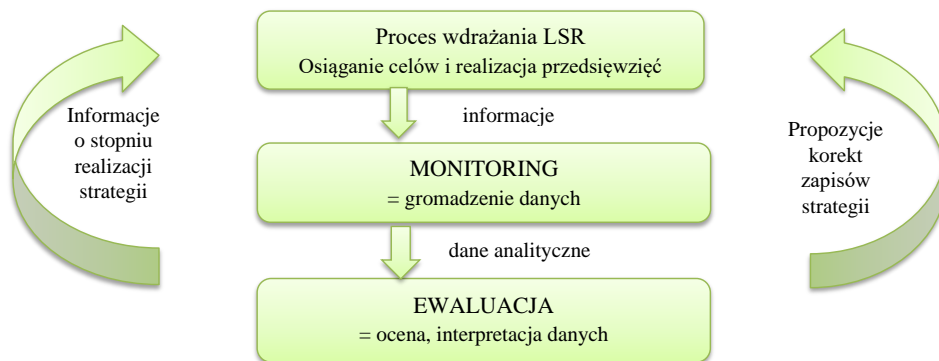
Poza powyższymi dokumentami zbadano także spójność LSR z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz ze studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Zintegrowany system współpracy przedstawicieli różnych sektorów pozwoli na kompleksową realizację celów i przedsięwzięć LSR. Przejawia się on w trzech aspektach: podmiotowym, obszarowym i funkcjonalnym. Poprzez obszar podmiotowy rozumiemy integrację w zakresie wewnątrzsektorowym oraz międzysektorowym, gdzie polega to na sieciowaniu podmiotów, tworzeniu wspólnych projektów, koordynowaniu ich działań, prowadzeniu ujednoczonej polityki informacyjnej. Takie działania pozwolą na stworzenie spójnego systemu informacji dla podmiotów i o podmiotach, rozwinięciu ich potencjału, pobudzi do współpracy co zwiększy możliwości realizacji wdrażanych projektów. Zjawisko wówczas zjawisko integracji poziomej, pomiędzy podmiotami jednego sektora. Szczególne znaczenie w integracji będą odgrywały podmioty działające w sekcjach: sekcja G (handel hurtowy i detaliczny), sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), sekcja R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją). Zakres obszarowy zakłada ścisłą integrację całego obszaru objętego LSR. Dzięki partycypacyjnemu charakterowi oraz szerokiej konsultacji zdiagnozowano problemy na całym obszarze, przeanalizowano je, a następnie stworzono odpowiednie cele i przedsięwzięcia (np. wzmocnienie potencjału podmiotów gospodarczych działających na obszarze, współpraca i podniesienie kompetencji osób związanych z działalnością turystyczną, wzmocnienie potencjału i współpraca organizacji pozarządowych) które zintegrują i rozwiążą problemy poszczególnych grup na całym terenie LGD. Zakres funkcjonalny przejawia się zarówno w kompleksowości przeprowadzonej diagnozy oraz we współzależności sformułowanych celów. Można zaznaczyć, że będzie to realizowało założenia integracji pionowej, w ramach której, poprzez realizację przedsięwzięć zintegrowane zostanie kilka branż podmiotów gospodarczych w różnych wymiarach: środowiskowym, społecznym, kulturowym, przestrzennym, ekonomicznym. W związku z tym realizacja jednego przedsięwzięcia przyczyni się do osiągnięcia celu w kilku wymiarach.

11. MONITORING I EWALUACJA

Podstawą skutecznego wdrażania działań służących osiągnięciu celów Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) jest dysponowanie wiedzą na temat postępów osiągniętych w zakresie wdrażanych kierunków działań oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami realizacji przedsięwzięć. W niniejszym rozdziale przedstawiono opis prowadzenia ewaluacji i monitoringu w ramach wdrażania LSR 2014-2020 oraz funkcjonowania Stowarzyszenia LGD Leśna Kraina Górnego Śląska. Celem prowadzonych badań i analiz będzie zebranie informacji na temat finansowego, rzeczowego oraz społecznego wymiaru działania LGD i wdrażania LSR pod kątem skuteczności i wydajności pracy Stowarzyszenia.

Schemat 5. Proces wdrażania monitoringu i ewaluacji

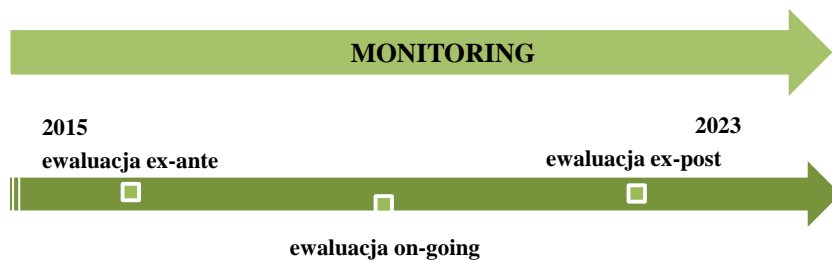

Monitoring oznacza systematyczne i ciągłe zbieranie, selekcjonowanie i wykorzystywanie informacji o przebiegu wdrażania LSR na potrzeby zarządzania oraz bieżącego podejmowania decyzji. Jest on działaniem towarzyszącym procesowi wdrażania dokumentu – pozwala na sprawdzanie poziomu realizacji założonych celów i osiągnięcia wskaźników oraz wskazuje na ewentualną potrzebę podjęcia działań korygujących. Proces monitoringu ma charakter ciągły.

Ewaluacja jest natomiast działaniem analitycznym, którego celem jest dostarczenie informacji na temat skuteczności podjętych działań i ich efektów. Pozwala ona na zestawienie wyników realizowanej strategii z zaplanowanymi wskaźnikami. Celem ewaluacji jest wykorzystanie doświadczeń płynących z dotychczasowych działań wdrożeniowych do poprawy przyszłych przedsięwzięć realizacyjnych.

W związku z tym, że Lokalna Strategia Rozwoju jest dokumentem, który ma wyznaczać kierunki rozwoju lokalnego na przestrzeni lat 2016-2022, zastosowano trój etapowy schemat oszacowania wartości działania Stowarzyszenia. W przypadku ewaluacji, etapy zostały podzielone ze względu na moment, w którym prowadzone będzie badanie i analiza. Natomiast w przypadku monitoringu ustalono bieżącą pracę zbierania danych oraz ich gromadzenia.

Schemat 6. Etapy realizacji monitoringu i ewaluacji wdrażanie LSR 2016-2022 oraz funkcjonowanie LGD

Etapy realizacji badań ewaluacyjnych zostały wyróżnione ze względu na moment, w którym badanie będzie prowadzone. W związku z tym, zarówno w odniesieniu do funkcjonowania Stowarzyszenia, jak i wdrażania LSR wyróżniono etap ewaluacji:

- ex-ante (przed rozpoczęciem realizacji interwencji)
- mid-term i on-going (w połowie okresu wdrażania i w trakcie wdrażania interwencji)
- ex-post (po zakończeniu realizacji interwencji)

LGD dokonywać będzie systematycznej i obiektywnej oceny LSR, jej założeń, przebiegu wdrażania, osiągniętych rezultatów z punktu widzenia kryteriów: adekwatności, skuteczności, efektywności, oddziaływania i trwałości podejmowanych działań.

Przyjęte procedury mają na celu ocenę zgodności realizacji operacji z wcześniej przyjętymi celami strategii. W związku z tak postawionym celem ogólnym prowadzenia badań ewaluacyjnych i monitoringu, analizy będą prowadzone przy udziale: pracowników LGD, członków organów LGD, ekspertów zewnętrznych w dziedzinie prowadzenia ewaluacji i monitoringu, a także samych mieszkańców obszaru LGD, których opinia ma ważne znaczenie dla realizacji jednej z podstawowych zasad działania LGD – oddolności i współdecydowania w obszarze kierunków rozwoju.

Prace bieżącego zbierania i kontrolowania danych będą wykonywane przez pracowników oraz odpowiednie organy na bieżąco, co powoduje, że w przypadku wykrycia nieprawidłowości i/lub niskiej oceny któregoś z przyjętych kryteriów, możliwe będzie szybkie reagowanie i wprowadzenie niezbędnych zmian w organizacji LGD i/lub wdrażaniu LSR. W ramach bieżącego zbierania danych LGD będzie posługiwał się ankietami dla beneficjentów, listami obecności, rejestrami działań tworzonych na odpowiednich formularzach.

Uzyskane wnioski z prowadzonych badań i analiz z zakresu monitorowania i ewaluacji funkcjonowania LGD i wdrażania LSR będą przedmiotem dyskusji na spotkaniu Zarządu, Rady bądź Komisji Rewizyjnej. Celem spotkania będzie ustalenie, które i w jaki sposób wnioski płynące z dokonanych analiz przedstawionych w formie raportu należy zaimplementować w pracy Stowarzyszenia i/lub we wdrażaniu LSR. Decyzją Zarządu zostanie przygotowany projekt zmian w LSR lub innych dokumentach wpływających na zagadnienie, które wymaga aktualizacji, zgodnie z zasadami dokonywania zmian opisanymi w LSR, statucie i/lub odpowiednich regulaminach.

Wszelkie zmiany dotyczące terminu czy zakresu procedury ewaluacyjnej i/lub monitorowania będą każdorazowo zgłaszane i uzasadniane przed SW i wymagać będą pozytywnej zgody.

Zaplanowane w LSR działania dotyczące monitoringu i ewaluacji (w tym przede wszystkim metody zbierania oraz analizy i oceny danych) zostały szczegółowo opisane w załączniku nr 2 do LSR „Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu”

12. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Projekty strategii, jako dokumentów, których realizacja może potencjalnie znacząco wpływać na środowisko, mogą wymagać, na etapie projektowania, poddania ich treści strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Przedmiotowe przepisy uzależniają jednakże konieczność przeprowadzenia takiej oceny od indywidualnej zawartości dokumentu oraz zewnętrznych uwarunkowań jego realizacji. Przesłanką obowiązkowo kwalifikującą projekt strategii do tego typu oceny jest stwierdzone ryzyko wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 w związku z realizacją zaplanowanych w nim przedsięwzięć.

Dlatego też, w odniesieniu do art. 47 i 49 oraz art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013r., poz. 1235 ze zm.), Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska” zwróciła się z dniem 23 listopada 2015 r. do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach z prośbą o stwierdzenie czy dokument Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) Stowarzyszenia „Leśna Kraina Górnego Śląska” na lata 2016-2022 kwalifikuje się do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, o której mowa w Dziale IV wyżej powołanej ustawy.

W załączniku do złożonego wniosku przedstawiono cele i przedsięwzięcia Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) Stowarzyszenia LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” oraz główne założenia do opracowania dokumentu Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) w okresie programowania PROW 2014-2020 dla LGD województwa śląskiego.

W wyniku przeprowadzonej analizy celów i przedsięwzięć LSR Zespół Kierujący LSR Stowarzyszenia „Leśna Kraina Górnego Śląska” stwierdził, że realizacja celów i działań Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Zapisy LSR nie wyznaczają również ram dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w związku z czym LSR nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w rozumieniu przepisów rzeczowej ustawy.

W odpowiedzi na przedstawiony wniosek, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Katowicach, w piśmie nr WOOS.410.575.2015.MG z dnia 04 grudnia 2015r. uznał, iż w związku z tym, że Strategia Rozwoju Lokalnego będzie stanowić instrument realizacji założeń Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego, realizowanych w priorytetach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego, dla których sporządzono prognozę oddziaływania na środowisko, w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko nie zachodzi konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego dokumentu, tj. Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska”.

13. WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008.
4. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) NR 809/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli, środków rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności.
5. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.
6. Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014 – 2020.
7. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego ŚLAŃSKIE 2020+.
8. Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich do roku 2030 (projekt).
9. Strategia Zintegrowanych inwestycji terytorialnych subregionu centralnego województwa śląskiego na lata 2014 – 2020.
10. Strategia Rozwoju Kultury Województwa Śląskiego na lata 2006 – 2020.
11. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego
12. Strategia Rozwoju Gminy Ciasna na lata 2007 – 2015
13. Strategia Rozwoju Gminy Herby na lata 2016 – 2025
14. Strategia Rozwoju miasta Kalety do roku 2025
15. Strategia Rozwoju Gminy Kochanowice na lata 2001 – 2015
16. Strategia Rozwoju Gminy Koszęcin na lata 2004 – 2015
17. Strategia Rozwoju Gminy Krupski Młyn na lata 2002 – 2015
18. Strategia Rozwoju Gminy Miasteczko Śląskie na lata 2007 – 2017
19. Strategia „Gmina Pilchowice 2020”
20. Strategia Rozwoju Gminy Rudziniec na lata 2007 – 2015
21. Strategia Rozwoju Gminy Sośnicowice na lata 2013 – 2025
22. Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013 – 2020
23. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tworóg
24. Strategia Rozwoju Gminy Wielowieś na lata 2014 – 2020
25. Raport Polska 2030.
26. Raport końcowy z przebiegu procesu konsultacji społecznych związanych z tworzeniem Lokalnej Strategii Rozwoju przez Stowarzyszenie LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska”
27. Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014 – 2020.
28. Badanie ewaluacyjne w zakresie monitoringu oraz ewaluacji działań związanych z wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju Spichlerz Górnego Śląska – wykonanie: **STREFAPLUS Michał Marciniak**
29. Zasady realizacji instrumentu Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność w Polsce.

30. Zasady finansowania „Wsparcia przygotowawczego” i „Wsparcia na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji” oraz ustalania alokacji środków na lokalną strategię rozwoju w ramach działania LEADER objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
31. Wytoczne dla podmiotów lokalnych dotyczące rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.
32. Bloch E., Kościelecki P., Śpiewak R., Zalewska K., *Podręcznik tworzenia i ewaluacji wskaźników w lokalnych strategiach rozwoju*. Warszawa 2010.
33. Bienias S. i in. Ewaluacja. *Poradnik dla pracowników administracji publicznej*. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.
34. Kot T. Wremiuk A. *Wskaźniki w zarządzaniu strategicznym Poradnik dla pracowników administracji publicznej*. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.
35. Marszał T., Markowski T., *Konkurencyjność regionów jako element polityki przestrzennej, [w.] Współczesne problemy rozwoju regionalnego*. KPZK PAN, Warszawa 1998.
36. Raport końcowy Ewaluacja ex post Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013, Agrotec Polska i WISE 2014.
37. Raport „Szanse i zagrożenia oraz potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich w Polsce w ujęciu regionalnym” Agrotec Polska dla FAPA, 2012.

14. ZAŁĄCZNIKI DO LSR

Załącznik nr 1. PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR

Celem procedury jest sformalizowanie procesu dokonywania korekt w LSR, zapewniając jak najszerszy udział partnerów LGD i mieszkańców obszaru oraz dostosowanie zapisów LSR do wymogów prawnych, aktualizacji danych dotyczących obszaru, korekta zapisów wynikająca z ewaluacji.

Proces wdrażania i aktualizacji odbywa się z jak najszerszym udziałem partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru. Wszystkie działania LGD dotyczące wdrażania LSR są jawne. LGD monitoruje na bieżąco wdrażanie LSR. Aktualizacja LSR nie powinna być dokonywana częściej niż raz w roku, ale dopuszcza się nadzwyczajne okoliczności wprowadzania dodatkowych korekt. Wsparcie administracyjne związane z aktualizacją LSR zapewnia biuro LGD. Niezależnie od działań inicjowanych przez LGD LSR podlega aktualizacji każdorazowo w celu dostosowania do Wytycznych IZ wydawanymi w celu zapewnienia zgodności sposobu realizacji LSR z przepisami UE w zakresie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, a także w celu zapewnienia jednolitego i prawidłowego wykonywania przez LGD zadań związanych z realizacją LSR określonych w tych przepisach oraz w przepisach o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

Wnioski w sprawie zmian zapisów w LSR mogą zgłaszać: członkowie LGD oraz organy Stowarzyszenia. Zgłaszanie wniosków jest sformalizowane. Wnioski o zmianę zapisów w LSR składane są w formie pisemnej. Wniosek powinien zawierać następujące dane: wskazanie wnioskodawcy (autora wniosku), obecny zapis w LSR, proponowane zmiany wskazanego zapisu, cel dokonywania tych zmian oraz przewidywane efekty tych zmian. Wnioski w sprawie aktualizacji LSR rozpatrywane są przez Zarząd LGD. Zarząd dokonuje potrzebnych analiz do wprowadzania zmian w LSR. Analizy te wykonywane są na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu: analizy zgłaszanych do LGD wniosków, analizy otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR oraz analizy uchwał organów Stowarzyszenia wnioskujących o zmiany, korzystając przy tym w razie szczególnie skomplikowanych spraw z zewnętrznego wsparcia eksperckiego.

1. Projekt zmian LSR poddany jest pod konsultacje na stronie www Stowarzyszenia i przedstawiany jest na posiedzeniu, na którym podejmowana jest uchwała w sprawie przyjęcia aktualizacji LSR.
2. Aktualizacja LSR dokonywana jest każdorazowo uchwałą uprawnionego organu LGD.

Załącznik nr 2. PROCEDURA DOKONYWANIA MONITORINGU I EWALUACJI LSR

I. Informacje ogólne:

Procedura monitoringu: Monitoring prowadzony jest na bieżąco. Polega na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD, stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym oraz komunikacji z lokalną społecznością. Celem monitoringu jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii oraz ocena zgodności realizacji operacji z założeniami i celami.

Procedura ewaluacji: Ewaluacja jest działaniem analitycznym, którego celem jest dostarczenie informacji na temat skuteczności podjętych działań i ich efektów. Jest także narzędziem pozwalającym na szybkie reagowanie na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego na terenie LGD. Pozwala ona na zestawienie wyników realizowanej strategii z zaplanowanymi wskaźnikami. Celem prowadzenia badań ewaluacyjnych jest wykorzystanie doświadczeń płynących z dotychczasowych działań wdrożeniowych do poprawy przyszłych przedsięwzięć realizacyjnych, podnoszenie jakości i efektywności działań.

Elementy podlegające monitoringowi i ewaluacji:

- 1) **Funkcjonowanie LGD:** ocenie podlegać będą te obszary, które potwierdzą sprawność, efektywność funkcjonowania LGD, w tym: efektywność pracy biura i organów LGD, sposobu przepływu informacji, ocena przebiegu konkursów, ocena pracowników, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, ocena doradztwa.
- 2) **Wdrażanie LSR:** ocenie podlegać będą obszary potwierdzające czy realizacja LSR przebiega zgodnie z założeniami, w tym m.in.: zgodność realizacji celów i wskaźników z dokumentami wyższego rzędu, ocena wpływu wybranych operacji na realizację celów, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, przebiegu konkursów,

Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych:

Prowadzony monitoring oraz ewaluacja z jednej strony oceniają stopień wdrażania założeń LSR, a z drugiej strony płynące z nich dane sygnalizować mogą o barierach czy problemach mających wpływ na prawidłowe wdrażanie LSR.

Wyniki płynące z ewaluacji oraz analizy danych monitoringowych wykorzystane zostaną do:

- 1) Informowania społeczności lokalnej i pozostałych interesariuszy o stopniu osiągnięcia zaplanowanych celów i wskaźników, wykorzystania środków finansowych, sukcesach i porażkach w realizacji LSR;
- 2) Procedury aktualizacji strategii. W przypadku, gdy analiza danych monitoringowych i ewaluacja wykażą opóźnienia w procesie wdrażania, pojawienie się problemów i barier wymagających interwencji, stanowiąc to będzie podstawę i uzasadnienie do uruchomienia procedury aktualizacji strategii. Aktualizacja ta dotyczyć może jednego (np. kryteriów wyboru operacji) lub kilku elementów (np. wskaźników, budżetu) strategii.

Założone kryteria ewaluacji i monitoringu:

- a) adekwatności – pozwala ocenić w jakim stopniu przyjęte cele odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów. Ustalone w wyniku zastosowania kryterium adekwatności wnioski wpływają na podjęcie decyzji o kontynuowaniu, modyfikacji lub wstrzymaniu operacji
- b) skuteczności – pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte oraz jakie czynniki wpłynęły na poziom osiągnięcia zamierzonych celów
- c) efektywności – pozwala ocenić poziom tzw. „ekonomiczności” operacji, czyli stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, poświęcony czas) do uzyskanych produktów, rezultatów oraz oddziaływania. Kryterium efektywności stosowane jest przy analizach możliwości osiągnięcia zbliżonych efektów przy wykorzystaniu mniejszych zasobów oraz zwiększaniu efektów przy zastosowaniu porównywalnych zasobów
- d) oddziaływania – pozwala ocenić, do jakiego stopnia osiągnięte w wyniku realizacji operacji rezultaty odpowiadają potrzebom grupy docelowej. Dzięki zastosowaniu tego kryterium można ocenić, czy zmiany wywołane realizacją operacji są korzystne z punktu widzenia jego beneficjentów
- e) trwałości podejmowanych działań – pozwala ocenić czy uprzednio zaplanowane pozytywne efekty działania określone na poziomie celu będą nadal widoczne po zakończeniu jego. Kryterium to ma zastosowanie przy ocenie wartości operacji/działania w kategorii jego użyteczności, w dłuższej perspektywie czasowej. Kryterium trwałości stosowane jest w ewaluacjach ex-post, ponieważ pozwala ocenić na ile zmiany wywołane oddziaływaniem projektu/programu są faktycznie trwałe i widoczne po zakończeniu wsparcia finansowego.

Czas, sposób i okres objęty pomiarem:

Monitoring: Proces monitoringu realizacji LSR i funkcjonowania LGD prowadzony będzie przez Biuro LGD oraz Zarząd w sposób ciągły i na bieżąco. Głównym narzędziem badawczym w procesie monitoringu wdrażania LSR będzie ankieta monitorująca, kierowana do wszystkich beneficjentów i grantobiorców operacji podejmowanych w ramach realizacji LSR. Ankieta przekazywana będzie beneficjentom przez biuro LGD po uzyskaniu informacji od SW o wystawieniu zlecenia płatności, bądź w przypadku projektów grantowych po zatwierdzeniu wniosku o płatność złożonego przez realizatora zadania grantowego. Jej wypełnienie będzie obowiązkowe dla wszystkich podmiotów, które otrzymały wsparcie finansowe na realizację działań za pośrednictwem LGD. Bezpośredni nadzór nad zbieraniem danych z w/w ankiet sprawować będzie biuro LGD.

Jako formę raportowania procesu monitoringu przyjmuje się co najmniej Zestawienie rzeczowo-finansowe oraz Plan komunikacji ze wskazanym aktualnym poziomem jego realizacji sporządzane w odstępach półrocznych przez pracownika biura LGD, a następnie upubliczniane za pośrednictwem strony internetowej LGD.

Ewaluacja: Badanie ewaluacyjne w odniesieniu do funkcjonowania Stowarzyszenia i wdrażania LSR będzie prowadzone w następujących etapach:

- ex-ante (przed rozpoczęciem realizacji interwencji) - ocena przeprowadzana przed wdrożeniem interwencji, w trakcie jej projektowania. Pozwala ocenić trafność i spójność zamierzeń. Daje informacje co do szans powodzenia programów, projektów czy działań oraz realistycznego oszacowania celów i wartości docelowych. Jest konieczną podstawą do monitorowania i dalszej ewaluacji. Zostanie przeprowadzone w odniesieniu do dokumentu LSR oraz dokumentacji związanej z organizacją pracy biura i funkcjonowaniem organów LGD.
- on-going (w trakcie wdrażania interwencji) - może być prowadzona przez cały okres realizacji interwencji. Umożliwia korygowanie interwencji w trakcie jej trwania poprzez wsparcie procesu zarządzania. Poddaje analizie pierwsze efekty interwencji oraz ewentualne problemy, słabości strukturalne lub zmiany w otoczeniu zewnętrznym.
- mid-term (w połowie okresu wdrażania) - przeprowadzana w połowie okresu wdrażania programu. Ta ewaluacja poddaje krytyce pierwsze produkty i rezultaty, co pozwala ocenić jakość monitorowania i wdrażania. Pokazuje, w jaki sposób założenia przekładane są na działania i, w miejscu gdzie jest to konieczne, wskazuje de facto konieczność dokonania korekt. Zaplanowana została dla ewaluacji stopnia realizacji LSR (celów i wskaźników).
- ex-post (po zakończeniu realizacji interwencji) - ocena pełna, przeprowadzana po zakończeniu realizacji interwencji, podsumowuje i ocenia efekty oczekiwane (skuteczność) i nieoczekiwane (użyteczność), a także efektywność. Ma określić czynniki wpływające na sukces lub niepowodzenie interwencji, a także trwałość rezultatów i oddziaływania, dając tym samym asumpt do projektowania przyszłych interwencji lub/i korekty interwencji realizowanych.

Dane źródłowe dla badania ewaluacyjnego:

- a) dane ilościowe – będą pochodzić z wszelkiego rodzaju zestawień, sprawozdań sporządzanych na potrzeby PROW 2014-2020, w tym sprawozdań z przebiegu monitoringu LSR i funkcjonowania LGD
- b) dane jakościowe – będą pochodzić z analiz opinii, wyników obserwacji, ankiet ewaluacyjnych.

Wzór ankiet monitorujących i ewaluacyjnych zostanie opracowany przez LGD oraz zatwierdzony przez Zarząd LGD.

II. Szczegółowe dane dotyczące elementów podlegających monitoringowi, metod badawczych, czasu i okresu dokonywania pomiaru a także zakresu analizy i oceny danych.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena własna)	- ankiety monitorujące beneficjentów, - sprawozdania beneficjentów, - dokumentacja własna LGD/rejestr danych LGD	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźników produktu i rezultatu
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro LGD (ocena własna)	- rejestr ogłoszonych konkursów, - dane z bieżącej działalności LGD	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z przyjętym harmonogramem konkursów LSR (terminowość), ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR
Budżet LGD	Biuro LGD (ocena własna)	- dokumentacja własna LGD, - rejestr danych LGD, - informacja z SW	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych LGD przeznaczonych na wdrażanie LSR w odniesieniu do środków zakontraktowanych, zgodność wydatkowania środków pod kątem osiągniętych wskaźników.
Zainteresowanie stroną internetową LGD oraz profilem LGD na portalu społecznościowym Facebook	Pracownicy LGD (ocena własna)	- licznik odwiedzin strony internetowej, - dane od administratora strony internetowej, - liczba wejść na Facebook	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura, Zarządu	Zarząd LGD	- anonimowe ankiety od odbiorców świadczonego przez pracowników biura doradztwa, karty doradztwa -ankiety z członkami Zarządu LGD, Rady LGD, Komisji Rewizyjnej, pracownikami biura LGD	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, jakość i efektywność świadczonego doradztwa.

II. Szczegółowe dane dotyczące elementów podlegających ewaluacji, metod badawczych, czasu i okresu dokonywania pomiaru a także zakresu analizy i oceny danych.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Dokument LSR oraz dokumentacja związana z organizacją pracy biura oraz funkcjonowaniem organów LGD	Biuro LGD (ocena własna), Zarząd (ocena własna),	Analiza dokumentów zastanych wg kryteriów ewaluacji (trafność, efektywność, skuteczność, użyteczność).	Grudzień 2015 – przed złożeniem LSR do SW	Ocena logicznej spójności i kompletności dokumentów pod względem funkcjonowania Stowarzyszenia, ocena jakości opracowanych dokumentów, ocena spełnienia wymaganych kryteriów dla dokumentu LSR.
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura,	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, opinie dyrektora biura i członków Stowarzyszenia.	Ocena on-going w latach 2016–2022,	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR.
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio, za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia.	Ocena on-going w latach 2016–2022,	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności.
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, dokumentacja własna LGD	Ocena on-going w latach 2016–2020	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.
Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD, rejestr danych LGD	On-going Ostatnia wykonywana w październiku 2023 roku	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR.
Budżet LSR	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD, rejestr danych LGD	On-going Ostatnia wykonywana w grudniu 2023 roku	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.

Załącznik nr 3 Plan działania

CEL OGÓLNY 1 Rozwój gospodarczy regionu oraz wzrost przedsiębiorczości wśród jego mieszkańców	Lata	2016 - 2018			2019 - 2021			2022 - 2023			Razem 2016 - 2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EUR	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w EUR	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w EUR	Razem wartość składników	Razem planowane wsparcie w EUR		
Cel szczegółowy 1 Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców														
Rozwój działalności gospodarczych	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa, w tym:	5 szt.	45,45	438 714,88 353 544,64	6 szt.	100,00	-248 095,67 172 354,80	0 szt.	100,00	0,00	11 szt.	686 810,55 525 899,44	PROW	Realizacja LSR
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	1 szt.			1 szt.			0 szt.			2 szt.			
Podjęmowanie działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	34 szt.	28,10	435 088,15 432 500,19	74 9 szt.	96,58 89,26	1 625 640,98 1 503 333,18	13 0 szt.	100,00	0,00 285 806,87	121 113 szt.	2 060 729,13 2 221 640,24	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1				873 803,03 786 044,83			1 873 736,65 1 675 687,98			0,00 285 806,87		2 747 539,68		
Cel szczegółowy 2 Podnoszenie kompetencji kadry wspierającej realizację LSR														
Podnoszenie kompetencji kadry wspierającej realizację LSR wspomagającej ochronę środowiska	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	35 os./dzień	26,92	12 500,00	75 os./dzień	84,62	10 000,00	20 os./dzień	100,00	2 500,00	130 os./dzień	25 000,00	PROW	Aktywizacja
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	88 os./dzień	46,32	8 750,00	87 os./dzień	92,11	6 000,00	15 os./dzień	100,00	2 750,00	190 os./dzień	17 500,00	PROW	Aktywizacja
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	150 os.	42,86	0,00	150 os.	85,71	0,00	50 os.	100,00	0,00	350 os.	0,00	PROW	Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 2				21 250,00			16 000,00			5 250,00		42 500,00		
Razem cel ogólny 1				895 053,03 807 294,83			1 889 736,65 1 691 687,98			5 250,00 291 056,87		2 790 039,68		

CEL OGÓLNY 2 Rozwój turystyczny obszaru w oparciu o walory przyrodnicze i kulturalne	Lata	2016 - 2018			2019 - 2021			2022 - 2023			Razem 2016 - 2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EUR	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w EUR	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w EUR	Razem wartość składowików	Razem planowane wsparcie w EUR		
Cel szczegółowy 1 Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru														
Budowa lub modernizacja obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej	Liczba nowych miejsc noclegowych w tym agroturystycznych	4 szt.	80,00 100,00		10 szt.	100,00		0 szt.	100,00	0,00	5 szt.		PROW	Realizacja LSR
	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej	36 szt.	59,02 64,29	1 056 322,97 1 034 107,29	3 szt.	63,93 69,64	138 602,04 131 426,19	22 17 szt.	100,00	-705 972,83 763 147,17	61 56 szt.	1 900 897,84 1 928 680,65	PROW	Realizacja LSR
Promocja obszaru jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku i rekreacji	Liczba przeprowadzonych działań marketingowych	19 szt.	100,00	21 415,50	0 szt.	100,00	0,00	0 szt.	100,00	0,00	19 szt.	21 415,50	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1				1 077 738,47 1 055 522,79		138 602,04 131 426,19		705 972,83 763 147,17		1 922 313,34 1 950 096,15				
Cel szczegółowy 2 Zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług														
Imprezy markowe bazujące na lokalnych produktach związanych ze specyfiką obszaru	Liczba wspartych produktów lokalnych	30 szt.	100,00	<u>35 973,93</u>	0 szt.	100,00	0,00	0 szt.	100,00	0,00	30 szt.	<u>35 973,93</u>	PROW	Realizacja LSR
Zachowanie tożsamości lokalnej	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	32 szt.	100,00 66,67	44 473,84 <u>10 319,56</u>	0 szt.	100,00 66,67	0,00	0 szt.	100,00	0,00 <u>154,28</u>	3 szt.	44 473,84	PROW	Realizacja LSR
Zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	4 szt.	66,67	24 598,59	2 szt.	100,00	27 235,72 <u>26 630,29</u>	0 szt.	100,00	0,00	6 szt.	51 834,31 <u>51 228,88</u>	PROW	Realizacja LSR/Projekt grantowy
	Liczba operacji obejmujących wypożyczenie podmiotów działających w sferze kultury	4 szt.	66,67		2 szt.	100,00		0 szt.	100,00		6 szt.			
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	1 szt.	16,67 20,00	73 635,00	4 szt.	83,33 100,00	470 315,00	10 szt.	100,00	0,00	6 szt.	543 950,00	PROW	Projekt współpracy
Razem cel szczegółowy 2				478 681,36 144 527,08		497 550,72 496 945,29		0,00 154,28		676 232,08 675 626,65				

Razem cel ogólny 2		1-256-419,83 1 200 049,87		636-152,76 628 371,48		705-972,83 797 301,45		2-598-545,42 2 625 722,80	
--------------------	--	------------------------------	--	--------------------------	--	--------------------------	--	------------------------------	--

CEL OGÓLNY 3 Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa	Lata	2016 - 2018			2019 - 2021			2022 - 2023			Razem 2016 - 2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EUR	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w EUR	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w EUR	Razem wartość składników	Razem planowane wsparcie w EUR		
Cel szczegółowy 1 Aktywizacja społeczności lokalnej														
Organizacja szkoleń lub innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym podnoszącym kompetencje mieszkańców lub rozwijającym ich świadomość	Liczba szkoleń	9 szt.	100,00	18 644,90	0 szt.	100,00	0,00	0 szt.	100,00	0,00	9 szt.	18 644,90	PROW	Realizacja LSR
Pobudzenie oddolnych inicjatyw kulturalno-społecznych mieszkańców na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz integracji społeczności lokalnej	Liczba operacji kulturalno-społecznych integrujących mieszkańców	1 szt.	11,11 12,50	10-148,74 10 074,42	7 szt.	88,89 100,00	84 773,27 69 932,58	10 szt.	100,00	0,00 25 000,00	2,8 szt.	94 922,01 105 007,00	PROW	Realizacja LSR/Projekt grantowy
Działania aktywizacyjne zagrożonych skierowane do grup ubóstwem lub wkluczeniem społecznym	Liczba operacji aktywizacyjnych skierowanych do grup defaworyzowanych	7 szt.	50,00	0,00	7 szt.	100,00	0,00	0 szt.	100,00	0,00	14 szt.	0,00	PROW	Realizacja LSR
Realizacja wizyt studyjnych krajowych i zagranicznych w celu wymiany doświadczeń, kształtowania postaw pro obywatelskich, integracji i tworzenia kapitału społecznego	Liczba wizyt studyjnych	1 szt.	50,00	12 500,00	1 szt.	100,00	17 500,00	0 szt.	100,00	0,00	2 szt.	30 000,00	PROW	Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1				41-293,64 41 219,32			102-273,27 87 432,58			0,00-25 000,00		143-566,91 153 651,90		
Cel szczegółowy 2 Wzmocnienie kapitału społecznego														
Wzmocnienie potencjału i współpraca organizacji pozarządowych, które otrzymały wsparcie	Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały wsparcie	0 szt.	0,00	0,00	12 szt.	100,00	75-000,00 371,93	0 szt.	100,00	0,00	12 szt.	75-000,00 57 371,93	PROW	Realizacja LSR/Projekt grantowy
Wspieranie aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	8 szt.	26,67	4 000,00	18 szt.	86,67	3 000,00	4 szt.	100,00	1 000,00	30 szt.	8000,00	PROW	Aktywizacja
	Liczba projektów grantowych dotyczących przygotowania koncepcji Smart Village	0 szt.	0,00	0,00	0 szt.	0,00	0,00	1 szt.	100,00	5 000,00	1 szt.	5 000,00	PROW	Projekt grantowy

Zwiększenie ilości miejsc integracji społeczno-kulturalnych lub poprawa stanu wyposażenia obiektów już istniejących	Ilość utworzonych, rozbudowanych, doposażonych miejsc integracji społecznej	18 szt.	78,26	251 941,48	3 szt.	91,30	148 329,34 <u>128 695,04</u>	2 szt.	100,00	-43 527,17 <u>43 527,17</u>	23 szt.	443 797,99 <u>424 163,69</u>	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2				255 941,48			226 329,34 <u>189 066,97</u>			49 527,17		531 797,99 <u>494 535,62</u>		- -
Razem cel ogólny 3				297 235,12 <u>297 160,80</u>			328 602,61 <u>276 499,55</u>			49 527,17 <u>74 527,17</u>		675 364,90 <u>648 187,52</u>		<u>652 718,73</u>
Razem LSR				2 448 707,98 <u>2 304 505,50</u>			2 854 492,02 <u>2 596 559,01</u>			760 750,00 <u>1 162 885,49</u>		6 063 950,00		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
													2 905 892,00	53,42

Tabela sformatowana

Załącznik nr 4 Budżet LSR

Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność „Leśna Kraina Górnego Śląska” na lata 2016-2022, opierać się będzie o środki PROW na lata 2014-2020.

Poniżej znajduje się zestawienie, prezentujące przyporządkowanie zakresu wsparcia do budżetu PROW.

BUDŻET LSR	
Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe PROW (EUR)
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	5 439 500,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	543 950,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	695 515,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	80 500,00
Razem	6 759 465,00

Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzić będą głównie z 3 źródeł, w tym:

- Budżet EFRROW,
- Budżet państwa,
- Wkład własny.

Poniższa tabela prezentuje montaż finansowy, dla LSR „Leśna Kraina Górnego Śląska”, uwzględniający powyższe 3 źródła finansowania, uwzględniające podział na beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych oraz beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych.

PLAN FINANSOWY W ZAKRESIE PODDZIAŁANIA 19.2 PROW 2014-2020				
	Wkład EFRROW (EUR)	Budżet państwa (EUR)	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych (EUR)	RAZEM (EUR)
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	2 449 755,00	1 400 245,00		3 850 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 011 398,85		578 101,15	1 589 500,00
RAZEM (EUR)	3 461 153,50	1 400 245,00	578 101,15	5 439 500,00

Załącznik nr 5 Plan komunikacji

PLAN KOMUNIKACJI Z LOKALNĄ SPOŁECZNOŚCIĄ

1. Wstęp

Skuteczna komunikacja w procesie tworzenia i wdrażania lokalnej strategii rozwoju jest warunkiem nieodzownym w osiągnięciu założonych efektów. Głównym warunkiem komunikacji jest jej obustronność, a więc komunikacja na linii LGD – społeczności lokalne – LGD. Takie podejście pozwala na pozyskiwanie informacji zwrotnej i służy transparentności działań LGD, co jest niezwykle ważne w budowaniu zaufania do LGD, która w swej działalności korzysta ze środków publicznych. Na działania związane z aktywizacją zostanie przeznaczona kwota 628 tys. zł.

2. Cele planu komunikacji

Celem głównym planu komunikacji jest wspieranie realizacji celów określonych w LSR przez zachęcanie beneficjentów, potencjalnych beneficjentów i uczestników projektów do korzystania z Funduszy Europejskich dzięki dostarczaniu informacji niezbędnych w procesie ubiegania się o środki europejskie, motywowanie projektodawców i edukowanie w obszarze właściwej realizacji projektów, kształtowanie świadomości społeczeństwa w zakresie postępów realizacji LSR oraz upowszechnianie efektów wykorzystywania budżetu LSR.

Cel główny Planu komunikacji osiągnąć będzie poprzez realizację **celów szczegółowych**. Pozwolą one na zdefiniowanie i dobór odpowiednich narzędzi komunikacji, kluczowych wskaźników, umożliwiających dokładniejszą analizę efektów prowadzonej polityki informacyjnej oraz zapewnienie synergii i spójności działań poszczególnych instytucji zaangażowanych w proces informowania i promocji. Zostały one sformułowane po analizie potrzeb i oczekiwań beneficjentów wskazanych w ankietach oraz na konsultacjach społecznych przeprowadzanych przez LGD.

- stworzenie spójnego, przejrzystego, jednolitego i pozytywnego wizerunku LGD,
- wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR, oraz w procesie realizacji projektów przez profesjonalną informację i pomoc w rozliczaniu projektów,
- informowanie o stanie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju LGD, w tym o stopniu realizacji założonych wskaźników,
- bieżące informowanie o ewentualnych zmianach w LSR oraz w kryteriach oceny projektów,
- popularyzowanie, prezentacja oraz promocja sukcesów i efektów poprzez informowanie mieszkańców obszaru o już zrealizowanych w ramach Strategii projektach i bezpośrednich korzyściach wynikających z ich realizacji,
- utrwalenie spójnego systemu identyfikacji wizualnej LGD.

3. Grupy docelowe

Grupy docelowe planu komunikacji zostały zidentyfikowane na podstawie przyjętych celów: ogólnego i szczegółowych, opisanych powyżej.

Działania informacyjne i promocyjne dotyczące promocji LSR będą kierowane do trzech podstawowych grup:

- społeczność lokalna,
- beneficjentów (projektodawców),
- potencjalnych beneficjentów (potencjalnych projektodawców).

Ponadto działania komunikacyjne adresowane będą również do:

- mediów,
- członków Stowarzyszenia,
- koordynatorów gminnych,

Media kształtują bardzo silnie wizerunek LGD wśród wszystkich grup docelowych Planu komunikacji. Jednocześnie, są istotną grupą będącą zarówno odbiorcą działań informacyjnych i promocyjnych oraz szkoleniowych, jak również same inspirują proces komunikacji w środowiskach masowego przekazu.

Koordynatorzy gminni są istotną grupą docelową działań informacyjnych i promocyjnych. Grupa ta stanowi nie tylko odbiorcę działań określonych w LSR, ale również aktywnie uczestniczy w procesie informowania o strategii oraz jego promowania. Ze względu na rolę jaką spełniają w gminach, stanowią istotny kanał informacyjny docierający zarówno do potencjalnych beneficjentów, jak i do społeczności lokalnej.

Członkowie Stowarzyszenia powinni być świadomi możliwości i korzyści wynikających z finansowego wsparcia LSR, którzy poprzez publiczne wypowiedzi mogą mieć istotny wpływ na postrzeganie i wizerunek LGD.

W szczególny sposób zakłada się dotarcie do **przedstawicieli grup defaworyzowanych** określonych w LSR chcąc ich aktywizować i zachęcić do angażowania się w realizację Strategii:

- osoby młode – planuje się wykorzystać portal społecznościowy (facebook), który jest obecnie jednym z podstawowych źródeł komunikacji się osób młodych,
- osoby o niskich kwalifikacjach – planuje się dotrzeć do grupy poprzez artykuły w prasie, informacje na stronach internetowych Urzędów, biuletyn „Wieści z Leśnej Krainy” oraz komunikację elektroniczną.

Każdą z grup docelowych charakteryzuje inna specyfika funkcjonowania, w związku z czym ich potrzeby w zakresie przekazu komunikacyjnego są różne. Z tego względu LGD będzie dostosowywać treści przekazu i jego formy do wszystkich w/w grup, w sposób umożliwiający uzyskanie optymalnej i skutecznej komunikacji, zapewniającej realizację wszystkich przyjętych celów działań informacyjno-promocyjnych określonych w niniejszym Planie komunikacji.

4. Planowane działania informacyjne, promocyjne i szkoleniowe

1. Przeprowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnej
2. Organizowanie i prowadzenie, spotkań informacyjno – promocyjnych, seminariów, dni otwartych, udział w tego typu imprezach, udział w targach oraz uczestnictwo w innych podobnych wydarzeniach, których celem jest przede wszystkim zapoznanie potencjalnych beneficjentów z możliwościami jakie stwarza LSR;
3. Opracowywanie, publikacja i dystrybucja materiałów informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych;
4. Informowanie beneficjentów o planowanych terminach ogłaszanych konkursów;
5. Organizacja szkoleń i wydarzeń promocyjnych..

Wszystkie wskazane wyżej działania winny odbywać się z zachowaniem zasad jednolitej wizualizacji i identyfikacji przypisanej PROW, zgodnie z wytycznymi zawartymi w Księdze Znaku.

5. Plan komunikacji

CO.1 Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców	Cel komunikacyjny: Podniesienie świadomości społecznej znaczenia przedsiębiorczości w rozwoju gospodarczym. Grupą docelową: wszyscy potencjalni wnioskodawcy; istniejący przedsiębiorcy, potencjalni przedsiębiorcy, grupy osób defaworyzowanych, rolnicy zamierzający otworzyć działalność gospodarczą. Efekty: wzrost liczby przedsięwzięć gospodarczych; rozwój już istniejących przedsiębiorstw; zwiększenie poziomu zatrudnienia; zwiększenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych.
CO.2 Rozwój turystyczny obszaru w oparciu o walory przyrodnicze i kulturalne	Cel komunikacyjny: Poszerzenie świadomości społeczności lokalnej o walorach turystycznych obszaru oraz przekonanie podmiotów zarządzających obiektami historycznymi do podejmowania działań, które pozwolą stać się tym obiektom atrakcją turystyczną, a także zwiększenia promocji obszaru. Grupy docelowe wszyscy potencjalni wnioskodawcy, organizacje pozarządowe; potencjalni inwestorzy, podmioty sektora publicznego, wytwórcy produktów lokalnych, inne podmioty gospodarcze zajmujące się produkcją lokalną i usługową, potencjalni inwestorzy w obiekty historyczne celem ich restauracji i udostępnienia społeczności lokalnej i turystom. Efekty: organizacja wydarzeń turystycznych, krajoznawczych; imprez markowych; promocja obszaru; zwiększenie wartości kapitału społecznego, korzystne zmiany w postawach obywatelskich.
CO. 3 Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa oraz poprawa jakości życia mieszkańców	Cel komunikacyjny: Doskonalenie kapitału społecznego, budowanie świadomości tożsamości lokalnej i aktywizacja społeczności lokalnej poprzez edukację, podejmowanie wspólnych przedsięwzięć przez określone grupy społeczne, animację społeczną. Grupy docelowe: wszyscy potencjalni wnioskodawcy, organizacje pozarządowe; potencjalni inwestorzy z sektora publicznego, zdefiniowane grupy osób defaworyzowanych Efekty: aktywizacja społeczności lokalne; zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych, włączenie społeczne grup defaworyzowanych; korzystne zmiany w postawach obywatelskich; wyższa wartość kapitału społecznego.

6. Zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych (finansowanych w ramach poddziałania Koszty bieżące i aktywizacji) oraz planowane efekty działań komunikacyjnych

Lp.	Typ działania i środki przekazu	2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022		2023		2024		Wskaźniki	Efekty	
		I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
1.	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2016-2022																					- dotarcie do minimum 10 tys. osób z informacjami o LSR
	- opracowanie i druk materiałów informacyjnych z głównymi założeniami LSR																				2 publikacje	- podniesienie poziomu wiedzy
	- strona internetowa poświęcona LSR																				1 aktywna strona internetowa	mieszkańców o głównych założeniach LSR
	- portal społecznościowy																				1 aktywny portal społecznościowy	- zwiększenie liczby składanych wniosków konkursowych
	- spotkania z koordynatorami																				8 spotkań z koordynatorami	- podniesienie poziomu wiedzy o propozycjach zawartych w LSR
	- artykuły w prasie lokalnej w tym bezpłatnej																				16 zamieszczonych artykułów	zwiększenie liczby przedstawicieli grup defaworyzowanych, - zwiększenie liczby realizowanych projektach
	- biuletyn Wieści z „Leśnej Krainy”																				15 wydań biuletynu	
	- ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych																				40 ogłoszeń	
2.	Spotkania nt. zasad oceniania i wyboru projektów przez LGD																					
	- spotkania bezpośrednie																				30 spotkań	
	- ulotka informacyjna wręczana na spotkaniu																				3 000 szt. ulotek	
3.	Wspieranie beneficjentów LSR w realizacji projektów																					
	- doradztwo w biurze LGD																				350 osób, którym udzielono doradztwa	
4.	Organizacja i udział w wydarzeniach promocyjnych																					
	- organizacja własnych wydarzeń																				4 wydarzenia	
	- udział LGD w wydarzeniach promocyjnych																				8 wydarzeń	
5.	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD																					Pozyskanie informacji o koniecznych zmianach w procesie świadczenia pomocy przez LGD oraz możliwość podniesienia jego jakości
	- ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców																				4 raporty	

Źródło: opracowanie własne LGD

6. Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu

Rezultatem, który oczekiwany jest w następstwie prowadzenia ww. działań, jest zapewnienie wszystkim zainteresowanym wyczerpującej, rzetelnej, a zarazem przystępnej w odbiorze informacji na temat możliwości wsparcia z LGD, jak również podniesienie wiedzy i umiejętności beneficjentów w zakresie korzystania z dostępnej pomocy.

Do podstawowych zadań LGD należy, m.in.:

- aktualizacja Planu komunikacji,
- wymiana opinii i doświadczeń,
- organizacja wydarzeń informacyjno – promocyjnych,
- opracowywanie materiałów informacyjnych,
- monitorowanie postępów realizacji planu komunikacji,
- identyfikacja potrzeb szkoleniowych w zakresie beneficjentów

Głównym celem szkoleń organizowanych dla beneficjentów LSR jest:

- informowanie o zasadach ubiegania się o dofinansowanie z LSR (dotyczących m.in. kwalifikowalności wydatków, kryteriów wyboru projektów),
- wspieranie prawidłowej realizacji projektów współfinansowanych ze środków LSR,
- informowanie faktycznych beneficjentów o obowiązkach odnośnie realizacji projektów (dotyczących m.in. sprawozdawczości, wniosków o płatność).

Realizacja Planu komunikacji poprzez kompleksowe i odpowiednio dobrane narzędzia komunikacji, a także efektywnie przeprowadzone działania informacyjno-promocyjne oraz szkoleniowe przyczyni się do osiągnięcia celów LSR oraz skutecznego poinformowania potencjalnych beneficjentów o dostępnym wsparciu i jego przeznaczeniu. Stosowane działania komunikacyjne oraz wykorzystywane w tym celu środki przekazu, podlegać będą cyklicznym badaniom efektów, jakie przynoszą i porównywaniu ich z zakładanymi efektami. Jeśli w wyniku monitoringu lub ewaluacji stwierdzi się, iż któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanych efektów, zostanie zastosowany plan naprawczy. Plan ten polegać będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych i ich udoskonaleniu lub wprowadzeniu innych, które w ocenie LGD będą bardziej odpowiednie w drodze do celu.

Wraz z procesem monitorowania i ewaluacji realizacji planu komunikacji zaplanowano równoległe działania mające na celu bieżącą ocenę realizacji LSR. Informacje uzyskane dzięki tym działaniom, w przypadkach problemów z wdrażaniem poszczególnych operacji, (np. z uwagi na brak akceptacji społecznej) mogą stać się podstawą wdrożenia programu naprawczego. Zasadnicze zmiany, które wynikły z realizacji procesu komunikacji ze społecznością lokalną będą konsultowane z tą społecznością, przy użyciu takich narzędzi jak portal internetowy, społecznościowy jak i spotkań bezpośrednich z zainteresowanymi grupami.

Spis tabel:

- Tabela 1. Gminy „Leśnej Krainy Górnego Śląska”, s.5
Tabela 2. Poziom realizacji wybranych wskaźników LSR 2009-2015, s.6
Tabela 3. Ilość wniosków złożonych do LGD w ramach realizacji LSR, s.7
Tabela 4. Struktura ludności na obszarze LGD, s.15
Tabela 5. Struktura wiekowa i charakterystyka zmian demograficznych w LGD, s.16
Tabela 6. Struktura wykształcenia w LGD, s.17
Tabela 7. Stopa bezrobocia na obszarze LGD, s.17
Tabela 8. Bezrobotni zarejestrowani na obszarze LGD, s.17
Tabela 9. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności ogółem oraz w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze LGD, s.18
Tabela 10. Bezrobotni zarejestrowani według wieku (24 lata i więcej, 55 lat i więcej) w powiatach lubliniecki, gliwicki i tarnogórski w latach 2007 – 2013, s.19
Tabela 11. Liczba podmiotów gospodarki narodowej (wpisanych do rejestru REGON) na obszarze LGD, s.19
Tabela 12. Liczba podmiotów gospodarki narodowej (wpisanych do rejestru REGON) na obszarze LGD, s.19

Tabela 13. Liczba podmiotów gospodarki narodowej według PKD na obszarze LGD, s.20
Tabela 14. Struktura przedsiębiorstw ze względu na liczbę pracowników na obszarze LGD, s.21
Tabela 15. Powierzchnia gospodarstw rolnych na obszarze LGD, s.22
Tabela 16. Liczba i średnia wielkość gospodarstw rolnych na obszarze LGD, s.22
Tabela 17. Organizacje pozarządowe na obszarze LGD, s.23
Tabela 18. Charakterystyka pomocy społecznej na obszarze LGD, s.25
Tabela 19. Turystyczne obiekty noclegowe oraz wskaźnik ruchu turystycznego na obszarze LGD, s.26
Tabela 20. Turystyczne obiekty noclegowe i gastronomiczne na obszarze LGD, s.26
Tabela 21. Instytucje kultury i biblioteki na obszarze LGD, s.29
Tabela 22. Analiza SWOT, s.33
Tabela 23. Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników, s.37
Tabela 24. Cel ogólny 1, s.41
Tabela 25. Cel ogólny 2, s.44
Tabela 26. Cel ogólny 3, s. 46
Tabela 27. Budżet LSR, s.49
Tabela 28. Matryca spójności celów Lokalnej Strategii Rozwoju, s. 51

Spis rysunków:

- Rysunek 1. Mapa obszaru „Leśnej Krainy Górnego Śląska”, s.4
Rysunek 2. Wzrost liczby organizacji pozarządowych działających na obszarze LGD w latach 2009-2013, s.24

Spis wykresów:

- Wykres 1. Podział Środków LSR 2009-2015, s.6
Wykres 2. Reprezentatywność członków „Leśnej Krainy Górnego Śląska”, s.9

Spis schematów:

- Schemat 1. Struktura „Leśnej Krainy Górnego Śląska”, s.11
Schemat 2. Cel ogólny 1, s.41
Schemat 3. Cel ogólny 2, s. 43
Schemat 4. Cel ogólny 3, s.45
Schemat 5. Proces wdrażania monitoringu i ewaluacji, s.55
Schemat 6. Etapy realizacji monitoringu i ewaluacji wdrażanie LSR 2016-2022 oraz funkcjonowanie LGD, s.55